

SEV

KALENDERN

SFV

KALENDERN 2023

Årsbok

SFV är en förening som sedan 1882 främjar bildning på svenska i Finland. Tillsammans med våra samarbetspartner och bidragsmottagare bidrar vi till ett mångsidigt och tolerant samhälle där det finlandssvenska har en stark, självklar och positiv roll.

Svenska folkskolans vänner

Annegatan 12 A 24
00120 Helsingfors
09-6844 570
sfv@sfv.fi
www.sfv.fi

Vi finns på Facebook,
Youtube,
Twitter (@sfv_forening),
Instagram och LinkedIn
(#svenskafolkskolansvänner)

Chefredaktör

Johan Aura

Redaktionsråd

Johan Aura
Wivan Nygård-Fagerudd
Rabbe Sandelin
Christine Skogman

Redaktion, minnesrunor

Rabbe Sandelin
Hedvig Stenman

Layout och pärmlayout

Pia Pettersson

Pärmfotografi

Christoffer Relander

ISSN 0357-1068 (Print)

ISSN 2243-0261 (Web)

Grano

2023

Tillgång

När de svåra frågorna är många tävlar också många om att komma med enkla svar. Men enkla svar på svåra frågor förutsätter att man begränsar perspektiven till sådant som vi och dem, eller jag, mig och mitt. I kärnan av all populism bor en ohöjd egoism.

Det finns mycket man kan säga om de enkla och populistiska svaren, och om sådant som bildningsfientlighet, faktaresistens, polarisering. Jag vill här peka främst på en otrevlig konsekvens: de enkla svaren inger inte hopp. Vi behöver hopp.

Det som bygger hopp är att få se hur olika resurser och förmågor tas till vara, och hur alla tillsammans på olika sätt jobbar för en värld som är så bra som möjligt för så många som möjligt. En värld där olikhet och mångfald inte är hot utan styrka och tillgång. Det ger hopp!

Fortsätter vi de tankegångarna mynnar allt till sist ut i frågan om människosyn. Hur vi ser på varandra, och på oss själva i relation till andra. Och om att se varje människa som en tillgång.

*

Att minska ojämlikheten är ett av de globala mål för hållbar utveckling som världens länders ledare enats om i Agenda 2030. SFV är, med de mål vi valt att fokusera på, delaktiga i det utvecklingsarbetet. Det handlar om resurser, tillgångar. Om att ta tillvara och förädla det som är oss givet.

Min far var folkskollärare av det man brukar kalla ”den gamla stammen”. Hans människosyn var ljus. Ofta hörde jag honom säga att alla elever måste få lyckas, och att alla elever kan lyckas – inte med allt, men med någonting.

När pedagogiken har den tanken som grund ses också varje människa som en tillgång, oavsett förutsättningar och bakgrund. Det är i allas gemensamma intresse att var och en får hjälp och utrymme att nå sin fulla potential.

Att bygga mer jämlika förutsättningar för lärandet är ett av de fyra mål för SFV:s verksamhet som vi ringat in i samråd med forskare och dem som jobbar inom de sektorer vi finns till för. Ett annat mål är välbefinnande i utbildningen. Där visar undersökningar att prestationer och välmående inte korrelerar. Även det en utmaning i strävan efter ökad jämlikhet och hållbarhet.

Allt detta handlar också om att inte bara känna sig delaktig i samhället utan verkligen vara delaktig. Därför jobbar vi inom SFV för att människor oavsett ålder, förutsättningar eller plånbok ska ha tillgång till utbildningsmöjligheter, bildningsverksamhet, kultur. Tillgänglighet är en viktig aspekt av jämlikhet.

*

Svenskfinland finns för att språk går i arv. Språket och kulturen är bland det viktigaste vi ger våra barn, en ovärderlig tillgång. Vi får, med författaren **Claes Anderssons** ord, skapa framtiden ur det förflutnas närvarande väv.

Den nybildade föreningen Svenska folkskolans vänner delade i slutet av 1800-talet ut stöd till bokinköp och hjälpte lokala krafter att få folkskolor byggda. Men att bygga skolor var inte målet, skolorna var medlet. Inte var heller bildning målet, bildning var medlet. Målet var att också Finlands svenskspråkiga skulle se både sitt värde och sin identitet, sin särart och sin kultur.

Det svenska i Finland är inte en översättning. Det är något eget. Det finlandssvenska är en tillgång som gör Finland lite intressantare, starkare, mångsidigare – i samverkan med allt det andra.

SFV främjar utbildning, kultur och bildning på svenska i Finland för att våra donatorer genom tiderna velat detta. Vi fortsätter det arbetet, inte på exakt samma sätt, men med samma vision: att svenskan ska vara synlig och självklar i Finland också framöver. Vi förvaltar deras arv av idéer och tillgångar så att också de som i framtiden styr SFV ska ha medel och redskap för att göra insatser. Och vi jobbar ständigt med att förnya, förstärka och förbättra föreningen.

En liten tilläggsaspekt är att SFV är en tillgänglig organisation. Vi är lätta att nå, lätta att prata med, delar mer än gärna med oss av kunskande och nätverk,

FOTO: LINUS LINDHOLM

och håller ansökningsluckan öppen året om. Den här biten kallas tjänstedesign och handlar om form, funktion och användarvänlighet. SFV vill fungera smidigt för dem vi finns till för.

I årets *SFV-kalender* får du ta del av perspektiv på tillgänglighet, jämlikhet, välbefinnande, utveckling och inkludering. Lärande är den röda tråd som binder ihop allt i SFV gör och bidrar till. Vi är med i arbetet för att göra framtidens utbildning och bildning hållbar. God läsning!

Wivan Nygård-Fagerudd
styrelseordförande

Innehåll

10 Ulla Hairo-Lax
Musiken utvecklar allting hos eleverna:
det sociala, det fysiska, och det psykiska

18 Fritjof Sahlström
Svenskspråkig skola kan ha
avgörande roll för ökande jämlikhet

28 Marina Lindell
Effektmätning handlar om
att mäta förändring

36 Raisa Ahtiainen
Synpunkter på inkludering
i utbildningen

46 Rosanna Fellman
Att försöka läsa i längre
än tolv sekunder

52 Liisa Kiviniemi
I en skolgemenskap med förtroende
och trygghet känns det bra att finnas

58 Lene Rachel Andersen
Framtidens bildning

68 Minnesrunor

135 SFV år 2022

Kanslichefens översikt	133
Verksamhetsberättelse	135
Bokslut Föreningens resultaträkning	142
Föreningens balansräkning	144
Föreningens finansieringsanalys	146
Föreningens noter till bokslutet	147
Koncernens resultaträkning	154
Koncernens balansräkning	155
Koncernens finansieringsanalys	157
Koncernens noter till bokslutet	158
Bokslutets underskrift	161
Revisionsberättelse	162
Förteckningar	167
Donationsfonder 2022	194

Ulla Hairo-Lax är doktor i musik och ny biträdande rektor på Musikinstitutet Kungsvägen.

Musiken utvecklar allting hos eleverna: det sociala, det fysiska, och det psykiska

Det var en stark personlig upplevelse av hur musiken påverkade välbefinnandet som fick Ulla Hairo-Lax att på allvar forska i musik. Liknande upplevelser har också varit viktiga under hela hennes karriär inom musikutbildningen, som idag har omspant allt från att vara musiklärare i den grundläggande utbildningen, till en doktorsavhandling om musikterapi för Sibelius-Akademien – och nu till ett biträdande rektorskap i Kungsvägens musikinstitut.

Jag vaknade under studietiden en morgon och kände mig jättetrött. Så satte jag på musik, och märkte plötsligt att jag blev pigg. Jag började fundera över vad som hänt. Jag blev på riktigt medveten om att ”nu händer det något”. Även om musiken förstås redan innan det påverkat mig.

Upplevelsen fick Hairo-Lax att utöver musikuppföstran och musikpedagogik även börja studera musikterapi, under ledning av musikpedagogen och lektorn **Petri Lehtikainen**, som var en pionjär inom musikterapi i Finland.

– Och i arbetslivet som musiklärare upptäckte jag sedan i praktiken hur mycket musiken påverkar eleverna utöver att de lär sig några ackord. Musiken utvecklar allting: det sociala, det fysiska, det psykiska och det kognitiva.

Musik går på djupet av vårt psyke

Alla har vi sett videona på åldringar i långt framskriden demens, som får ett par hörlurar på öronen och plötsligt lyser upp, och nynnade med i musik de känner igen. Så även om musik inte egentligen består av något mer än tryckförändringar i luften, är det tydligt att toner och rytmer påverkar oss på ett mycket djupt plan.

– Musiken frammanar minnen och känslor även hos personer med nästan total minnesförlust, stora kognitiva svårigheter, och till och med hos helt döva personer.

”

Musiken utvecklar allting: det sociala, det fysiska, det psykiska och det kognitiva.

FOTO: RABBE SANDELIN

Samtidigt som man måste våga ta plats måste man också samsas, beakta andra och komma överens om gemensamma spelregler.

Musiken påverkar alltså många områden i hjärnan, och även sådana som ligger utanför vårt vanliga medvetande, i de områden som utvecklas allra först i ett foster. Ulla Hairo-Lax egen moster hade nästan tappat talförmågan helt, men då man spelade låtar hon vuxit upp med kunde hon mima orden till dem. Inom musikterapi har man också visat att till och med medvetlösa reagerar på musik.

En stadig puls, en rytm skapar också trygghet.

– Det handlar om den puls och den rytm man hör i mammas mage. Rytterna återkommer sedan i en ”rytmisering”, där vi upplever allt från dygnsrytmer till årstidsskiftningar. Det går alltså så på djupet.

– Man märker det så tydligt även i musikutbildningen. Finns det inte en stadig puls, en stadig rytm, skapar det känslor av otrygghet och vilshenhet.

Stöder annan inlärning

Det är av alla ovanstående orsaker som musik och musikskapande stöder inläringen i andra ämnen.

– I musiken har man för det första ofta trevligt tillsammans. Det är ju på riktigt roligt och tillfredsställande. Musiken skapar också social samhörighet. Det är lättare att lära känna varandra då man spelar tillsammans.

I musikens sociala dimension ställs individen på ett nyttigt sätt mot samhörigheten. Om man ska spela tillsammans måste man behärska sitt eget instrument, men samtidigt måste man hela tiden ta andra i beaktande.

– Man måste också planera framåt, och då man når det överenskomna slutmålet ska alla också sluta samtidigt. Allt detta utvecklar arbetsminnet.

Musiken hjälper en även att skilja mellan olika sorters ljud, och lyssna på olika betoningar och rytmiska strukturer.

– Det har visat sig att detta hjälper stort då man studerar främmande språk. Musicerande övar också upp koncentrationsförmågan, och en resiliens mot störande element i omgivningen – förmågan att skilja ut det som är viktigt och relevant. Färdigheter som alla har nytta av i sina liv framöver.

Syns nu i läroplanerna

Även om man i många år i Finland kanske varit lite teknikbländad och mer uppskattat de ”hårda ämnena”, har konstämnenas gynnsamma inlärnings-effekter inte gått förbi dem som gör upp läroplaner. Läroplanen för grundläggande utbildning slår idag fast att målet för musikundervisningen är att hjälpa eleverna att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet. När det gäller konstundervisningen talar man om att bygga upp färdigheter som stärker elevens kulturella delaktighet och ökar välbefinnandet. Läroplanen definierar detta som en oskiljbar del av den process där individen växer som människa, då man ska skapa ett gott samhällsliv.

– Man vet alltså mer än någonsin tidigare hur viktiga konstämnen är, så idag börjar det nästan mer handla om att ”marknadsföra” konstämnenas betydelse till elever och föräldrar, för att öka medvetenhet om deras betydelse också för fortsatta studier och arbetslivets förväntningar.

Ulla Hairo-Lax betonar att de två alternativen egentligen inte alls är varandras motsatser.

– Till exempel matematik och fysik är jätteviktiga ämnen, men vill man i framtiden på riktigt skapa tekniska innovationer så behövs även kreativt tänkande. Det vill säga precis det som konstämnen kan lära ut. Och i förlängningen handlar konsten och kulturen också om begreppet välbefinnande, det vill säga det som alla redan vet att vi behöver mera av för att vi ska orka i arbetslivet.

Även viktigt för det sociala

Då Ulla Hairo-Lax arbetade som ämneslärare i högstadiet såg hon bland tonåringarna hur viktig musiken är, inte bara för den kognitiva utvecklingen, utan även för den sociala delaktigheten och tillhörigheten.

– Vikten av delaktighet och social tillhörighet har kanske lite glömts bort då man i skolan betonat individualism och valfrihet. Att spela i grupp brukar jag jämföra med att lära sig ett miniatyrsamhälle. Samtidigt som man måste våga ta plats måste man också samsas, beakta andra och komma överens om gemensamma spelregler.

I ett musikinstitut finns till skillnad från skolorna inga skolkuratorer eller psykologer, och i vissa fall kan musikläraren vara den enda vuxna som lyssnar på det som eleven vill prata om. För musiklärarna är det nyttigt att få lite färdigheter även kring detta.

– Även om musiken har terapeutiska effekter är musikläraren förstås inte en terapeut. Men idag tas musikens terapeutiska effekter upp även i musiklärarutbildningen. Läraren ska vara medveten om musikens verkan, till exempel att musiken väcker känslor. Och ibland räcker det bara med att lyssna på eleven, eller diskutera hur musiken påverkar eleven.

Ulla Hairo-Lax säger att ibland kräver situationen flexibilitet. Det kan hända att eleven i stället att spela läxorna har något på hjärtat som hen vill prata om.

– Att prata om musik hör också till inläringen, varje lektion behöver inte alltid handla om att spela och öva.

Ingen lämnas utanför

Ulla Hairo-Lax är inte rädd för att de elever som eventuellt inte är så musikaliska känner sig utanför under skolans musiktimmar.

– Det är lärarens viktiga uppgift att hitta nivåer på deltagandet som passar alla, det vill säga individuella uppgifter som är tillräckligt krävande, men inte så krävande att någon misslyckas.

Ulla Hairo-Lax har också en mycket bred uppfattning om begreppet musikalitet.

– Om man på något sätt njuter av musik tycker jag man är musikalisk. Det är mycket få människor som faller utanför denna definition och upplever musiken som obehaglig, eller som lider av amusia, det vill säga en riktig tondövhets.

Det finns ingen ”rätt och riktig” musik

Ulla Hairo-Lax betonar att man inte borde fästa värden vid den ena eller andra musikgenren.

– I grunden är musik endast förändringar i lufttryck. Vad kombinationen av dessa lufttrycksförändringar väcker för känslor är individuellt, och där är faktiskt alla upplevelser lika värda. Man kan aldrig säga att en viss musikgenre är den enda ”rätta”, som sedan till exempel bör läras ut.

Däremot tycker Ulla Hairo-Lax att man mycket bra kan sitta ner och diskutera till exempel varför man gillar eller inte gillar en viss sorts musik.

– Det är också mycket nyttigt att ”utsätta” sig för annan musik än den man vanligtvis lyssnar på under sin fritid. Det hjälper en nämligen att sätta in sig i hur andra människor känner, och hur de ser på världen. Det låter kanske som en klyscha, men musik är faktiskt ett gränsöverskridande språk. I dagens värld

FOTO: FRIDA LÖNNROOS

då vi allt oftare betonar det som skiljer oss åt, kan det vara bra att återgå till det som förenar oss.

Samarbetsmöjligheter

Ulla Hairo-Lax ser möjligheter till större samarbete mellan konstundervisningen i skolorna och musikinstitutet. Och det är precis skillnaderna mellan de två som ger möjligheter.

– Det som sker i samband med konstämnen i skolan är oerhört viktigt, och det är där gnistan kan tändas. Samspel i grupper är mycket viktigt och det sysslar man mycket med i skolan. Musikinstitutet erbjuder också samspel i olika former, men undervisningen betonar oftast individuell inläring.

Ulla Hairo-Lax ser många möjliga samarbetsformer.

– Kanske det kunde ske som körverksamhet, konserter, utbyten och besök, eller i samband med fenomenbaserad undervisning där man kombinerar olika konstformer med den övriga undervisningen. Musikinstitutet kunde också lära sig mer av skolans gruppundervisning, eftersom det är något som eventuellt kommer att öka i framtiden också i musikinstitutet.

Musikinstitutets studier framskrider från nivå till nivå och siktar till avgångsbetyg, och de ger mycket individuell undervisning med professionella lärare.

– På senare år pressar vi ändå inte alla genom samma mall, utan eleven går sin egen utbildningsväg, och slutarbetet från den fördjupande nivån är inte bara ett färdighetsprov i ett visst instrument, utan kan idag till och med vara ett mångbottnat arbete med inslag från flera konst- och kulturformer.

Ulla Hairo-Lax vill gärna avliva myten om att musikinstitutet handlar om någon form av elitistisk hobby.

– Alla är välkomna att anmäla sig till verksamheten, och man kommer in enligt anmälningsordning. Jämfört med vad till exempel deltagandet i lag- eller redskapsidrott kostar för familjerna känns våra terminsavgifter till och med modesta. Vi behövs också ansöka om frieleplats eller nedsatta avgifter. Och som sagt: vi har samma mål när det gäller välbefinnande som konstundervisningen i den grundläggande utbildningen.

* Fritjof Sahlström

Fritjof Sahlström är professor i allmän- och vuxenpedagogik vid Pedagogiska fakulteten vid Helsingfors universitet. Hans forskning och undervisning är inriktad på flerspråkighet, mångfald och social rättvisa inom utbildning, särskilt inom grundskolor i Norden. Sahlström har tidigare arbetat bland annat vid Åbo Akademi och Uppsala universitet.

Svenskspråkig skola kan ha avgörande roll för ökande jämlikhet

Under vintern 2023 pågår under några veckor en av de mera intensiva finländska utbildningspolitiska debatterna. Ämnet är så kallade specialiserade klasser, det vill säga grupper i grundskolan där elever under antingen sju eller tre år går i en klass där man har mer bredd och djup i till exempel musik, bildkonst, matematik eller idrott.

Anledningen till att diskussionen uppstår är att tidningen *Helsingin Sanomat* fått kännedom om ett tjänstemannaförslag som i praktiken skulle avsluta den specialiserade undervisningen i grundskolan så som den i dag genomförs, alltså i särskilda undervisningsgrupper. Det förslaget hade i sin tur uppstått som en respons på den omfattande och entydiga forskning som visar att den specialiserade undervisningen bidrar till ökad ojämlikhet, genom att de barn som går i specialklasserna visar sig ha socialt gynnade föräldrar. Konsekvensen blir att de ämnesmässiga specialiseringarna bidrar till parallella spår i skolorna, med olika sorters barn och föräldrar i specialiserade och vanliga klasser.

Man kunde föreställa sig att en utbildningsjämlighetsdebatt mitt i en lite lam valrörelse skulle ha välkomnats och drivits av de partier som drev värdefrågor inför riksdagsvalet. Så blev det inte. Efter ett par veckor blev det i stället helt tyst.

Det finns många möjliga förklaringar till den tystnaden. En är alla de väljare som på olika sätt har egna positiva erfarenheter av profilerings, samtidigt som man är positivt inställd till jämlikhet i utbildning. Jag själv är en av dem som när möjligheten erbjöds ändå valde specialiseringsklasser för mina barn. För att jag som alla andra ville det bästa för mina barn och därför tog de chanser som finns.

”

Alla ska ha lika tillgång till utbildning av hög kvalitet, oavsett var man bor eller vilken skola man går på.

FOTO: TUOMO AALTO

När man ser att de allmänna bibliotekens kostnader för bokanskaffningar minskat med drygt 60 procent mellan 1990-talet och 2020-talet är det svårt att inte se en koppling mellan böckerna som inte blev köpta och det minskande läsandet särskilt bland barn i utsatta grupper.

Public good eller private good?

Jag menar inte att det skulle vara så att självmotsägande föräldrar är problemets kärna. Snarare är vi ett ganska tydligt exempel på en av de stora utmaningarna för 2020-talets utveckling av jämlik utbildning: glidningen från utbildning som något som kan uppfattas som det gemensamma goda till något som är det privata goda, eller det som den svenska utbildningsforskaren **Tomas Englund** beskrivit som *public good* och *private good*. När de här två drar åt olika håll verkar det vara så att egenintresset har större förutsättningar att bli det som på individnivå styr besluten än det allmänna goda. Rimligt för individer och familjer, men de kollektiva konsekvenserna skapar i praktiken ojämlikhet. Därför är egenintresset ett stort hinder för jämlik utbildning.

Jämlik utbildning innebär att alla människor har lika möjligheter att utvecklas och nå sin fulla potential oavsett bakgrund, kön, etnicitet, socioekonomisk status eller funktionshinder. Det handlar om att alla ska ha lika tillgång till utbildning av hög kvalitet, oavsett var man bor eller vilken skola man går på. För att uppnå jämlik utbildning räcker det inte med att alla får samma undervisning och samma förutsättningar. Det krävs kompensatoriska åtgärder, där de som behöver mer stöd och resurser än andra får det. Olika för olika är vad som bidrar till att skapa jämlika förutsättningar, så att barn och unga ska påverkas så lite som möjligt av det de inte själva kan påverka, som sitt kön, sina föräldrars utbildning, boende och inkomster, det egna och föräldrarnas födelseland och modersmål. Till exempel.

Tillsammans så länge det går

Det är frestande att tänka att det som är bäst för det egna barnet är att vara tillsammans med andra ungefär likadana barn. Men den här till synes rimliga hållningen har inget vetenskapligt stöd när man tittar på skola och utbildning i ett lite större perspektiv. På basis av PISA-studierna rekommenderar till

exempel OECD att man så länge som möjligt skjuter upp så kallad organisatorisk differentiering, alltså att olika barn placeras i olika utbildningsalternativ. När man, som OECD gjort, studerat hur utbildningssystem i olika delar av världen fungerar visar det sig tvärtom vara så att ju längre och mera man håller ihop, desto bättre blir resultaten. Den positiva effekten uppstår framför allt som ett lyft för mindre gynnade barn, utan ett samtidigt tapp för barn som har gynnsammare familjeförhållanden och är mera skolorienterade. Av anledningar som vi inte helt ännu känner till tappar alltså inte de barn som har det lätt i skolan något på att det i samma klasser finns barn som på olika sätt har sämre skol-förutsättningar, till exempel mätt i termer av föräldrarnas högsta utbildning.

Utvecklingsriktningen är dyster

Undervisnings- och kulturministeriets senaste så kallade bildningsrapport, med titeln *Sivistyskatsaus 2030*, är en 300 sidor lång sammanställning av vad olika sorters bildningsvilja åstadkommit i Finland under de senaste femtio åren. Både rapporten och resultaten är imponerande.

Efter många långa år av ökande jämlikhet har kurvorna svängt i andra riktningen under de senaste drygt 20 åren, i en långsamt ökande takt. Den här negativa jämlikhetstrenden sammanfaller med en lika tydligt vikande trend med avseende på ekonomiska satsningar på sådant som grundskola och bibliotek. Bågarna är långa. Det som är dagens problem i grundskolan har kanske uppstått i riksdagsbeslut för femton år sedan. Det är svårt att empiriskt och i mera strikt mening kunna visa på orsakssammanhang över tidsperioder på tiotal år. Men ändå: när man ser att de allmänna bibliotekens kostnader för bokanskaffningar minskat med drygt 60 procent mellan 1990-talet och 2020-talet är det svårt att inte se en koppling mellan böckerna som inte blev köpta och det minskande läsandet särskilt bland barn i utsatta grupper.

Det skulle gå att skriva långt och länge om det minskande samhällliga intresset för allas bildning, men jag tror inte det är nödvändigt. Det är ett etablerat faktum att det är så, och att det har konsekvenser, till exempel som ökande ojämlikhet.

Vad kunde vi göra på svenska?

I stället: vad kunde vi göra för att åstadkomma det motsatta, alltså ökad jämlikhet? Eftersom jag skriver för Svenska folkskolans vänner, och dessutom

personligen är en stor vän av både svenska och skola för folket, i dag mera känd som grundskolan, tänkte jag avgränsa mig till den kombinationen. Både svenskan och skolan behöver alla vänner de kan få, särskilt när svenskans roll och andel i landet minskar, och grundskolan efter en lång period av uppbyggnad har börjat halka efter.

Jag tror att svenskspråkig skola i Finland kan ha en avgörande roll för ökande jämlikhet i utbildning. Jag tror dessutom att det går att göra det på ett sådant sätt att svenskan i Finland långsiktigt stärks, och att det därför finns förutsättningar för att skapa tillräckligt stor samhällsvilja för att det ska kunna lyckas.

Skolan först. Där är problemen som behöver hanteras uppenbara. En del av de ökande orättvisorna är att allt fler barn mår psykiskt dåligt, med oro-väckande snabba ökningar på många områden. Det här berör barn i alla grupper, men på samma sätt som med andra kunskaper är det så att barn till lågutbildade föräldrar, barn med utländsk bakgrund, och barn utanför den heterosexuella normen är de som far mest illa. THL:s skolhälsoundersökningar är en av många möjliga källor för den som vill fördjupa sig.

För dem av oss som på olika sätt deltar i offentlig debatt är det lätt hänt att tänka på psykisk ohälsa med utgångspunkt i oss själva och våra egna barn, och då främst fokusera studentskrivande betygsstressande blivande universitets-ungdomar. De finns, och behöver också hjälp. Men det är inte den offentligt skrivande klassens barn som mår allra sämst i de finländska skolorna.

Svenskspråkiga skolor har nästan alla sorters barn

Inte heller i de svenskspråkiga skolorna. Trots olika cirkulerande versioner av ”svenska-talande-bättre-folk”-berättelser är de svenskspråkiga skolorna i Finland precis lika mångfaldiga som de finskspråkiga när det kommer till föräldrars utbildningsbakgrund, inkomster, boendeform, och när det kommer till avvikelser från normativ heterosexualitet. Visst finns det finlandssvenskar som är lyckliga, snapssjungande och rika. Men i genomsnitt är finlandssvenskarna helt som finnarna. Även när det gemensamma svenska språk som håller ihop ibland också bidrar till att osynliggöra finlandssvensk social mångfald.

Men det finns ett område där de finlandssvenska skolorna radikalt skiljer sig från de finskspråkiga: kulturell mångfald. Det svenska språket gör att de svenskspråkiga skolorna, med några undantag i svenska Österbotten, framstår som kulturella och etniska reservat.

FOTO: FRIDA LÖNNROOS

Var ska de finlandssvenska skolornas elever få möjlighet att lära sig att vara tillsammans med olikhet?

Invandrare väljer finskspråkiga skolor för sina barn. I Helsingfors, till exempel, är fyra av de sju skolor som har noll procent elever som studerar finska eller svenska som andraspråk svenskspråkiga. Geografiskt nära varandra finns svensk- och finskspråkiga skolor där de finskspråkiga har tio gånger flera barn som läser finska som andraspråk än vad de svenskspråkiga skolorna i samma område har barn som läser svenska som andraspråk.

För den som tror på en skola som ska förbereda för ett liv i ett mångfaldigt samhälle är det här ett stort rättviseproblem. Var ska de finlandssvenska skolornas elever få möjlighet att lära sig att vara tillsammans med olikhet? Hoppas man på en utökning av svenskan i Finland genom nya finlandssvenskar med andra kulturella och språkliga bakgrunder är läget med svenska som andraspråk ett exempel på att allt inte gått som på Strömsö. Eller kanske tvärtom: att det är just som på Strömsö det gått?

Svenskspråkig skola kan ha avgörande roll för ökande jämlikhet

Oavsett: den finlandssvenska utbildningssamfundet är tät, med starka nätverk och korta vägar mellan lärare, rektorer och kommunala chefer och beslutsfattare. I ryggen finns dessutom en världsunik samling av ekonomiskt starka stiftelser och fonder med uttalat uppdrag att på olika sätt stöda bildning och utbildning på svenska i Finland. Om vi vet vad vi vill har vi därför unika möjligheter att lyckas.

Jag började den här texten med att försöka beskriva den ur jämlikhets-synpunkt utmanande spänningen mellan *private good* och *public good*, särskilt i en samhällssituation där individuell nytta kommit att få en allt större och mer legitim plats, och där public good-aspekter kommit i skuggan.

Jag tror att det i den finlandssvenska utbildningsvärlden kunde gå att upp-båda ett riktigt gott stöd för ett gemensamt gott som skulle vara fler och mer mångfaldiga elever i så många svenskspråkiga skolor som möjligt. Och jag tror att det målet kunde nås genom att mobilisera den grundläggande föräldraviljan om att vilja det bästa för sina barn.

Den viljan finns hos alla föräldrar, oavsett födelseland och familjespråk. Just nu verkar de flesta föräldrar med utländsk bakgrund tycka att det bästa för deras barn är att lära sig finska. Även om de i bästa fall kunde göra det i de svenskspråkiga skolorna också är det mycket förståeligt att resonera som majoriteten av föräldrar med utländsk bakgrund gör. Så om vi ska få mer mångfald i de svenskspråkiga skolorna är det inte finskan i de svenska skolorna som är anledningen till att de kommer att välja dem.

Vi är redo för nya sånger

Det är i stället, tror och föreslår jag, att vi som på olika sätt är engagerade i bildning och utbildning på svenska skapar skolor som är så fria från mobbning, utpekande och utsatthet på grund av olika normavvikelser. Att vi skapar skolor där alla mår bra. Skolor där alla syns och får vara vad de är, utan att ifrågasättas eller göras till exotiska representanter för olikhet. Skolor där alla kan nå sin fulla potential. Lyckas vi med det kommer de nya barnen med utländsk bakgrund snabbt att få sällskap av nya två- och finskspråkiga barn som vill gå i skola på svenska. För att alla vill sina egna barns bästa. Och det allra bästa man kan vilja sina barn är att de mår bra, oavsett vilka de är och vilket språk de undervisas på.

Jämlika och därför attraktiva skolor på svenska kunde på det sättet vara en av de stora pusselbitarna för en större framtida svenska i Finland. *Private good* som stöder *public good*, för att tala i utbildningssociologiska termer.

Stora ord, kan man tycka

Men inte någon omöjlighet. Den svenskspråkiga pedagogiken vid Helsingfors universitet är redan profilerad mot mångfald, flerspråkighet och social rättvisa, och har många års erfarenhet av forskning, lärarutbildning och praktiksamarbete med jämlikhetsfrågor i fokus. Åbo Akademi har en lång erfarenhet av två- och flerspråkighetsforskning och utbildning, både inom akademien och vid Vasa övningsskola, och har ett starkt specialpedagogiskt kunnande. Bland de finlandssvenska finansierarna är intresset för jämlikhet på svenska väl etablerat och växande, till exempel med Svenska folkskolans vänners innovationstävling SFV Start!.

Det finlandssvenska utbildningsjämlighetsbordet är dukat. Nu är det upp till oss om vi sätter oss, och vem vi bjuder med. Och om vi är redo att ersätta några av snapsvisorna med nya sånger. Jag är.

FOTO: FRIDA LÖNNROOS

* **Marina Lindell**

Marina Lindell är akademiforskare vid Institutet för samhällsforskning vid Åbo Akademi. Hon forskar främst i demokrati, medborgardeltagande, allmän opinion och minoriteter - främst finlandssvenskar. Hon leder den finlandssvenska medborgarpanelen Barometern och ett projekt om samhällspolarisering i Svenskfinland. Marina har tidigare jobbat på Svenska studiecentralen/SFV och Svenska Österbottens Ungdomsförbund.

Effektmätning handlar om att mäta förändring

Vi lever i en tid där allt ska mätas och utvärderas. På senare tid har alltmer fokus satts på att mäta sociala och samhälleliga effekter. Anledningen till att man vill mäta effekter är flera. Det huvudsakliga syftet är att kunna bedöma hur väl en aktivitet eller insats har uppnått sina mål och syften, samt att identifiera vilka faktorer som bidragit till dess framgång eller bristande framgång. Om vi inte mäter hur stor nytta vi egentligen gör, hur kan vi då motivera att resurser ska investeras i vår verksamhet istället för i en annan? Ofta används begreppet genomslagskraft för att beskriva den genomgripande positiva förändring i samhället som insatser och handlingar bidragit till. Ensamma åstadkommer ingen genomslagskraft – det är ett pussel där olika aktörer bidrar med sin expertis och sin verksamhet för att tillsammans skapa en positiv förändring.

Finansiärer vill ofta bidra till verksamheter som kan åstadkomma mest samhällsnytta i förhållande till kostnaderna. För deras del handlar effektmätning om att kunna se att deras bidrag gör skillnad. För en organisation är den kanske viktigaste orsaken till att mäta effekter att kunna vidareutveckla sin verksamhet. Genom att se vad som fungerar bra, vilka insatser som ger utdelning och vad som inte går som det var tänkt kan den egna verksamheten utvecklas och bli mer effektiv. För att visa att organisationen skapar förändring och gör skillnad för samhälle, miljö eller människors liv behöver man kunna bevisa det. Effektmätning handlar om att synliggöra den egna insatsen och påvisa hur den, tillsammans med andra, bidrar till att lösa ett nyckelproblem i samhället. En del av arbetet med att mäta sin effekt handlar också om att hitta samarbeten med andra. Effektmätning kan även ge underlag för att fördela

”

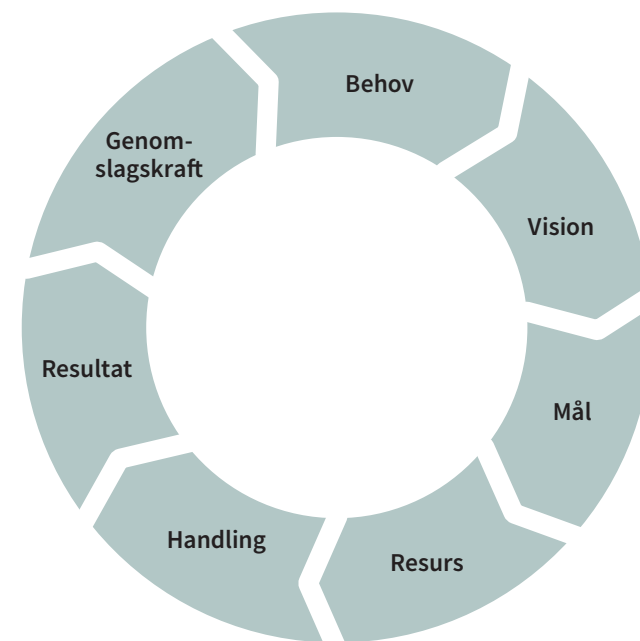
Det handlar om att förstå vilken skillnad en viss åtgärd har för människor, miljö eller samhället.

FOTO: WILMA SNICKARS

resurser bättre. Ett viktigt led i att skapa engagemang bland medarbetare och förtroendevalda är att vara tydlig med vad syftet med verksamheten är och att kunna visa på att man uppnått det. En organisation konkurrerar inte bara om finanser och understöd med andra aktörer men också om medarbetare, förtroendevalda och volontärer. Effektmätning kan även bidra till att bygga det egna varumärket och öka trovärdigheten. Ibland kan iveren att mäta och utvärdera leda till att man mäter det som går snabbt och lätt att mäta istället för att fokusera på de mer långsiktiga effekterna som är viktigare men många gånger svårare att mäta.

Det kräver mod att våga utvärdera och granska den egna verksamheten för att se om den har den effekt som avsågs och om den adresserar nyckelproblem och utmaningar i samhället och inte bara följderna av dem. Liksom jag har många av er säkert jobbat med social redovisning tidigare. Syftet med social redovisning är att mäta och redovisa det sociala och samhällsliga resultatet. För organisationer och aktörer som inte har ekonomisk vinning som mål ger ett socialt bokslut en mer rättvis bild av verksamheten. Från social redovisning är steget inte långt till effektmätning som handlar om att synliggöra den positiva förändring som inträffat till följd av en vidtagen åtgärd. Det handlar om att förstå vilken skillnad en viss åtgärd har för människor, miljö eller samhället. Det existerar inte någon övergripande modell för hur man ska mäta sin effekt. Istället finns det en uppsjö av olika modeller och metoder som ofta använder olika begrepp och identifierar olika processer. I SFV:s utbildning i effektmätning och genomslagskraft använde vi oss av Hyvän Mittas genomslagskraftskedja med sju steg (se figuren). Alla sju steg i kedjan behövs och är beroende av varandra. Låt oss kort gå igenom stegen var för sig.

Behov: Vilket samhällsproblem eller samhällsliga utmaningar tänker ni lösa? Vad är det ni vill förändra? Behov syftar på de övergripande samhällsliga utmaningarna eller problemställningarna som utgör grunden för er verksamhet. Vilka saker i samhället vill ni förändra? Gör även en intressentanalys. Vilka samhällsgrupper berörs? Vem är er målgrupp, i vilken situation befinner den sig och vad behöver den? Det verkliga behovet får ni fram när ni granskar ett samhällsproblem ur målgruppens synvinkel och reflekterar över vilka följderna skulle vara om de inte fick ta del av de insatser er verksamhet erbjuder.

Vision: Vilken förändring vill ni uppnå på lång sikt? Hur ser situationen ut för målgruppen när ni har åtgärdat behovet? Vilken samhällsnytta och vilket välmående skapar ni med er verksamhet? Visionen ska vara djärv och tillräckligt långsiktig men möjlig att uppnå. Visionen bör också vara konkret, mätbar och innehålla en tidpunkt så att ni vet när visionen ska vara uppnådd.

Mål: Vilka förändringar måste ske i målgruppens liv för att visionen ska nås? Mål anger den förändring man vill att ska ske för målgruppen. Mål är starkt riktgivande – var därför noga med hur ni definierar dem. Ju tydligare målen är definierade, desto bättre fungerar effektmätningen. Tänk också på att definiera målvärden. Hur vet ni att målet är uppnått? När är ni nöjda? Formulera gärna SMART(a) mål: specifika, mätbara, uppnåeliga (attainable), realistiska och tidsbundna. Målen kan också skrivas som resultatmål – då är målet i sig en mätare och det underlättar effektmätningen.

Resurser: Vilka resurser behövs och hur fördelas de? Med vilka resurser (tid, pengar, människor, partnerskap, teknik, annat) når ni målet? Med hjälp av partnerskap är det möjligt att förena både resurser och handlingar för att skapa en bättre helhet för målgruppen. Försök uppskatta hur mycket av olika resurser ni behöver för att kunna genomföra era aktiviteter och era handlingar. Planera också för hur mycket resurser ni kan avsätta till effektmätning. Resursfrågan har två aspekter: resurser som krävs för att sätta igång effektmätningens processen och vad som krävs för att genomföra processen.

Handlingar: Med vilka handlingar och insatser får ni en förändring att ske? Vilka handlingar och insatser genomför ni med resurserna? Ibland är det svårt att planera allting på förhand och det kan vara vettigt att lämna utrymme för att snabbt kunna testa nya insatser under vägens gång.

Resultat: Vilka konkreta förändringar har era handlingar åstadkommit i målgruppens liv? Resultaten mäts i förhållande till målen. Är resultaten de ni förväntade er? Varför eller varför inte? Om möjligt använd referensvärden, t.ex. nationella medelvärden eller andra aktörers resultat, för att kunna jämföra era resultat med andra. Det är också viktigt att hålla i minnet att handlingar och insatser även kan leda till oavsiktliga effekter.

Genomslagskraft: Vilka betydande och varaktiga intryck eller påverkan på målgruppens liv har era handlingar haft? Genomslagskraft är inget som är synligt genast eller som endast en viss typ av handlingar och insatser kan bidra till. Den är svår att verifiera eftersom den inte kan mätas direkt. Genomslagskraft har en samhällsdimension och kopplar tillbaka till behovet för verksamheten. En organisation kan nå och påverka endast en begränsad mängd individer. Det är därför genomslagskraft inte kan skapas på egen hand – alla behöver varandra. När goda verksamhetsmodeller sprids och förverkligas i större skala och när olika aktörers effekter kompletterar varandra kan en förändring på samhällsnivå ske.

Utän effektmätning är det svårt att lyckas eftersom ni inte vet om ni nått målen och om era insatser haft önskad effekt. Det är också svårt att misslyckas eftersom ni inte heller vet huruvida ni inte nått målen och de önskade effekterna. Det blir då svårare att dra lärdomar och utveckla verksamheten. Om ni vid

Uppmärksamma lärdomar lika mycket som framgångar. Skapa en positiv stämning kring effektmätningen och poängtera att den inte är till för att bestraffa utan för att utveckla.

effektmätningen konstaterar att ni inte nådde ända fram kan ni ändå fira insikterna som kommer ur reflektionen kring varför effekten inte nåddes. Uppmärksamma lärdomar lika mycket som framgångar. Skapa en positiv stämning kring effektmätningen och poängtera att den inte är till för att bestraffa utan för att utveckla. Kommunicera alltid resultaten tillsammans med lärdomar samt med åtgärder som vidtagits eller ska vidtas för att förbättra resultatet och effekten ännu mera. Om ni bara tittar på effekter utan att fundera över hur de uppstod leder det sällan till någon utveckling.

Det är bättre att ha ungefär rätt än exakt fel. Ingen effektmätning är helt exakt och det kan vara onödigt att sätta en massa resurser på att försöka få fram en exakt effekt. För att kunna mäta den exakta effekten behöver ni kunskap om vad som skulle ha inträffat utan er inblandning och för att kunna göra det behövs forskningsliknande randomiserade studier med kontrollgrupper vilket gör det hela onödigt komplicerat. För de flesta räcker det att kunna påvisa att era insatser har en effekt – inte den exakta effekten. Hävda dock inte att en insats haft effekt om ni inte kan påvisa den.

Även om ni inte just nu har tid och resurser att starta en effektmätningens process lönar det sig att ta tiden att fundera igenom de olika stegen i genomslagskraftskedjan och sätta detta i relation till den egna verksamheten. Bara att få igång tankarna kring detta är ett steg på vägen. Ha inte ambitionen att försöka mäta effekterna för "allt". Välj istället en specifik del av verksamheten och fokusera på den. Var också tydlig i definitionen av målgruppen och de problem ni ämnar adressera. Följ upp kontinuerligt och planera för när och hurdana data ni ska samla in. Använd gärna många olika mätare och kombinera olika typer av data för att få ett bättre resultat. Kommunicera också tydligt internt varför ni vill mäta effekter och sätt inte fokus på att hitta fel och brister utan på att lyfta fram det ni gör bra och vad ni vill utveckla. Effektmätning är något man arbetar med från början och inte något man gör i slutet av ett projekt för att se om det man gjort fått resultat.

Allt kan inte mätas och vissa saker är svårare än andra att mäta. Hur mäts till exempel välmående och hållbarhet? Hur mäts demokrati och delaktighet? Dessa är mångdimensionella begrepp och kan betyda olika saker i olika sammanhang och för olika aktörer. Två organisationer som mäter välmående kan ta fasta på helt olika saker även om de båda mäter välmående. Var därför tydlig och noga med att definiera vad ni mäter och på vilket sätt det kopplar ihop med övergripande begrepp som till exempel välmående. Huvudsaken med en bra mätning är att det ska vara möjligt att se vad som förändrats för målgruppen. Använd gärna både kvantitativa och kvalitativa metoder för att mäta. När ni rapporterar om era effekter kan det vara bra att kombinera siffror och statistiska fakta med storytelling och känslomässiga vittnesmål. Det gäller att hitta en bra blandning av berättande och resultat med siffror. Rapporten har olika innehåll och utformning beroende på om fokus ligger på en intern eller extern publik.

Avslutningsvis tre goda tips när ni ska mäta era effekter. För det första, fokusera på den positiva förändring ni vill uppnå. För det andra, förstå och inkludera målgruppen. För det tredje, lyft fram det som fungerar bra och som ni är världsbäst på. Berätta vad ni gör, varför ni gör det och vad resultatet blev.

FOTO: KARIN LINDROOS

* **Raisa Ahtiainen**

Raisa Ahtiainen är universitetslektor i specialpedagogik vid Helsingfors universitet, och docent med inriktning mot skolutveckling och ledarskap vid Åbo Akademi.

Synpunkter på inkludering i utbildningen

Temat inkludering i utbildningen är komplicerat. Det kan väcka stora känslor som varierar mellan hopp och oro. Vad kan inkludering betyda och kan det på något sätt uppnås inom utbildningen?

Den mest grundläggande betydelsen för ordet inkludering är naturligtvis att det är motsatsen till exkludering, att lämna något eller någon utanför, men samtidigt är det inte så enkelt. I denna text diskuterar jag inkludering främst i kontexten den grundläggande utbildningen.

Inkluderande utbildning är en mångfacetterad konstruktion som kan granskas utgående från ett flertal synpunkter däribland utbildningssystemet, utbildningsanordnaren eller skolan. De stora dragen beträffande fenomenet kan tas från UNESCO:s beskrivning av ett inkluderande förhållningssätt till utbildning som framhäver beaktandet av varje individs behov och deltagande, samt varje individs förmåga att lära sig. Den här synens principer påminner oss om barns och elevers unika egenskaper, intressen, förmågor samt inlärningsbehov. Dessutom medför det att ett särskilt fokus borde riktas mot elever som har risk att underpresterar, bli marginaliserade eller exkluderade.

Under de senaste åren har vi bevittnat mediediskussioner kring inkludering särskilt inom den grundläggande utbildningen i Finland. Dessa diskussioner har lyft fram faktorer som orsakar utmaningar som berör skolgång och bemötandet av elevers (stöd-)behov. Inkludering som begrepp tycks ha fått ett relativt dåligt rykte, men är det förtjänt? Kollegan professor **Markku Jahnukainen** vid Helsingfors universitet har även frågat om inkludering har blivit ”ett fult ord”. Med detta hänvisar han till debatter gällande olika problem i skolsystemet där

”

Under de femtio år sedan grundskolereformen har vårt utbildningssystem stegvis utvecklats till att möjliggöra alla barns deltagande.

FOTO: JOONAS ASIKAINEN

inkludering görs till syndabock. Så hur borde vi tänka och reflektera kring inkludering inom vårt utbildningsystem?

Principen om inkludering i grundskolekontexten

I den finländska skolkontexten kopplas begreppet inkludering ofta till specialpedagogik och varje elevs rätt till delaktighet, stödåtgärder i rätt tid, och undervisning oberoende av deras individuella egenskaper (till exempel kunnande, inlärningsförmågor, handikapp, nedsättningar). Trots att inkludering kan definieras även på ett bredare sätt använder jag här denna specialpedagogikbaserade tolkning.

För att reflektera över dagens läge kan det vara bra att kasta en snabb blick bakåt och se de utbildningspolitiska steg som har tagits med syfte att öka elevernas delaktighet och jämlika rättigheter att delta i utbildningen. Under de femtio år sedan grundskolereformen har vårt utbildningssystem stegvis utvecklats till att möjliggöra alla barns deltagande. Två centrala administrativa förändringar i grundskolans historia kan noteras. Inte förrän 1997 integrerades elever med grava intellektuella funktionsnedsättningar från social- och välfärdstjänsten till skolsystemet. En liknande ändring gällande undervisningen av elever med lindriga och måttliga intellektuella funktionsnedsättningar ägde rum år 1985. Grundskolan har således kunnat inkludera alla barn i skolåldern i lite över trettiofem år. Allt detta betyder att till skillnad från en del andra länder (till exempel Tyskland) har vi en gemensam lagstiftning och läroplan för alla elever inom den grundläggande utbildningen. Med andra ord har det funnits en utbildningspolitisk vilja att styra och bygga upp ett system som åtminstone i princip ska kunna ta emot och tillhandhålla utbildningsmöjligheter som bemöter alla. Utöver dessa grundläggande strukturella ändringar har grundskolan gradvis inkluderat principer som utvecklat stödet för elevernas lärande, varav ändringen i stödsystemet (det vill säga från allmänt och särskilt till allmänt, intensifierat och särskilt) varit det senaste omfattande utvecklingssteget. Dessa utvecklingsfaser synliggör hur det i utbildningssystemen genomfördes ändringar under flera årtionden. Samtidigt blir det klart att allt detta tar tid och att slutresultatet inte kan förutspås. Med tanke på dessa steg har många av mina kolleger och jag ofta konstaterat hur grundskolesystemet tycks vara inkluderande på systemnivå men hur förverkligandet i praktiken kan vara mera komplicerat.

Trots att diskussionen kring inkludering varit livlig är det i viss grad oklart hur själva begreppet uppfattas.

Värdegrunden i vår grundskola ligger på alla barns rätt till undervisning. Utgående från lagen om grundläggande utbildning innebär detta rätten att få undervisning enligt läroplanen, och rätten till elevhandledning och tillräckligt stöd för inläring och skolgång genast när sådant behov uppstår. Trots att diskussionen kring inkludering varit livlig är det i viss grad oklart hur själva begreppet uppfattas. Lagen om den grundläggande utbildningen nämner inte inkludering. I lagen står det följande om anordnandet av särskilt stöd: ”det särskilda stödet består av specialundervisning och annat stöd - - [som] ordnas, med beaktande av elevens bästa och förutsättningarna att ordna undervisning, i samband med den övriga undervisningen eller delvis eller helt i specialklass eller på något annat lämpligt ställe”. Enligt läroplanen för den grundläggande utbildningen ska utbildningen ”utvecklas enligt principen om inkludering”. Faktum är att det inte finns en definition som skulle förklara vad detta borde betyda i praktiken. På grund av denna brist verkar begreppet ibland leva sitt eget liv utanför styrdokument och motsvarande. Dessutom har forskare kritiserat användningen av begreppet inkludering i de debatter som fokuserar på utmaningar i verkställandet av stödsystemet i skolorna. Kritiken har pekat på oklarhet kring begreppet samt de verkliga möjligheterna för att kunna förverkliga inkludering (till exempel: att ha elever med behov av särskilt stöd i en stor grupp utan tillräckliga stödåtgärder ses som anordnandet av utbildning enligt inkluderingsprincipen). Detta betyder inte att det inte skulle finnas inkluderingsrelaterade utmaningar utan att det påvisar hur viktigt det är att noggrant identifiera och nämna problemet för att kunna lösa det på ett konstruktivt sätt.

Beträffande identifieringen av problem belyste utredningen, som genomfördes inom den svenskspråkiga utbildningen (Oker-Blom, UKM 2021), några faktorer som handlar om inkluderingsprincipen samt alla elevernas rätt till undervisning oberoende av deras individuella egenskaper. Dessutom har elever rätt till att få undervisning och stöd för lärande och skolgång på svenska på samma sätt som deras finskspråkiga jämlingar får på sitt språk. Svenskspråkiga elever med någon form av speciellt psykiskt eller fysiskt behov hör till en minoritet

FOTO: FRIDA LÖNNROOS

inom minoriteten i Finland och utredningen lyfte fram stor oro inför framtiden gällande förverkligandet av jämlikheten samt stödåtgärder i deras undervisning. Följaktligen står vårt utbildningsystem inför utmaningar, av vilka en del kan vara omfattande och beröra en stor del av utbildningsanordnarna, och en del är mera koncentrerade och bygger på de karakteristiska frågorna inom den svenska utbildningen.

Möjligheter utgående från verksamhetskultur och lärarsamarbete

Verksamhetskultur är något som är här och nu. Kulturen är ett dynamiskt fenomen som påverkar människor på många olika sätt. Vi skapar kulturen hela tiden genom samspel med andra och vi själva påverkar kulturens utveckling. Det sägs att verksamhetskultur innehåller sådana element som kan upptäckas, men som kan vara svåra att tolka, till exempel ens kollegers beteende. Verksamhetskultur handlar om värderingar som man känner till och kan uttrycka, såsom rätt till utbildning. Även omedvetna element ingår, som man inte så lätt upptäcker. Dessa kan vara rutiner, antaganden eller övertygelser. Beskrivningen av verksamhetskultur medför faktorer som skapar skolans kontextbundna natur, som i sin tur påverkar utvecklingen av skolan. Alla skolor har sina egna utgångslägen som syns i skolans och dess lärares förmåga att möta utmaningar och krav på att förnya de existerande arbetssätten. Ainscow och Sandill har skrivit om vikten av sociala inlärningsprocesser i en skolgemenskap då man arbetar med frågor kring inkludering, utvecklar skolgemenskapens tänkande, föreställningar och handlingssätt i sitt vardagliga arbete. Detta betyder att man delar ansvar för lärandet av alla elever och för hela skolverksamheten. En sak man inte kan upprepa för ofta är betydelsen av det språk, de begrepp som man använder när man talar om elever, deras vårdnadshavare, kolleger – om alla människor och händelser i en skola. Hurdana begrepp väljer man då att använda?

Det har visat sig att samarbetet mellan lärare är centralt eftersom man då inte lämnar kolleger ensamma utan att man hjälper och stöder varandra. Det finns forskning som visar att fungerande samarbete och växelverkan påverkar lärarnas arbetsvillmående och det är inte en småsak med tanke på dagens utmaningar i skolkontexten. Samarbetet mellan speciallärare och lärare kan vara avgörande med tanke på de grundläggande förutsättningarna för att utveckla en inkluderande skolkultur. Dessutom upptäckte Gunilla Eklund med kolleger vid Åbo Akademi i en studie att klasslärare upplever samarbete med

och stödet från speciallärare som mycket viktigt. Studien visade att de erfarenheter som samarbete ger lärare gynnar implementeringen av stödåtgärder på alla stödnivåer (det vill säga allmän, intensifierad, särskild). Betydelsen av allt detta var alltså kopplad till lärarnas ökade kompetens att hantera stödsystemet och deras möjligheter att utveckla relevant kompetens genom att samarbeta med speciallärare och genom att själva delta aktivt.

Inom skolgemenskaper är alla vuxna förebilder och skapar tillsammans verksamhetskulturen – med andra ord visar lärare vägen genom sitt eget beteende. Utöver detta anses det vara ledaren som i sista hand har ansvar för skapandet, stödandet och utvecklingen av verksamhetskulturen. Ledarrollens vikt i utvecklandet av en inkluderande verksamhetskultur är inte begränsad till en enskild skola. Det behövs även förståelse för förutsättningarna för en fungerande inkludering genom hela utbildningsystemet. Ledaren på skolnivå behöver stöd och verktyg för att kunna leda sin skola och detta stöd måste komma från utbildningsanordnarens håll. Vikten av att ha alla behövliga verktyg gäller alla som arbetar med utbildning oberoende av deras avstånd från den verkliga inlärningssituationen i klassrummet.

Och nu då?

Till skillnad från den grundläggande utbildningen har grunderna för planen för småbarnpedagogik (2022) tagit ett steg vidare mot inkludering. Planen tar ställning till definitionen av inkludering genom att beskriva den som en grundläggande princip i anordnandet av småbarnpedagogik, och begreppet är kopplat till den småbarnpedagogiska värdegrunden och verksamhetskulturen. I planen definieras en stödstruktur för barnet som består av tre nivåer (allmänt, intensifierat, särskilt), vilken motsvarar grundskolans stöd för lärande och skolgång. Trots att denna stödstruktur ställvis redan varit i bruk inom småbarnspedagogiken, har den nya planen och ändringen av lagen om småbarnspedagogik (som trädde i kraft 1.8.2022) förstärkt barns rätt till stöd. Allt detta har fortsatt den utveckling som tar den grundläggande utbildningen och småbarnspedagogiken närmare varandra. Detta är i linje med andra förnyelser inom småbarnspedagogiken som ägt rum under de senaste årtiondena och strömlinjeformat övergången från barnets tidiga år till skolgång (till exempel var en central ändring överförandet av småbarnspedagogiken från social- och hälsovårdsministeriet till utbildnings- och kulturministeriet år 2013).

Inom skolgemenskaper är alla vuxna förebilder och skapar tillsammans verksamhetskulturen – med andra ord visar lärare vägen genom sitt eget beteende.

Den rådande situationen för utvecklingen av verksamheten enligt principen om inkludering inom den grundläggande utbildningen och småbarnspedagogiken kan beskrivas som ”under uppbyggnad”. Arbetet måste fortgå och det har man insett även på statsnivå. Utbildnings- och kulturministeriet har bidragit med pengar genom sitt utvecklingsprogram Utbildning för alla 2020–2022, som varit riktat till småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Målet har varit att främja lärande, jämlikhet och välbefinnande, samt att minska och förebygga skillnader i inlärning, och att stärka stödet för lärandet. I februari 2023 allokerades mera statsstöd med syfte att fortsätta det arbete som påbörjades under Utbildning för alla. Dessa 2020-talets program kan tolkas ha koppling till utvecklingsarbetet som stött implementeringen av den så kallade specialundervisningsreformen kring år 2010 (det vill säga reformen som introducerade ”trestegsstödet” inom grundskole-systemet). Visserligen har utvecklingen av arbetssättet i skolorna och olika samhälleliga ändringar påverkat målsättningar för utvecklingsarbetet som genomförs idag, men de stora linjedragningarna verkar bibehållas.

För att arbetet ska kunna fortgå krävs det resurser, kunnande och sådana attityder som stöder inkluderingsprincipen, men också förståelse för vad vi vill uppnå (se också Jahnukainen med flera som reflekterar kring detta i texten *Inclusion in Finland: Myths and Realities*). Arbetet är krävande på många vis, och det vore av stor vikt att det fanns en klar uppfattning för vad inkludering i skolorna borde innefatta, samt hur den ska uppnås. Dock har främjandet av inkludering på alla skolnivåer för barn redan förbättrats, samtidigt som det är fullt möjligt att dylikt utvecklingsarbete kan fortgå i flera årtionden. Därför är det bra att minnas att för att åstadkomma inkludering i utbildningen så förutsätts viljestyrka, målmedvetenhet och tålamod av alla inblandade instanser.

* Rosanna Fellman

Rosanna Fellman är estradpoet, flerfaldigt prisbelönad författare och aktivist. Fellmans texter behandlar den aktuella samhällsdebatten, normkritik och de funktionsnedsattas rättigheter.

Att försöka läsa i längre än tolv sekunder

Aret jag fyllde nio år läste jag över hundrafemtio böcker, de flesta av dem var *Kitty*-seriens böcker. Jag satt hemma och fantiserade ihop mysterier och dramatik. Att tänka mig bort blev min utväg. Jag har fått rätt lite fysiskt stryk av vuxna när jag var barn och det är jag lyckligt lottad över att ha undkommit. Däremot har jag fått desto mer stryk av jämnåriga.

Det tog länge att lära mig läsa. Författarstereotypen är att man lärt sig läsa som treåring och att man visste i förskoleåldern att man ville bli författare. Jag gick på andra klass när bokstäverna började flyta ihop till ord, orden till meningar och ännu ett par månader innan tungan formade sig rätt till att läsa ut meningarna under högläsningrundorna.

Redan i förskolan hade mina föräldrar fått skit av pedagogerna för att jag inte kunde skriva mitt eget namn själv. Rosanna var ett långt namn och därför höll förskolepedagogen i min hand till SANNA i skakiga bokstäver. Att jag inte kunde skriva mitt eget namn blev till en fysiskt symbolisk handling där en vuxen satt och höll i min femåriga hand till ett namn jag inte var bekant med. Andra barn skrånade i bakgrunden och sprang runt som apor medan jag tvingades in i en roll som den vars namn inte kunde skrivas själv. Vilket kanske är orsaken till att jag idag ogillar både grammatik och mitt barndomssmeknamn.

I början av 2000-talet var andra klass en sen ålder för att lära sig läsa och skriva. De flesta i min klass kunde läsa redan i förskolan eller i första klass. Det var genom otaliga raivaren och stödundervisning, timtal vid köksbordet som resulterade i att jag lärde mig läsa. Min språkinläring skulle kanske ha hjälpts av alternativa metoder, främst en lugnare skolmiljö för att underlätta det fokus jag behövde. Hur jag tar in information har alltid tagit längre när det gäller att

”

Det var genom otaliga raivaren och stödundervisning, timtal vid köksbordet som resulterade i att jag lärde mig läsa.

FOTO: NIKLAS SANDSTRÖM

förstå kommunikation, retoriska koncept och språklig logik. Det handlade i mitt fall mycket om att sättas in i ett fack av dumförklaring som gjorde att ångesten bubblade. Det uppkom en rädsla för att inte hinna med de andra. Att lära mig läsa blev ett tvång till att inte hamna utanför.

Idag är det däremot inte sent att lära sig läsa i andra klass, åtminstone inte i samma utsträckning märkligt som det var för tjugo år sedan. I december 2022 hade jag författarbesök i ett högstadium i Helsingforsregionen där det fanns barn som lärt sig läsa i sjätte klass. På grund av att läskunnigheten gått drastiskt neråt har Läsrörelsen och Undervisningsministeriet haft stort fokus på hur man ska förbättra förutsättningarna för barns läskunnighet. Finland har tidigare stolt kunnat titulera sina skolor som högklassiga men resultaten har börjat singla nedåt. Läsningsmetoderna har förändrats till att ta in information snuttvis, i snabba ryck och med brist på tid. Orden spjälkas upp och blir till rörliga idéer istället för helheter.

Ett ord jag förknippar min barndom med är nyfikenhet. Jag var mycket nyfiken på det mesta och att jag lärde mig läsa öppnade en ny värld. Jag hade en fantasivärld där jag satt och målade upp samhällen, lekte med historiska händelser och läste om specifika ämnen. Katter var ett av mina ämnen jag älskade att läsa om. Läste på om hur det går till när honkatter föder kattungar och jag tvingade min klasslärare i tredje klass till att jag skulle få hålla ett föredrag om kattfödselar. Det fick jag efter två veckors dagligt tjat. Flertalet i klassen tyckte jag var fullkomligt vansinnig men det fanns de som förstod. Många barn i min omgivning var också kunskapstörstiga, men det fanns även de som var hungriga på att tala skit om andras status och svårigheter. Synsätt som till stor del härstammade från omgivningen och den småstadsmiljö som tillät att en mobbningsretorik fick ha så stort fotfäste.

Finlandiapriset 2022 gick till **Iida Raumas** roman *Hävitys (Udergången.)* Från bekantas läsareaktioner och efter att ha följt debatten har jag förstått att folk tycker den stundvis är chockerande och drabbande i sina skildringar av våld i skolmiljö. Mina reaktioner under läsningen var inte alls chock. Det var igenkänning och som att läsa sin egen dagbok under vissa perioder av barndomen.

Idag knuffade pojkarna i klassen ner mig från tredje våningens trappor igen. Har ett stort blåmärke på armen. Det är blått och lila och lite svart. När man trycker runt det dallrar allt blått och lila omkring som alger i ett rymdhav.

*De kallade mig bara för mongoloid två gånger.
När jag kom hem läste jag två Kitty-böcker på raken.
Det blev jag glad av. Då kan jag skratta.*

De kallade mig bara för mongoloid två gånger. När jag kom hem läste jag två *Kitty*-böcker på raken. Det blev jag glad av. Då kan jag skratta.

Och idag kan jag skratta på ett annat sätt. Med mitt kulturella kapital kan jag skratta hela vägen till den moraliska banken. Om vi strävar efter ett jämlikt samhälle där alla behandlas lika i barndomen, så skulle det i praktiken innebära att alla fick jämlik mängd trauman av varandra. Att våldet mellan barn skulle förändras i en handvändning ligger inte i den realistiska världsbilden. Eftersom vuxna fortsätter att *sekoilee* och behandla varandra som skit, kommer knappast heller barn att automatiskt bli etiska änglar då de tar mall av våra normer. På grund av den skolmiljö jag växte upp i har jag utvecklat en rätt morbid humor och ett märkligt förhållningssätt till andra vuxna. Det är en rädsla som sitter bakom örat och viskar när jag går in i offentliga rum. Samtidigt är jag medveten om att jag inte längre är ett barn som håller föredrag om hur man ska ta hand om nyfödda kattungar. Det är klart att jag blev nöjd över att få breven i vuxen ålder där mina barndomsmobbare bad om ursäkt. Men de skrev dem förmodligen mest i rädsla för att jag skulle skriva offentligt om dem nu när jag fått en röst. Jag var rädd för minnet av deras positioner och de var rädda för att få stryk av mig verbalt nu när jag hade makt med mina ords plattform. Vi förhåller oss alla underkastande inför någon typ av maktposition.

Många lärare i min omgivning var håglösa inför att ta tag i den stämning som svävade över min skolklass. Det blev normaliserat att få stryk och höra att man var ingenting värd, alla var rädda för någonting större än de själva. Jag var rädd för att inte hinna lära mig läsa till normalitet tillräckligt snabbt. Mina mobbare var rädda för sig själva och varandra, för att falla i statustrappans hierarki. Min världsuppfattning om vuxna var att de följde samhällets normer som skymde hela blicken när de såg ner på oss. En måhända simplificerad förklaring som jag varit tvungen att ta till med för att förstå hur jag och mina klasskamrater formats. Det här underliggande jantelags-skittalandet som gör att vi förblindas av förakt mot varandra. Att vi följer skadliga strukturer för att inte bli ensamma.

Barn kommer undan med att slå andra barn. Speciellt om de barn som blir utsatta för våld i skolmiljö är i minoritetsposition, då är blicken också från en del vuxnas håll ignorerande. Som jag förstod tidigt trots mina sociala svårigheter: Det finns en trappa där vissa blir sparkade ner tre våningar medan andra automatiskt kan skratta som 11-åringar på högsta våningen utan några konsekvenser. Om jag inte skulle ha blivit författare och ha ett offentligt yrke kan det med stor sannolikhet hända att ”ursäkta för att jag spottat på din lippis i skolan”-brevet aldrig skulle ha skickats. Den här trappan av makt existerar för att vi går med på att ställa oss i den. Även jag har klättrat på stegen av meriter och gottat mig i att jag använt mitt försenade läshuvud till att överglänsa personer som hånat mig. Inte heller det är rätt sätt att tänka om sina medmänniskor.

Under mina erfarenhetsföreläsningar brukar jag föra fram att det inte var speciellt svårt för mig att passera som duktig i skolarbetet när jag väl kommit igång. Att memorera böcker blev min snuttefilt och därefter skriva ner allt jag memorerat på ett prov för att få helt okej betyg. Det svåra var att inte kunna sociala koder och ha en annan typ av inläring gällande kommunikation. Fanns ingen stödundervisning att ta till för att lära ut empati till barn som ville hacka på den med sociala- och kognitiva svårigheter, inte heller fanns det stöd till att lära mig handskas med andra människor i den hektiska skolmiljön.

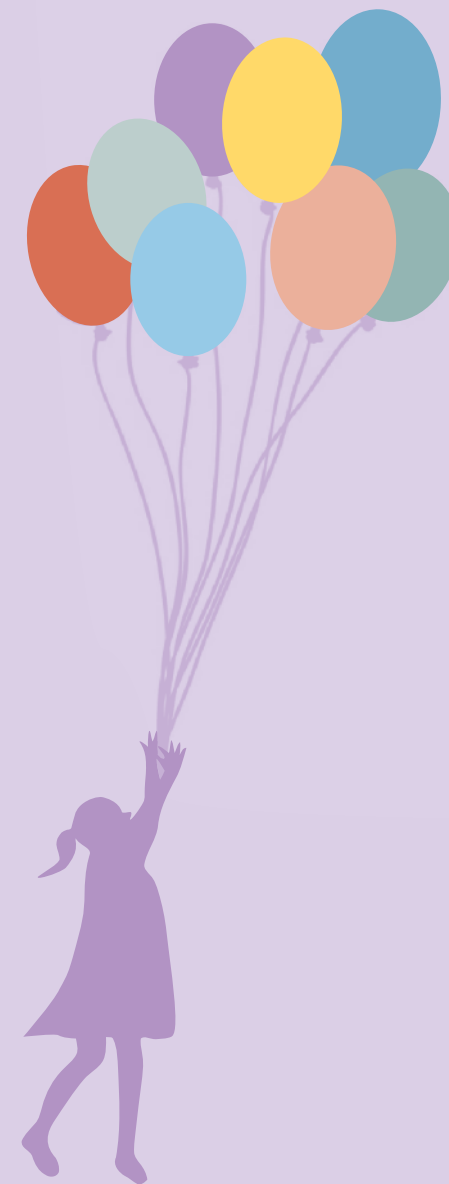
Läsningen har räddat mig från *syrajäytyminen*. Den gav mig dörrar till att tänka utanför vad andra sa om mig. Men alla personer med funktionsvariationer har inte en sådan möjlighet att ty sig till en sådan metod. Många funktionspersoner blir sparkade till en roll av att vara ett hatobjekt. Stödet till de som inte faller in i roller av att tänka i takt med läroplanen måste reformeras. Och med reform krävs också konkreta pengar till att få fram jämlikhet för barn med hjälpbehov. Skolväsendet har för få resurser att kunna erbjuda det stöd som personer med funktionsvariationer behöver. Fastän det kanske skulle finnas de ekonomiska resurserna, förstår man inte alltid i vissa fall vad för typ av stöd det är som ska erbjudas. Att jag uppfattar min läsinläring som ångestfylld handlar kanske om en bristande förståelse inför mångfald. Idag är läskunnigheten en stor kapplöpning och det verkar inte ännu heller finnas tillräckligt med resurser som kan springa ikapp. Men med tiden har synsättet på funktionsnedsättningar förändrats, när jag var barn kunde inte flickor ha autism. Tiden läker åtminstone ett par sår.

Min generation är den sista som lekte utomhus utan att ha en minidator i fickan. Jag fick min första Nokia tegelsten i fjärde klass och det kan hända att min metod av att läsa sig bort från våldet skulle ha tagit form av att se på videor istället om tegelstenen bytts ut mot en skärm. Jag vill egentligen inte gå i det narrativa att allt är telefonernas fel, för det är inte allt igenom skärmarnas fel att vår läskunnighet gått neråt. Hela vårt sätt att tänka har förändrats med takten vi lever. Vi ska hinna ha goda vänskaps- och familjerelationer, bostadsspara, dammsuga, åka på resa till något varmt land, arbeta minst 40 timmar i veckan, ha ett husdjur, stå upp och ner på huvudet i yogapositioner, laga hälsosam mat, läsa rätt sorts böcker, se rätt sorts snäva videor, skapa bilder av oss själva som fantastiska rädda-världen-personer osv. Det blir snabbare och snabbare, kortare och kortare att tänka mellan de fyllda timmarna. Vi är kortare i tanken, tankearbetet kommer sällan till en komplex slutledning. Jag har fått kämpa med att skriva den här texten på grund av att jag är generation tolv sekunder av uppmärksamhet. De som är födda på 2000-talet sägs ha sju sekunders uppmärksamhetskickar.

Hur många sekunder tanke åt gången är männen kvar till slut?

Att vi inte tänker längre än det som absolut är nödvändigt kan innebära en nedåtgående kurva för samhällsutvecklingen. Jag är rädd för att vi en dag inte kan tänka längre än en sekund för att vi förlorat ansiktet till uppmärksamhetsökonomien.

Ibland när världen överväldigar mig tar jag upp mina favoritdikter av **Larry Silván** och **Claes Andersson**. Sitter för en stund och läser mig bort. Dags-schemat ligger ständigt bakom hörnet och jag måste kämpa för att inte byta till lättare dopaminkickar. Vi måste kämpa emot att inte falla för det lätta. Det är lätt att i grupp tala skit om den som står utanför gruppen. Det är lätt att undvika det man inte är bra på. Det är lätt att mätta dopaminnivåerna med snuttifierat innehåll. Och det är svårt att göra saker som ligger i korrelation till något som inte kan mätas i vinst. Att utveckla metoder som passar samtidigt att läsa kommer kanske inte resultera i direkt vinst genast när det gäller finanspolitik. Men jag hoppas på att olika metoder av inlärning kan resultera i att vi i framtiden kan tänka längre än ett par sekunder åt gången på hur vi behandlar varandra.

* **Liisa Kiviniemi**

Liisa Kiviniemi arbetar som överlärare inom social- och hälsovård vid Uleåborgs yrkeshögskola. Till hennes intresseområden hör fungerande arbetsgemenskaper, deras utveckling och att främja välmåendet inom dem. Hennes motto är: styrkorna är det centrala i såväl individens som i gemenskapens existens.

I en skolgemenskap med förtroende och trygghet känns det bra att finnas

Kärnan i en god skolgemenskap utgörs av enkla byggstenar. Alla fungerande gemenskaper, och över huvud taget allt positivt mänskligt umgänge, bygger på trygghet och förtroende. De andra byggstenarna har ett samband med tryggheten och förtroendet, och stärker och bekräftar i bästa fall deras existens.

En skolgemenskap består av eleverna och de vuxna som arbetar i gemenskapen. Även elevernas föräldrar är starkt knutna till gemenskapen. I en verksamhetsmiljö som är utformad som ett nätverk kan också samarbetspartnerna anses ingå. Den som är realist ser naturligtvis den mångfald och den komplexitet som oundvikligen finns i skolgemenskaper, precis som i många andra gemenskaper. Varje medlem möter dagligen på sitt eget sätt de frågor som berör denna mångfald och komplexitet. Ibland är det dock bra att stanna upp och begrunda gemenskapens grund och kärna. Till detta uppmuntrar jag er genom denna text.

Förtroendet blir synligt genom handlingar

Förtroende och uppskattning för en annan människa är grundläggande element i våra liv av vilka vi alla får erfarenhet och känslor som sammanhänger med den. Denna erfarenhet är ofta svår att klä i ord och analysera. Kraften i ett erfaret förtroende eller i en erfaren brist på förtroende överraskar ibland också oss själva. Även ett litet barn kan känna igen äkta tillit. Vi kan också känna vad som är äkta och ärligt. Äkthet och ärlighet behövs för att stärka tilliten. Tron på en

”

*Äkthet och ärlighet behövs
för att stärka tilliten.*

FOTO: PRIVAT

Förtroendet mellan vuxna syns så att andra människors arbete och verksamhet värderas och i form av kollegiala relationer, i stället för att man konkurrerar med och sätter krokben för varandra.

annan människas potential och möjligheter att växa är av förståeliga skäl av stor vikt i en skolgemenskap. I diskussioner som handlar om fostran och utbildning, men också i forskningen, är människors styrkor ett ämne som ofta berörs, och bra så. Den offentliga debatten och forskningen om styrkor kompletteras till exempel av debatten och forskningen om lärande, arbetshälsa och ledarskap. Dessa är frågor som är särskilt viktiga för skolgemenskapen. Talet om styrkor i den allmänna debatten och i forskningsresultat bör omsättas i varje möte mellan människor. Då gagnar det både individerna och gemenskapen.

Förtroendet konkretiseras och stärks genom handlingar. Med konkretisering avser jag att styrkorna är knutna till specifika situationer, vilket gör dem lättare att förstå. Vad gäller tilliten i skolgemenskapen är det viktigt att notera att eleverna observerar förtroendet mellan de vuxna tydligare än vi ofta inser. Förtroendet mellan vuxna syns så att andra människors arbete och verksamhet värderas och i form av kollegiala relationer, i stället för att man konkurrerar med och sätter krokben för varandra. Att förmedla förtroende och uppskattning mellan vuxna till eleverna ger dem viktig färdkost på deras utvecklingsväg.

Tryggheten känns i varje möte

Det finns ett samband mellan trygghet och tillit. Den ena känslan finns knappast utan den andra. Tillit definieras ofta som en delfaktor i trygghet. I denna text närmar jag mig begreppet trygghet ur psykologisk synvinkel. Upplevelsen av trygghet i skolgemenskapen stärks av tydliga ramar för ett acceptabelt uppförande, samt frihet att uttrycka egna åsikter och uppfattningar. De gemenskaper som upplevs som otrygga kan belastas av oklara och oförutsägbara beteendekriterier.

Om atmosfären är trygg vågar vi uttrycka oss och vara vetgiriga, ofullkomliga, lärande, entusiastiska och konstruktivt kritiska. Med andra ord kan vi vara oss själva samtidigt som vi förstås beaktar gemenskapens spelregler och ramar för ett uppförande som respekterar och värderar andra människor. Tryggheten

sammanhänger också med positiva känslor samt att se möjligheter och ställa upp positiva mål. Dessa frågor berör oss oavsett ålder och roll.

Bland de yrkeskunniga personer som arbetar i en skola främjar trygghet kontinuerligt lärande och delning av kunskap. En trygg atmosfär stöder delning av insikter och fungerande praxis både spontant och med hjälp av tillvägagångssätt som planerats tillsammans. I många skolor har man, för att dela och utveckla de yrkeskunniga arbetstagarnas kompetens, därför utnyttjat tillvägagångssätt som mentorsverksamhet, digitala materialbanker, gemensamma lärtimmar, studiecirkel och forskningsklubbar, som konstaterats fungera väl. Många fler exempel finns säkert. För att kreativitet och entusiasm ska frodas krävs en atmosfär av förtroende och trygghet. Att dela kunskaper är ett väsentligt element i dagens och framtidens arbetsliv och gör det möjligt att utveckla nya tillvägagångssätt. Förnyelse är ofta mera meningsfull ur aktörernas synvinkel om den har sin grund i interna initiativ och inte i krav som kommer utifrån. Men det kan inte undvikas i skolgemenskapen. I varje händelse är en inre beredskap och motivation att förnya sig en positiv sak som förbättrar förändringens nytta. Det är säkert också något som stärker de professionella arbetstagarnas engagemang i arbetet och gemenskapen.

I en skolgemenskap avspeglar sig tryggheten eller otryggheten på eleverna. Sambandet fungerar också omvänt, det vill säga inbördes trygghet eller otrygghet i relationerna mellan eleverna sätter sin prägel på lärarnas arbete, och mera generellt på hur de upplever gemenskapen och sin roll i den. För att man ska kunna gripa sig an de frågor som nämnts ovan krävs det att man är medveten om dem. Med jämna mellanrum behöver man granska hur situationen ser ut när det gäller tryggheten, och man måste tala öppet om det och vidta lämpliga åtgärder med tanke på det rådande läget och framtiden. I olika skolgemenskaper har detta också gjorts. Tyvärr uppkommer otrygghet snabbt och är ofta dold, och när otryggheten kombineras med rädsla så är det lätt hänt att man tiger.

Gott ledarskap lotsar gemenskapen

Utan ett gott ledarskap i skolgemenskapen uppstår ingen tillit och trygghet. De värderingar som ledarskapet utgår från styr samtidigt verksamheten i hela gemenskapen. Detta förbises ofta, men det bekräftas såväl av talrika undersökningar som av vardagserfarenheter. Kärnan i det positiva ledarskap som utvecklats av **Sanna Wenström** är att ledaren begrunder sina värderingar och

sitt sätt att tänka för att stärka sin självmedvetenhet och sin självkänedom. Enligt denna ledarskapsmodell stöder ledaren förtroendet i gemenskapen genom att själv inge förtroende. Det är viktigt att leda genom exempel. I det positiva ledarskapet ligger tyngdpunkten på positiv interaktion. Där ingår också att förmedla och stärka positiva känslor. Till grund för det positiva ledarskapet ligger en humanistisk människoupfattning där människan ses som en enastående individ med egna styrkor som gör val och har förmåga att utvecklas. Att det positiva betonas innebär inte att man blundar för de problem som oundvikligen förekommer i skolgemenskapen. I varje ledarskap ingår att lösa problem. Arbetet underlättas om atmosfären i gemenskapen är positiv och alla dess medlemmar samarbetar konstruktivt.

Att fokusera på de frågor som ligger i skolgemenskapens kärna är ofta inte en snabb väg till de förändringar som önskas i gemenskapens verksamhet. Man kan likväl fråga sig om det inte med tanke på hållbarheten i förändringarna och hållfasta strukturer är den väg som måste väljas. I varje skolgemenskap ska grunden stärkas på gemenskapens egna villkor, och resultaten av detta tar sig olika uttryck. Den gemensamma nämnaren är att denna grund ska vara stabil. Den ska hålla för de ständiga förändringar och de svåra frågor som oundvikligen förekommer i skolgemenskapen.

Som en rektor uttryckte saken: ”Förr var psykisk trygghet för mig bara ett begrepp som jag hade lärt mig tala om. Nu är den något som syns genom att elever och personal är öppna och vågar föra fram nya idéer. Framför allt ser jag den i avspända och glada ansikten och tindrande ögon.”

FOTO: MIKHAIL NILOV/PEXELS

* **Lene Rachel Andersen**

Lene Rachel Andersen är dansk ekonom, filosof, futurist och författare. Hon har gett ut 20 böcker, bland annat den internationellt kända boken *The Nordic Secret* om folkbildning som nyckeln till den nordiska framgångssagan.

Framtidens bildning

Hur förbereder vi oss bäst inför framtiden och hur utbildar och bildar vi på bästa sätt för att alla ska kunna leva ett meningsfullt liv i framtiden? Å ena sidan kommer bildningen för framtiden eller bildningen i framtiden inte att vara fundamentalt annorlunda än bildningen i dag: vi behöver fortfarande klara av att förstå världen och agera meningsfullt och ta ansvar i den. Eftersom världen förändras snabbt och på väsentligt nya sätt, måste vi å andra sidan ta reda på hur lämplig utbildning och bildning kommer att se ut. Problemet är att det inte finns något sätt att känna till detta. Men det finns faktorer som vi definitivt måste beakta.

Låt mig kort definiera vad jag avser med bildning, innan jag övergår till att behandla framtiden och den bildning som behövs för den. Min definition skiljer sig inte från hur exempelvis **Friedrich Schiller** beskrev begreppet eller hur vi vanligen definierar det. Bildning innebär att vi socialiseras in i familjen, gemenskapen och samhället och att vi innehar kunskap, färdigheter och en kultur som tillåter oss att förstå världen och agera meningsfullt i den. Det innebär också att ha personlig karaktär och personlig autonomi i denna sociala kontext.

Denna definition är dock lite vag eller luddig, varför jag har utarbetat en definition som gör begreppet lite mer konkret utan att det förlorar sin ”luddighet”. En av bildningens egenskaper innebär att den inte kan mätas eller kvantifieras. Vi måste ständigt fundera över vad vi avser med bildning, och så borde vi låta det förbli! Likväl behöver vi också som utbildare, politiska beslutsfattare och andra beslutsfattare ha ett relativt konkret sätt att beskriva bildning, så att vi på ett meningsfullt sätt kan räkna ut om vi bidrar till bildningen eller inte. Eller om vi rentav hämmar den. Därför hoppas jag att jag har hittat en bra balans mellan luddighet och konkretion.

A close-up portrait of Lene Rachel Andersen, a woman with shoulder-length brown hair and glasses, looking directly at the camera. She is wearing a dark necklace with a large, dark, textured pendant. The background is dark and out of focus.

”

Vi måste ständigt fundera över vad vi avser med bildning, och så borde vi låta det förbli!

FOTO: JAKOB BOSERUP

Horisontell och vertikal kunskap

Jag beskriver bildning som två olika typer av kunskap: lätt överförbar kunskap och icke-överförbar kunskap, plus en kombination av dessa två, plus den individuella karaktär som gör att du är Du.

Lätt överförbar kunskap är matematik, vetenskap, geografi, ett främmande språk och andra ämnen som vanligen finns i läroplanen. Detta inkluderar inte enbart teoretisk kunskap, utan även praktisk kunskap såsom matlagning, sömnad, trafikvett och webbokning av tågbiljetter. Jag påstår inte att det i sig är enkelt att lära ut de här sakerna, men det går relativt lätt att överföra den här kunskapen från en person till en annan. Det går också relativt lätt att testa om överföringen har skett: Hur bra är den studerande på att räkna, tala det främmande språket eller tillaga en viss maträtt?

Den icke-överförbara kunskapen är resultatet av livserfarenhet: när man skapar varaktiga relationer, förälskar sig, får sitt hjärta krossat, föder barn, uppfostrar en familj, får ett arbete, behåller ett arbete, reser och lär sig kulturella sedvänjor i andra delar av världen – eller bland ingifta släktingar. Denna kunskap är nästan omöjlig att överföra från en person till en annan. Om en kvinna har fött barn och försöker förklara hur det är för någon som inte har gjort det, överförs inte kunskapen. Oavsett hur många ord och beskrivningar hon använder för att beskriva upplevelsen, kommer kunskapen inte att överföras om den andra personen inte har fött barn. Det kan förekomma empati, det kan förekomma nyfikenhet, det kan förekomma alla möjliga ansträngningar för att förstå upplevelsen, men den andra personen kommer helt enkelt inte att förstå hur det är. Om den andra personen däremot är en kvinna som också fött barn, uppstår resonans. Om förlossningar kommer på tal när två mammor träffas, behövs väldigt lite förklaringar.

En del icke-överförbar kunskap kan överföras delvis via konsten, i synnerhet via litteraturen. Om en roman är välskriven, kan vi identifiera oss med karaktärerna och leva oss in i deras upplevelser medan vi läser. När vi omvandlar bokstäverna på sidorna till ord i våra huvuden och sedan omvandlar dessa ord till mentala bilder och känslor som återspeglar vad som händer i texten, får vi uppleva aspekter ur det verkliga livet som vi annars inte skulle stöta på. När man läser om graviditet, förlossningssmärtor, förlossningar, att hålla sin nyfödda i sina armar och att amma för första gången, är det inte på långt när samma sak som att uppleva det i verkligheten. Men förväntningarna, rädslorna,

Vi har alla bildning, vi är alla bildade. Frågan är om vi är tillräckligt bildade för den livssituation som vi befinner oss i? Har vi lämplig bildning för vår ålder?

drömmarna, förhoppningarna, bekymren, glädjeämnena, förberedelserna, problemen, de praktiska omständigheterna och andra aspekter på moderskapet kan beskrivas så levande att man som läsare blir berörd. Man känner delvis samma känslor och funderar hur man själv skulle ha reagerat, agerat och känt under samma omständigheter. Man kan till och med bläddra bakåt och läsa om flera sidor för att uppleva händelsen och känslorna många gånger. En del kunskap kan således överföras indirekt, känslor som annars inte skulle ha uppstått kan uppstå, och man kan känna att man identifierar sig med någon som går igenom något som man själv aldrig har upplevt eller ens kommer att uppleva.

Den form av kunskap som är lätt att överföra kan vi kalla horisontell: vi kan överföra kunskapen horisontellt från person till person, och vi kan alltid vidga våra vyer i alla riktningar. Den icke-överförbara (eller indirekt överförbara) kunskapen handlar om vårt känslomässiga djup, varför vi också kan tänka på den som vertikal.

En annan vertikal aspekt av vår bildning är vår uppfostran. De vuxna som vi omgetts av har uppfostrat oss under vår barndom och ungdomstid. De har uttryckt vad de har för förväntningar på oss och vi har försökt leva upp till dessa. Vi strävar efter en bättre version av oss själva, när vi inte vill göra dem som tar hand om oss besvikna.

Bildning består i att vår kunskap och förståelse breddas horisontellt och fördjupas vertikalt. Vi utökar vår teoretiska och praktiska förståelse av den värld där vi måste navigera och fungera, och vi utökar vår inre värld, vårt känslomässiga djup, våra beteendemässiga och moraliska strävanden och förmågor. Detta är en livslång process, och bildningen utgör både processen och resultatet. Bildning i sextioårsåldern skiljer sig från bildning i fyrtioårsåldern, som skiljer sig från bildning i tjugoårsåldern, som skiljer sig från bildning i tioårsåldern.

Det är därför missvisande att tala om en person som bildad eller obildad. Vi har alla bildning, vi är alla bildade. Frågan är om vi är tillräckligt bildade för den livssituation som vi befinner oss i? Har vi lämplig bildning för vår ålder?

Om vi ser på bildning som en kombination av horisontell och vertikal kunskap, blir det lättare att hantera frågan om bildningen är lämplig för åldern

FOTO: BIBLIOTEKET I STUTTART / NIKLAS OHLROGGE/UNSPASH

i den givna kontexten. Har denna tjuugoåring den horisontella kunskapen om samhället som vi förväntar oss av en person i den åldern? Har han eller hon nått den emotionella mognad för att etablera och bevara relationer som vi förväntar oss av någon i den åldern? Detta är två mycket olika frågor och om svaret är nej, är den hjälp och den utbildning som personen behöver två väldigt olika former av hjälp och utbildning. Den hjälp och utbildning som behövs är också beroende av åldern.

En tredje fråga är: Kan personen integrera den horisontella och vertikala kunskapen? Kan han eller hon använda sin livserfarenhet i kombination med sin teoretiska och praktiska kunskap? Det är nämligen då som bildningen tar form och gör skillnad. Så hur främjar vi detta?

Motstånd

Enligt den tyske filosofen **Johann Gottlieb Fichte** uppkommer bildning av *Anstoss*, motstånd. När världen inte fungerar på det sätt som vi förväntar oss, när vi måste ändra åsikt, när vi måste anpassa oss till situationen, när vi måste anpassa oss efter andra och deras behov, när vi måste erkänna misstag, när vi inte kan göra annat än inse "Jag har varit en fullständig idiot!" – det är då som bildning uppkommer. Smärta och vanda är en del av bildningen. Det förekommer också smidiga övergångar, trevliga upplevelser och ny kunskap som inte sårar någon, allra minst en själv, men till stor del uppkommer bildningen när man måste hantera det oväntade och irriterande, och smärta.

Detta betyder inte att överföringen av vertikal kunskap måste vara smärtsam eller att endast smärtsam vertikal kunskap, det vill säga smärtsamma livserfarenheter, främjar bildningen. Men det måste finnas utmaningar. Det måste finnas tvistefrön, hinder och obehagliga ansträngningar. En personlig reaktion måste också ske och man måste hantera det. Det är då vi växer som människor.

En bra lärare vet hur man ger rätt motstånd med tanke både på den horisontella överföringen av kunskap och på det känslomässiga djupet och uppfostran. Hurdana fakta kommer att få den studerande att se världen tydligare? Vad kommer att skaka om den studerande? Vilken form av estetiskt uttryck kommer att öka den känslomässiga bredden och fördjupa kontakten med kulturen, kulturarvet och samhället? Vad kommer att utmana den studerande såväl intellektuellt som emotionellt? Vad kommer att få just denna studerande att tänka, ompröva, kämpa och lyckas med att möta utmaningarna?

Vi måste också förstå komplexitet, klimatförändring, människans inverkan på naturen, AI och en mängd andra saker som knappt någon brydde sig om för tjugo år sedan.

Lagspelare och personlig karaktär

Detta leder oss till den personliga karaktären, till socialisering och till autonomi. God utbildning och bildning främjar det unika i varje individ samtidigt som de socialiserar och förvandlar honom eller henne till en lagspelare. En del av vår bildning går ut på att lära oss att följa reglerna hos andra, i samhället och i alla olika sociala kontexter som vi stöter på.

Bildade personer kan röra sig mellan olika "spelregler" utan att känna sig "hotade" eller att något tagits från dem. Som en bildad person kan jag följa trafikreglerna, jag kan besöka och visa respekt på främmande böneplatser, jag kan ändra delar av mitt beteende för att anpassa mig till den kultur jag besöker eller på en arbetsplats, jag kan besöka mina svärföräldrar och följa deras regler medan jag befinner mig under deras tak, och jag kan göra allt detta lätt och bekvämt. Jag kanske inte gillar det, men jag blir inte upprörd. Jag kan också "ta en för laget" och göra något för allas välbefinnande, i stället för att bara prioritera mina egna önskemål här och nu.

Med bildning kan jag också göra det motsatta: Jag kan också ställa mig utanför reglerna, normerna och andras förväntningar och vägra hålla med om dem. Jag kan kräva autonomi. Jag kan uttrycka mig och förklara varför jag inte tänker följa just de reglerna på just den platsen. Även om jag blir impopulär bland de människor som står mig närmast.

Överskridandet av personliga känslor, vilket låter oss passa in i en grupp, och överskridandet av gruppen, vilket låter oss framträda som en självständig individ med personlig karaktär, är det som Friedrich Schiller beskrev som bildning. Och det tål att upprepas att både processen och resultatet är bildning.

Universell bildning

Jag tror att denna uppfattning om bildningen är universell över tid och bland olika kulturer. Värderingar skiljer sig åt mellan olika tidsperioder och olika kulturer,

men oavsett vilket samhälle vi betraktar finns det fruktbara och meningsfulla sätt att förstå det samhället och att leva och agera i det. Det är det som är bildning. Detta innebär att bildningen är både väldigt individuell och kontextberoende.

Därför skiljer sig framtidens bildning inte fundamentalt från dagens bildning eller från den bildning som fanns för 250 år sedan när Schiller och Fichte skrev om den. Men omständigheterna kommer att vara helt annorlunda om två år, om tio år och om en generation.

Det som förändras är förstas den horisontella kunskap som behövs. Den tekniska utvecklingen är så snabb och vi står inför så omfattande klimatförändringar och andra förändringar i naturen att vi måste överföra enorma mängder kunskap till miljontals människor snabbare än någonsin tidigare.

Detta får också konsekvenser för vår vertikala kunskap. Gamla världsbilder blir otillräckliga. Gamla normer och moraliska värderingar fungerar inte längre på samma sätt som förr. När omvärlden förändras och när vi möter människor från hela världen, antingen personligen på det lokala planet eller i sociala medier och under distansmöten, kan vår nuvarande livserfarenhet inte längre guida oss fullt ut. Därför ser vi rörelser som #metoo, nya könsnormer, medvetenhet om vita privilegier och koloniala maktstrukturer, politisk korrekthet och många andra nya medvetna (woke) perspektiv på världen och på de normer som vi brukade känna till. Värderingar och beteenden som ansågs vara tecken på "god bildning" för tio år sedan uppfattas plötsligt som kränkande och leder till att människor blir utfrysade och får sparken från sina arbeten.

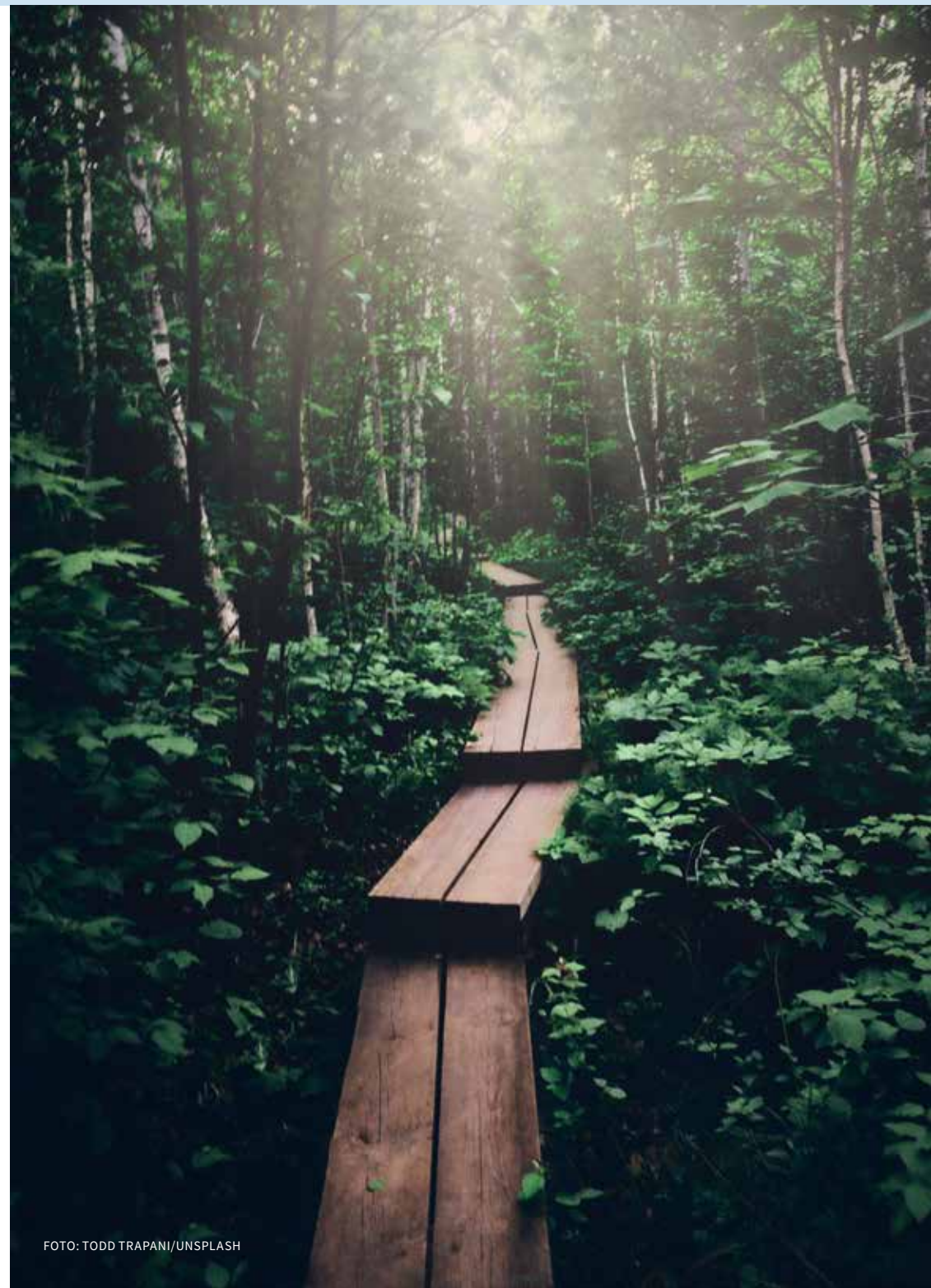
I denna nya situation blir skillnaden mellan horisontell och vertikal kunskap alltmer avgörande.

Vi kan och måste utöka vår horisontella kunskap om orättvisor och strukturer som gäller ras, sexualitet, kön och klass samt om sociala, koloniala och andra orättvisor och strukturer. Vi kan helt enkelt inte förstå 2000-talet och dess utmaningar, om vi inte intellektuellt förstår de strukturer som upprätthöll ojämlikhet i olika grupper. Vi måste också förstå komplexitet, klimatförändring, människans inverkan på naturen, AI och en mängd andra saker som knappt någon brydde sig om för tjugo år sedan. Ett exempel är grundläggande vetenskap och virologi, för att en pandemi inte ska kunna leda till konspirationsteorier för vaccinationsmotstånd, vilka får människor att tro att någon med flit orsakade

pandemin.

Men vi kan och måste också öka vårt känslomässiga djup och vår uppfostran, vår självreglering, så att moraliska meningsskiljaktigheter, politiskt inkorrekta påståenden, "felaktiga" pronomen, oavsiktliga rasistiska förtal, sexistiska skämt och andra opassande (non-woke) beteenden inte triggar en kognitiv härdsmälta. Och för att en pandemi med tillfälliga inskränkningar i den personliga friheten inte ska uppfattas som ett angrepp. En del av bildningen innebär att man innehar den emotionella mognaden att lyssna till vad andra anser vara omoraliska påståenden och att hantera dem på ett lugnt och rationellt sätt, och den emotionella mognaden att ändra något i sitt beteende när en ny sjukdom bryter ut.

I korthet: Framtidens bildning är mer komplex än den bildning som behövdes för 20 och 200 år sedan, men den är inte så annorlunda i grunden. Vi behöver fortfarande förstå och navigera säkert i världen omkring oss och vi behöver fortfarande både vara lagspelare och ha en personlig autonomi.

Minnesrunor

Elsa Boström

25.11.1930 – 14.1.2023

Elsa Boström föddes på Skatudden i Helsingfors och förblev staden trogen livet ut. På både fädernet och mödernet hade hon rötter i Hangö. Där vistades hon alla barndomssomrar, och även som fritidsboende senare i livet. Hon kallade Hangö sitt andra hem. Rottrådarna sträckte sig också till den danske morfaderns födelsestad Slagelse. Österbotten kom tidigt in i hennes liv då hon som evakuerat barn under kriget vistades i Kronoby. Under studietiden tillbringade hon flera somrar där och blev förälskad i landskapet. Hon deltog i jordbruksarbete på ett småbruk, bärgade hö, mjölkade kor och skötte hästarna. Ett tag tänkte hon sig till och med en framtid som agronom, men valde att studera litteratur och statslära och blev 1955 fil.kand. vid Helsingfors universitet.

Efter studierna jobbade hon några år på Svenska folkpartiets ungdomsorganisation SU innan hon knöts till *Hufvudstadsbladet*. Där blev Elsa Boström journalist på heltid, först med socialreportage som specialitet. År 1972 blev hon redaktionssekreterare och 1984–1991 innehade hon posten som tidningens kulturchef.

I olika sammanhang framhöll hon att kulturen ska vara mångdimensionerad. Den ska ge identitet men också ifrågasätta det välbekanta och invanda. För en kulturredaktör gällde det att kombinera modet att rasera gränsbommar

och samtidigt ha en dos vildvuxenhet och fantasi. För sitt kunniga arbete för finlandssvensk kultur tilldelades hon Svenska folkskolans vänners folkbildningspris.

Under signaturen Cindy skrev hon i *HBL* genom åren mängder av kåserier och dagboksverser som rymde varm livsglädje och blick för livet i all dess motsägelsefullhet. Musikaliteten var ett framträdande drag i dagboksverserna, och musiken, både den klassiska och jazzen, är ett viktigt element i de sex diktsamlingar som utkom mellan åren 1981 och 2013. Ett rytmiskt och musikaliskt språk kännetecknar också de tre romaner som publicerades åren 1995–2000. Livet pulserar starkt i dikterna, där kärleken och den sensuella glädjen som spränger alla snäva gränser är bärande teman. Men också hängivenhetens skörhet och det osäkra i vår tillvaro skrivs fram. En underström av medlidande med alla som farit illa flyter fram: de undanskuffade, de marginaliserade, udda och illa sedda, de som förlorat fotfästet. Vreden över ojämlikheten och orättvisorna i samhället är omisskännlig.

Det förflutna och nuet knyts ihop i dikter där Elsa Boström med varsam hand tecknat minnen av släktingar i barndomslandskapet. Många kvinnors styrka och resurser inspirerade henne men också deras maktlöshet mot världen och de egna känslorna. Det vackraste porträttet är tillägnat modern, som stod för tryggheten under uppväxtåren och hela livet var en kraftkälla för dottern. Ömheten vibrerar i skildringen av ett möte mellan mor och dotter i sjukhusmiljö:

*Du är så liten under träden
vintern har varit svår
sjukhuskorridorerna har hållit fram
sina dubbla speglar av lidande
där en sorg alltid vilar i en annan
som älskandes händer
förtrogna trots hudens gränser
Tysta sitter vi
och lyssnar inåt varandra
en koltrast har klarat vintern
Det finns så mycket oförlöst musik
att ännu ta till vara*

En säregen diktare med kärlek, glöd och bråddjup i sin själ har lämnat oss, men nya dimensioner väntar ännu på att upptäckas i Elsa Boströms efterlämnade livsverk.

Vivi-Ann Hakalax

FOTO: CATA PORTIN

Georg Dolivo

9.2.1945 – 2.2.2023

Den mångsidiga kulturpåverkaren, regissören, sångaren och entertainern Georg Dolivo avled i 77 års ålder den 2 februari efter en längre tids sjukdom.

Dolivo nådde tidigt nationellt kändisskap som medlem i underhållningskvartetten Kivikasvot, som bestod av fyra kamrater från reservofficersskolan i Fredrikshamn: Georg Dolivo, Ismo Sajakorpi, Matti "Fredri" Siitonen och Ilkka Hemming. Efter några framträdanden år 1965 fick de första gången visa sina talanger i tv år 1966 i programmet *Ihan totta*. Kvartettens egna program startade i Reklam-tv år 1969, och under sex år fram till den sista sändningen 1975 hörde Kivikasvot till de mest sedda tv-programmen i Finland: sändningarna kunde samla upp till 2,5 miljoner tittare per program – siffror som i dagens splittrade mediefält låter nästan ofattbara.

Dolivo hade fått inspiration till Kivikasvots humoristiska sketcher från sina besök i USA, och han skrev också många sånger och texter för gruppen. Kivikasvots största musikhit *Tankeros Love* – även kallad *Made in Finland* – var ändå skriven av Ismo Sajakorpi.

Efter ett uppehåll på några år efter att tv-showen slutat, fortatte gruppen samarbetet med separata tv-program och kortare serier, vilket kulminerade i en 30-års jubileumsshow år 1996. Men då hade Georg Dolivo redan hunnit

flytta sitt huvudintresse till teatern. Efter ett tvåårigt engagemang på stads-teatern i Helsingfors blev han teaterchef på Åbo Svenska Teater från 1984, och från 1987 chef för Svenska Teatern i Helsingfors – en post han skulle inneha i nio år.

På Svenska Teatern lämnade han ett starkt avtryck genom att bredda och förnygra repertoaren. En av de mer betydande insatserna blev technomusikalen *HYPE* från år 1994, en storsatsning som spelades 218 gånger, och som väckte stort nationellt intresse långt över språkgränsen. Vissa har beskrivit *HYPE* som en avgörande generationsupplevelse för de unga som växte upp i en tidsanda präglad av den djupa ekonomiska recessionen som drabbade Finland i början av 1990-talet.

Även språkligt var Dolivo en mångkonstnär, både som scenaktör och som sångare; YLE Arenan har några fina exempel. I en tv-intervju med Ralf Friberg med anledning av utnämningen till Åbo Svenska Teater berättade Dolivo att han först lärt sig ryska, sedan svenska, sedan engelska, och därefter finska. ”De har alla gått ihop till en råddigägga”, berättade han skrattande.

År 1996 bytte Dolivo arbetsplats och blev ordförande för stiftelsen som skulle arrangera kulturåret 2000, då Helsingfors var en av Europas kulturhuvudstäder tillsammans med åtta andra städer. Även här fungerade arrangemangen som en hoppigivande ljusglimt under ekonomiskt tunga år. Stiftelsen stod för många banbrytande arrangemang och sponsorsarbeten, vilka fortfarande idag avspeglar sig i Helsingfors framträdande plats som festival- och evenemangsort.

År 2001 blev Dolivo kulturdirektör på viss tid i Esbo. Då tjänsten skulle omvandlas till en tillsvidare tjänst, visade det sig att Dolivo trots fyra år på regissörslinjen i den gamla Finska teaterskolan inte var formellt kompetent – han borde ännu ha slutfört cum laude-studierna i drama. Som den humorist Dolivo var, bekom inte situationen honom alls. Han konstaterade endast torrt att det nu var dags att återvända till skolbänken, och med betydligt mer motivation än att bara bli formellt kompetent. ”Vuxenstudier är ju alltid bra och jag lär mig gärna något nytt. Och om detta får någon ung person att slutföra sina studier, vad är bättre?”

Dolivo verkade också som styrelseordförande för Finlands filmstiftelse åren 2011–2013. Som erkännande för sina insatser till förmån för Esbo stad erhöll Dolivo Esbomedaljen år 2007.

I omdömena om Gerog Dolivo stiger fram en person som verkade ha en stark förmåga att få olika kulturpersonligheter och även starka egon att samarbeta för en gemensam sak. I en intervju konstaterade Dolivo att även om dörrarna emellanåt smäller, förminskas konflikterna oftast av den glädje man sedan upplever då man åstadkommer något tillsammans. Vesa Nuotio, som blev Kivikasvot-medlem år 1989, beskriver Dolivo som en synnerligen intelligent människa och en charmant konstnär. En framstående kulturens mångsysslare är borta.

Rabbe Sandelin
FOTO: SVENSKA TEATERN

Torsten Edgren

18.5.1934 – 29.11.2021

Torsten Edgren, fil.dr, professor och avdelningschef på Museiverket, lämnade oss den 29 november 2021. Han föddes den 18 maj 1934 i Helsingfors.

Den unge studentens första arkeologiska fältarbete var en kartläggning av rösen i Euras Kauttuas Harola. Fältarbetet fortsatte framför allt vid stenåldersboplatser under 1950- och 1960-talen. Ännu 1992 var han på fältet, vid Kyrksundet i Hitis.

Edgren tog filosofie kandidatexamen och arbetade som forskarassistent och yngre forskare vid Statens humanistiska forskningsråd. Resultaten publicerades i avhandlingen *Jäkärälä-gruppen: en väst-finsk kulturgrupp under yngre stenålder. Studier över den snörkeramiska kulturens keramik i Finland* utkom 1970.

Stenåldern, keramikstilar, leridoler och rödmullegravar intresserade Edgren under hela hans karriär och hans publikationer är fortfarande grundläggande material för stenåldersforskare. Torsten Edgren publicerade regelbundet i vetenskapliga tidskrifter (*Suomen Museo*, *Finskt Museum*, *Historisk Tidskrift för Finland* och *Nordenskiöld-samfundets tidskrift*). Han var redaktör för flera publikationer och som språkligt begåvad översatte Edgren många studier till svenska.

Intresset för popularisering återspeglades i en omfattande översikt över den finska stenåldern i bokserien *Suomen historia* och av den förhistoriska delen i bokserien *Finlands historia*. Edgren var även med om att skriva läroböcker i historia för skolor. Torsten Edgrens mångsidighet illustreras av hans forskning om kusten och skärgården, liksom av den första delen av Borgå stads historia samt biografien *Carl Fredrik Meinander: arkeolog med perspektiv*.

Edgren arbetade från och med 1967 som docent och tf. professor vid Åbo universitet, Åbo Akademi, Uppsala universitet och Helsingfors universitet. Han var chef för forskningsavdelningen vid det då nyinrättade Museiverket och därefter chef för verkets arkeologiska avdelning fram till sin pensionering. Edgren ansvarade även för Sjöhistoriska museet och deltog bland annat i genomförandet av Sea Finland-utställningen, som turnerade i England och Amerika. Edgren var en central, kompetent, mångsidig och respekterad person på Museiverket.

Torsten Edgren var mångårig ordförande i Finska fornminnesföreningen och ledamot i dess styrelse. Han hade även förtroendeuppdrag i samman slutningen Nordenskiöld-samfundet i Finland. Edgren var länge ledamot av Humanistiska kommittén vid Finlands Akademi. Han var aktiv i den arkeologiska arbetsgruppen i den finsk-sovjetiska samarbetskommittén för vetenskap och teknik.

Republikens president förlänade Edgren professorstitel 1998.

Fritiden tillbringade Torsten gärna på stugan i Borgå skärgård och i Lojo. Torsten sörjes av sina fyra söner med familjer, inklusive sex barnbarn, samt övrig släkt och en stor skara vänner.

Helena Taskinen
Överintendent, Museiverket

Mikko Härö
Avdelningsdirektör, Museiverket

FOTO: HISTORISKA BILDSAMLINGARNA, MUSEIVERKET

Ann-Charlotte Elo

20.9.1936 – 8.7.2022

Älskade Mommo,
Många minns dig som Chotte – barnträdgårdstanten och scouten. Andra kommer ihåg dig som festfixare på Klubben, ringdanslärare, korist i otaliga körer, körledare och musiklärare. Du var ju med överallt. För allt det här arbetet för barnen runtom dig belönades du med Fredrika Runeberg-priset 1989. Du knöt vänskapsband som trotsade både tid och rum. Dina vänner berättar uppskattande om din skarpa humor och ditt klingande skratt. Ditt sinne för humor hjälpte dig säkert också under svåra stunder, och det höll du med dig ända till slut.

Tomheten och saknaden efter dig är för stor för att begripa. I sorgens tid kan vi kanske ändå finna lite tröst i att du hade ett så rikt liv, fyllt med sång, resor och gemenskap. De otaliga utmärkelserna du tilldelades under ditt liv motiverades ofta med ditt ständiga engagemang och din smittande entusiasm. För oss barnbarn var ändå “världens bästa Mommo” din viktigaste uppgift och största bedrift.

Du var den som skapade traditioner för släkten. Som gjorde julen med de mest finurliga julgransdekorationer och de legendariska pepparkakorna. Vi är nog de enda i världen som kan titulera sig Magister i Julgransdekoration, och det gör vi med stolthet. Vi fick ju lära oss av Mästaren själv.

Du trollade fram både frukost, lunch och middag – trots att du egentligen inte var så intresserad av matlagning (kräftkalas och kastanjer var mera din grej). Du tog med oss på teater, konserter och till svamp- och blåbärsskogen. Din kärlek för naturen smittade av sig och med dig lärde vi oss att uppskatta blommorna, insekterna, havet och skogen.

Du släpade med oss på loppis och samlarmässor och lärde oss att uppskatta det gamla och fyndade. För att inte glömma sången. Din sång fanns där då vi föddes och den har följt med oss ända sedan dess. Tack vare din sångarglädje kommer våra liv att ackompanjeras av de hundratals sånger och visor som vi lärt oss av dig. Det är en otroligt värdefull skatt du gav oss, Mommo.

Du var den som försökte lära oss sticka, virka, brodera – med väldigt varierande framgång. Ändå fortsatte du uppmuntra och tittade på oss med beundrande blick. Du applåderade åt våra kojor, teckningar, modeshower och vad vi än hittade på.

Du var den som satt Baywatch på stranden medan vi hoppade i vågorna på Stora stranden. Och den som stekte plättar åt oss efteråt. Som i bastun hittade på att tvätta våra hår med “prinsesschampo” när inget annat ville duga.

Du högläste Mumin för oss tills vi somnade och hittade på nya äventyr när vi vaknade. Din värme och trygghet bär vi med oss vidare i livet. Att vara ditt barnbarn är ett privilegium vi aldrig kommer att glömma.

Tack Mommo för livet vi fick med dig. Vila i frid. (Och hälsa Mofa!)

Barnbarnen Lotta och Miisu

- Ann-Charlotte Elo mottog SFV:s Folkbildningsmedalj år 1983.

Sten Eric Enbom

1.6.1931 – 2.10.2022

En märkesman inom hembygdsforskning, lokalhistoria och företagshistoria är borta. Diplomekonomen Sten Enbom lämnade också efter sig ett långvarigt spår i företagsvärlden, som försäljningschef, verkställande direktör och styrelseordförande för verkstadsindustriföretaget A.W. Enbom.

Det var också den direktörsuppgiften som förde in Sten Enbom på historieforskningens och författarens bana, han skrev nämligen Enbom-bolagets 100-årshistorik som kom ut år 1984. I historikens förord frågar han sig på vilket sätt ett relativt sett litet företags historia kan intressera en större krets än de som verkat i direkt anslutning till företaget, och han kommer också med svaret: Genom att med text och bild sätta in företagets historia i den omgivande kontexten – som en avspiegling av den dynamiska samhällsomgivningen och utvecklingen. Han utgår dessutom från den lilla människan, i Enboms fall från anfadern, hammarsmeden Rasmus Larsson, som på 1680-talet anställdes vid Pojo bruk. Trogen sin egen personhistoria utövade Sten Enbom även smedens gebit själv, in i mycket hög ålder.

Då verksamheten vid A.W. Enbom blev olönsam och upphörde 1987, fortsatte Sten Enbom i rollen som historikskribent. År 1991 skrev han tillsammans med Carl Fredrik Sandelin *Ett handelshus i Viborg*, en uppskattad historik över handelshuset Hackman, och senare följde historiker över bland annat

Onninen, Hartwall, Ingman, samt en rad organisationer som Svenska tekniska vetenskapsakademien i Finland och Esbo segelförening.

Men det var Sibbo i Nyland som till sist blev slutpunkten för hans forskning och intresse i lokal-, bygde-, och personhistoria. Det föll sig naturligt, eftersom Sten Enboms far Eric Enbom år 1934 köpt torpet Sälgekulla i Immersby, och till tomten några årtionden senare börjat flytta intressanta gamla byggnader som riskerade rivras. Sten Enbom inrättade en skrifvarstuga och arbetsrum i den gamla ladugården, medan hustrun Kerstin gjorde om stallet till arbetsrum – känt för allmänheten från de många julmarknaderna hon arrangerat där.

Sten Enbom verkade som ordförande för Sibbo hembygdsforskningsförening 1996–2009. Han sparkade liv i en rätt så slumrande verksamhet – till receptet hörde bland annat nya sätt att värva medlemmar, arbetsgrupper där medlemmarnas kompetenser kunde utnyttjas, ett regelbundet utkommande medlemsblad, och specialutställningar i hembygds museet som återlockade besökare som redan en gång besökt museet. Medlemsantalet steg under hans egid från 170 till över 400.

Arbetet resulterade också i att föreningen gav ut ett sorts komplement till den rätt så torra officiella kommunhistoriken: den rikligt illustrerade och betydligt mer lättlästa *Skeden i Sibbos historia*. Sten Enboms många texter till föreningens årsblad *Hembrygden* utgör också i sig intressanta bygdehistoriska texter på solid forskningsgrund.

För sina insatser belönades han bland annat med Finlands svenska hembygdsförbunds förtjänsttecken i silver, och samma förbunds förtjänstplakett samt hembygdsmedalj i silver. Svenska folkskolans vänner tilldelade honom Folkbildningsmedaljen år 2008.

Sten Enbom hade en hövlig framtoning. Som språkbrukare vårdade han även sin språkanvändning i tal. Men det handlade aldrig om stelhet – han var en sann känslomänniska, och hans finurliga, poetiska och lekfulla sida tittade nästan dagligen fram, som en påminnelse från den socialt utåtriktade aktiviteten i Svenska handelshögskolans studentkår på 1950-talet. Och det var många gäster på Sälgekulla som fick njuta av hans intresse för god mat.

Alla vi som hade förmånen att höra till Sten Enboms bekantskapskrets känner ett stort tomrum – det största känner naturligtvis hans familj: maka, barn och barnbarn.

Rabbe Sandelin

Trygve Erikson

7.10.1928 – 13.12.2022

Luciadagen 2022 somnade Trygve Erikson, tidigare lärare och rektor vid Svenska Österbottens Folkakademi, SÖFF, stilla in vid en ålder av 94 år efter att ha fått se Lucia och hennes tärnor från sin sjuksäng. Med tanke på att han var en av dem som introducerade luciafirandet i Närpes på sextioalet var det ett fint och värdigt avsked. Byarna Övermark och Yttermark i Närpesbygden var de viktigaste polerna i hans gärning som pedagog och som en mycket aktiv och innovativ kulturpersonlighet i Sydösterbotten.

Trygve föddes år 1928 som den yngsta av fem bröder. Tre av dem, Trygve, storebror Atle som stupade i fortsättningskriget 1942, och mellanbrodern Folke valde lärarbanan och studier vid seminariet i Nykarleby. Den sista brodern Helge valde att bli företagare och har försett många hus i Sydösterbotten med vatten och värme. Hemmet i Övermark präglades av företagsamhet – bryggeri, sågverk, kvarn - och av intresse för kunskap trots att föräldrarna Oskar och Hilda inte hade råd att sända sina studiebegåvade söner till samskolan i Kristinestad. Med endast ett folkskolebetyg som grund fanns två alternativ – mejeriskolan eller seminariet.

Trygve valde det senare och ångrade aldrig att han ägnat sitt liv åt att förmedla kunskap till kommande generationer. Sommaren 2022 förlorade Trygve också sin älskade hustru Etel, som han träffade i Vörå sommaren 1953. Tillsammans

fick de sonen Leif och dottern Gun, som tragiskt gick bort våren 2022, ett svårt år för familjen. Också Gun valde lärarbanan medan Leif blev ingenjör.

Efter lärartjänster i Lovisa, Övermark och vid två skolor i Vörå blev 1961 en viktig vändpunkt i Trygves liv. Då valdes han till lärare i Närpes folkhögskola i Yttermark – enligt egen utsago tack vare sina aktiviteter som ordförande för Österbottens svenska ungdomsförbund SÖU 1960-63 och inom idrottsföreningen IK Kamp i Övermark.

Tiden i Yttermark blev spännande, dynamisk och mycket givande för Trygve. Den nya folkakademin fick ett ståtligt nytt och modernt hus, som stod klart 1964 som en symbol för den utvecklingsoptimism som rådde i Närpes och Finland under sextioalet.

SÖFF hade ett brett undervisningsprogram med bland annat ekonomi, sjukvård och samhällspedagogik. Trygve framhöll gärna folkakademins roll i att ta tillvara begåvningsreserven på den österbottniska landsbygden. På egen hand valde Trygve också att fortsätta sin utbildning på akademisk nivå och år 1973 fick han som fyrtiofemåring sin examen som hum. kand. vid Åbo Akademi tack vare distanskurser i historia, modersmål, statskunskap och allmän teologi. Hans examensuppsats handlade om bygdeskaldinnan Pali-Majs dikter, en intressant del av det österbottniska kulturarvet.

År 1979 valdes Trygve till rektor för SÖFF – han upplevde själv det som unikt att en folkskollärare kunde vara kvalificerad för ett sådant uppdrag, där praxis är akademisk bakgrund. Några år senare blev Trygve ordförande för Finlands Svenska Folkhögskoleförening. När han gick i pension från SÖFF vid årsskiftet 1989–90 hade han tillbringat två tredjedelar av sitt yrkesliv inom folkhögskolan – en sann folkbildarkarriär.

Men, Trygve kommer bland allmänheten främst att bli ihågkommen som en sann kulturell mångsysslare och för sina många initiativ för att utveckla Sydösterbottens kulturliv. Hans flitiga penna – under senare år skrivmaskin och dator – alstrade kåserier och finurliga små verser under signaturen Tryson, lyrik, faktaböcker, tidningsartiklar och teaterpjäser. I boken *Ifädrens spår*, utgiven 1986, beskrivs folkskolan i Övermark under 100 års tid. Diktboken *På vägen mot Livet* utgiven 2008 var Trygves debut som självbiografisk diktare vid åttio års ålder.

Många minns Trygve för hans initiativ till 'vridin', vridläktaren vid Närpes Teater, en formidabel succé, som satte orten på teaterkartan. Modellen togs

från Tammerfors, men kostnaderna föreföll avskräckande. En lokal byggmästare och elektriker skapade en enklare och billigare modell och Trygve gick personligen i borgen för att driva genom projektet – 1966 hade Väinö Linnas pjäs *Högt bland Saarijärvis moar* i regi av mästaren Ralf Långbacka premiär i Öjskogsparken. Under årens lopp utvecklade Trygve med aldrig sinande entusiasm teaterverksamheten och involverade syskonbarn och den egna familjen i rolluppsättningen. Tack vare insatsen för teatern blev Trygve år 1979 inbjuden till en internationell teaterfestival i Monaco, där han fick hälsa på Grace Kelly och dottern Caroline – men också ta hem en ficka full med pengar på det berömda casinot.

På Trygves meritlista står också att han tog initiativ till att arrangera Edith Södergrandagar i Närpes 1984 – pappan till en av Finland mest kända poeter genom tiderna var hemma från Tjälax i Närpes. Evenemanget ledde sedan till att Edith Södergran-sällskapet grundades. I år firar det fortfarande aktiva sällskapet 100 år sedan Edith Södergrans bortgång vid 31 års ålder.

En annan person med rötter i Närpes var evangelisten Frank Mangs, som blev mycket känd i Sverige. Trygve kom med tiden att utveckla sin kristna tro och när Mangs avled 1994 väcktes tanken att grunda ett center till minne av honom i Ståbacka i Närpes. Tanken blev verklighet år 2001 och Trygve skrev ett manus till en pjäs om Frank Mangs liv, *Sången om livet*. Uppföljarna handlade om J.L. Runeberg, psalmdiktarskan Lina Sandell och folkskaldinnan Maria Berg, tidigare nämnda Pali-Maj. År 2010 genomfördes storprojektet *Mästarens väg*, en föreställning om apostlarna Markus och Petrus.

Nykterhetsrörelsen stod också Trygve nära hjärtat. Från hemmet fick han ärva traditionen att delta i ideella organisationer – en av dem Finlands Svenska Nykterhetsförbund, vars ordförande han blev år 1966. Ett viktigt projekt var fjällstugan Raitismaja i Äkäslompolo. Samma år ställde Trygve upp i riksdagsvalet som en 'ung kraft och samarbetsmänniska', vilket gav närmare 1000 röster.

Med tanke på kriget i Ukraina känns Trygves initiativ att år 1989 etablera en filial till den svenska hjälporganisationen Hoppets Stjärna extra aktuellt. Österbottningarna tog organisationen till sitt hjärta och Trygve och hans kompanjoner stödde barn och familjer i St Petersburg, i Kiev, i Tjernobyl, i Vitryssland och i Kurdistan. Hundratals utsatta barn och vuxna har blivit hjälpta via Hoppets Stjärna, vars verksamhet stod Trygve mycket nära som den sanna humanist och idealist han var.

Och några rader ur Trygves egen dikt sammanfattar väl hans liv i bildningens och kulturens tjänst:

*En stor del av mitt liv
blev ett sökande
efter en mening
med livet*

Bjarne Smeds

- Trygve Erikson mottog SFV:s Folkbildningsmedalj år 1982.

Agneta von Essen

f. von Willebrand

7.4.1939 – 1.3.2022

Agneta von Essen var en kreativ och mångsidig människa, aktiv på många områden genom hela sitt liv. Agneta var bara ett år gammal när hennes far, flygkapten Bo von Willebrand omkom, då hans plan blev nedskjutet över Finska viken. Hon växte upp i Helsingfors med sin mamma Ulla, systern Tutta och brodern Bosse och var under en tid också krigsbarn i Sverige. Agneta blev student från Nya svenska samskolan och fortsatte sedan sina studier vid Helsingfors universitet. Magisterexamen tog hon 1965. År 1959 gifte hon sig med Carl Jürgen ”Jügge” von Essen och de fick tre barn.

Agneta hade en lång och framgångsrik karriär inom skolväsendet. På 1960-talet arbetade hon som lektor i modersmål vid Rudolf Steinerskolan. På 1970-talet var hon först rektor för Grankulla stads medborgarinstitut och sedan skoldirektör för det svenska skolväsendet i Grankulla. Från 1978 fram till pensioneringen var hon undervisningschef, skoldirektör och linjedirektör för det svenska skolväsendet i Helsingfors. Arbetskamrater från skolvärlden beskriver Agneta bland annat som stöttande, en förebild för andra och okonventionell, en ”Pippi Långstrump bland grå byråkrater”.

Bland annat under omstruktureringen av skolväsendet i Helsingfors var hon tvungen att fatta många svåra beslut. Internationella kontakter satsade hon mycket på och hade samarbete med flera skolor i Europa.

Utöver arbete och familj hann Agneta genom åren med otaliga förtroendeuppdrag. Hon fungerade bland annat som ordförande i Förbundet Hem och skola, var medlem i stadsfullmäktige i Grankulla, styrelsemedlem i Kriittisen Korkeakoulun kannatusyhdistys och direktionsmedlem i Pedagogiska föreningen i Finland.

Efter pensioneringen fortsatte Agneta att vara aktiv i många föreningar samtidigt som hon blev en produktiv författare och konstnär. Hon var bland annat aktiv inom Kvinnojouren, hon fungerade som guide i Helsingfors och var ordförande i föreningen Kvinnliga Akademiker i Helsingfors och vice ordförande i Nylands litteraturförening. Agneta var också bra på att engagera och entusiasmera andra.

Agneta gav ut elva böcker och hon målade, tecknade och gjorde keramik med fantasi och fördomsfrihet. Hon kastade sig helhjärtat in i olika projekt och hobbyer och var aldrig rädd för att prova på nya saker. Tillsammans med Jügge reste hon runtom i världen och besökte aktivt konstutställningar, konserter, teater och bio i hemstaden. Speciellt viktigt var det för henne att också hinna njuta av att umgås med barnen.

Agneta och Jügge samlade hela livet omkring sig en stor skara vänner. Deras hem var alltid öppet, temafesterna i Grankulla, på Norrkulla och i Tölö är legendariska.

Både Agnetas släkt, vänner, tidigare kollegor och folk hon samarbetat med i olika föreningar karaktäriserar henne som en person som var osjälvisk och ställde upp för andra. Hon kommer att saknas oändligt mycket av den stora familjen och de många vännerna.

Agneta sörjs närmast av maken Jügge och barnen Veronica, Patrick och Kristian samt nio barnbarn och fyra barnbarnsbarn.

Helena och Bodo von Rutenberg

Carol Forsblom

21.1.1964 – 2.4.2022

Carol Forsblom avled i sviterna av en långvarig sjukdom några veckor efter att han fyllt 58 år. Hans far var kärnfysiker och mor fysiker, bägge knutna till Helsingfors universitet som forskare och lärare. Föräldrarnas yrken hade stor inverkan på Carol och väckte hans intresse för forskning och vetenskap, vilket också skulle leda till en egen karriär som internationellt erkänd diabetesforskare.

Carol var redan i unga år en uppenbar multitalang. Med stor fermitet och entusiasm prövade han på många olika genrer innan valet föll på en karriär inom medicinen. Som 13-åring blev han antagen till Helsingfors konservatorium för att studera traversflöjt och blockflöjt, och efter en tid även engagerad som lärare. Som flöjtist och kammarmusiker konserterade han i de nordiska länderna, Estland, Tyskland och USA och kunde utan tvivel ha gjort en professionell musikerkarriär. Trots att musiken kom att spela en betydande roll i hans liv var det ändå medicinen som vann. En möjlig orsak var att han insjuknade i diabetes samma år som han började studera vid konservatoriet. Musiken kom ändå att under hela karriären tävla med medicinen. Han var rektor för Martin Wegelius-institutet i flera repriser, intendent för Wegelius Kammarorkester och verksamhetsledare för Musik i Sydösterbotten. Därtill fungerade han som producent för flertalet skiv-, radio- och TV-inspelningar. Under studietiden dirigerade han

medicinarorkestern Valkotakit samt flertalet medicinarspex. Under de senaste åren var han mycket involverad i Katrinafestivalen på Åland och fram till sin död även ordförande och verksamhetsledare för Pellinge Musikedagar.

År 1987 började Carol studera medicin vid Helsingfors universitet. Innan det hade han studerat fysik, kemi, geologi och mineralogi. Hans nyfikenhet och brinnande intresse för naturvetenskap förde honom snabbt in på diabetesforskningen. Han disputerade för doktorsgraden 1999 med en avhandling om sambandet mellan förekomsten av äggvita i urinen och risken för njursjukdom, hjärtkärlsjukdomar och insulinresistens. Hans första vetenskapliga arbete publicerades i den renommerade tidskriften *British Medical Journal*. Den kom att få stor betydelse för diagnostiken och behandlingen av diabetisk njursjukdom. Hans resultat omkullkastade det förhärskande synsättet att äggvita i urinen hos personer med typ 1-diabetes alltid betyder ett snabbt framskridande sjukdomsförlopp. Sporrade av framgången med avhandlingen kom han att ägna sitt liv till att svara på frågan varför en del diabetiker utvecklar njursjukdom med allvarliga konsekvenser. Forskningen utförde han på Folkhälsans forskningscentrum inom ramen för FinnDiane-projektet. Carol var en förgrundsgestalt och aktiv drivkraft inom projektet och publicerade över 350 artiklar i ansedda medicinska tidskrifter. År 2016 erhöll han det prestigefyllda Ruth Østerbypriset för sin forskning.

Tyvärr kom även Carol själv att få känna av konsekvenserna av den diabetiska njursjukdomen. Det är dock anmärkningsvärt att han, trots alla fysiska hinder som sjukdomen medförde, outtröttligt fortsatte sin forskning att göra tillvaron bättre för andra personer med diabetes.

Carol hade ingen egen familj. Hans föräldrar och bror hade gått bort redan tidigare. Hans familj var i stället, som han själv uttryckte det, en stor skara vänner inom musiken och medicinen samt forskarna inom FinnDiane-projektet. Carol hade alltid tid för alla och var den som de unga musikerna och forskarna vände sig till när arbetet strulade till sig. Hans idériakedom, innovativa tänkande och enastående yrkeskunskap kom att hjälpa många. Hans bortgång är en stor förlust inte bara för diabetesforskningen utan också för alla hans många vänner, inte minst för hans sex gudbarn.

Per-Henrik Groop, Lena Thorn, Johan Fagerudd,
Kim Pettersson-Fernholm, John Storgårds, Carols vänner och kolleger

Astrid Gartz

8.1.1942 – 11.10.2022

Förre programdirektören vid Yle, Astrid Gartz, avled i en ålder av 80 år. Astrid Gartz satte djupa spår i vår journalistik både som reporter, tv-producent och programdirektör. Hennes insats dominerades av en orubblig uppfattning om vad begreppet public service kräver av oväld, balans och omutlighet. I vår tid var hon en värdig företrädare för den filosofi som BBC:s banbrytande ledare lord Reith redan före andra världskriget lanserade.

Astrid Gartz var född i Liljendal 8.1.1942 och avled 11.10.2022 i Helsingfors. Hennes sista tid präglades av en tilltagande minnessvaghet.

Den blivande journalisten gjorde sig tidigt bemärkt i skolstaden Lovisa. Under min korta period som chefredaktör för ortstidningen Östra Nyland skrev hon som 15-åring en arg insändare där hon försvarade stadens ungdom. Tidningen hade kritiserat ungdomen för bristande intresse för samhällsfrågor och bristande aktivitet. Så blev det. Hon blev en aktiv debattör.

Studierna vid statsvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors fick ganska omgående ge vika för journalistiken efter studentexamen år 1963. Hon var styrelseordförande i Nyliberala och redaktör för *Studentbladet* och senare Finska notisbyrån innan hon fick anställning på Rundradion där bolaget hade grundat en liten tv-redaktion för nyheter på svenska. Till hennes klassiska tilltag hörde svaret då jag som nyhetschef hade krävt mera schwung och

dramatik i sändningarna. Astrid Gartz tog sig till hotell Tornis högsta plan, läste nyheter i blåsten och lät manusbladen ett efter annat singla ut i luften efter avverkad uppläsning. Det oaktat var hon en starkt lojal kollega i de mediastormar som svepte över Yles nyhetsverksamhet, som jag fick grunda, förnya och leda under generaldirektör Eino S. Repos tid på sextioalet.

Från reporterjobbet gick Astrid Gartz vidare som redaktionschef och senare som producent för aktualitetsprogrammet *A-studio*. Hon initierade det grävande programmet *MOT* och slutade sin långa karriär som programdirektör för finskspråkiga TV1 från 1994 till pensioneringen år 2002.

Till sina främsta dygder kunde Astrid Gartz räkna den starka lojaliteten med sina medarbetare. Ord som orädd, rättvis, modig och omutbar förefaller naturliga för att beskriva hennes insats som bars upp av en social medkänsla och stark känsla för jämlikhet.

Som pensionär ställde hon upp i kommunalvalet i Helsingfors år 2004 och fungerade som ordförande i stadens socialnämnd, med samma energi och effektivitet som kännetecknade insatsen i Yle. Hon tilldelades en gyllene Venla för sina programpolitiska förtjänster, statens informationspris, och år 1983 mottog hon Publicistförbundets Publicistpris.

Astrid Gartz sörjes av sin son Väinö Leskinen och dennes anhöriga samt kolleger och en minnesgod allmänhet. En aktiv nordist och en stor journalistisk personlighet har gått bort.

Ralf Friberg

Karl-Johan (Jocke) Hansson

20.4.1939 – 3.12.2022

Musiken kom tidigt in i professor Karl-Johan Hanssons liv. När småbrukarfamiljen Lenni Hansson med barnen Karl-Johan och Gun-Britt flyttade från hembygden i Terjärv till Kanada år 1950 bildade barnen tillsammans med två yngre kusiner stråkkvartetten The Carlson-Hanson Violin Quartet. Syskonen hade börjat spela violin redan i hemlandet och nu uppträdde kvartetten regelbundet i olika kyrkor i Toronto med omnejd, bland annat i The Peoples Church som kunde samla flera tusen personer. När familjen några år senare återvände till Finland förblev musiken och sången viktiga inslag i deras liv. Det frikyrkliga andliga arv som Jocke förde med sig från Toronto fördjupades i den österbottniska väckelsemiljön.

Det var naturligt att Jocke Hansson hade svårighet att välja mellan teologin och musiken när han inledde sina akademiska studier vid Åbo Akademi. Begåvad som han var blev det både musik och teologi. I rask takt avlade han magister- och licentiatexamen i båda ämnena. Samtidigt inriktade han sig på prästbanan och verkade åren 1968-1970 som studentpräst. Redan under studietiden, men framför allt i samband med studentrevolten 1968, kom han till insikt om att teologin måste anpassas till det omgivande samhället. Frälsningen ska gälla hela människan och inte bara själen. Av en tillfällighet kom han att gå förbi det ockuperade Gamla studenthuset, blev intresserad och gick in.

Där följde han med de intensiva samtalen om Vietnam, Sydafrika och utsugningen av tredje världen. Det lämnade djupa spår i hans personlighet och livet igenom bevarade han en vilja att protestera mot orättfärdighet och förtryck.

Under 1970-talet kom Jocke Hansson att verka som radio- och TV-präst och producerade omkring 350 radio- och 50 TV-program. Det globala perspektivet fanns kvar och han blev i tillfälle att bland annat intervju massajkrigare i Tanzania, indienmissionären Stanley Jones, socialantropologen Margaret Mead och Loretta King, änkan till Martin Luther King.

Ett område där Jocke Hansson kunde använda sig av sin mångsidiga sakkunskap i musik och teologi var hymnologin. Han blev en av Nordens främsta representanter för ämnet och deltog i ett stort antal forskningsprojekt och internationella organisationer. Som huvudsekreterare för psalmbokskommittén för den svenska psalmboken 1986 var han under åtta år en central gestalt i psalmboksarbetet i Finland och hela Norden. Därefter blev han anställd som direktör för Finlands svenska folkmusikinstitut. Han gav ut en rad populära böcker i hymnologi och kom att doktorera i musikvetenskap på rytmiseringen av musiken för 1943 års psalmbok och i praktisk teologi på Palmcrons sångpsaltare. Han vikarierade också kortare perioder på professurerna i båda ämnena innan han år 1997 fick sin professur i praktisk teologi. Därförinnan hade han på 1990-talet kallats till Växjö stift av sin gode vän biskop Jan Arvid Hellström och fungerat som en central gestalt i stiftets utbildnings- och forskningsverksamhet. När Hellström gick bort tidigt i en bilolycka blev Jocke ett viktigt stöd för efterträdaren Anders Wejryd, som senare utsågs till ärkebiskop i Uppsala.

Jocke Hansson var inte bara en omtyckt lärare och forskare utan också inriktad på det som kallas universitetens tredje uppgift: att sprida kunskapen till hela samhället. Han skrev kolumner, recensioner och humorfyllda kåserier, han sjöng och spelade i kvartetter (inte minst i den populära KSÅA-kvartetten), kammarkörer och orkestrar. Till sina intressen räknar han i prästmatrikeln ”naturen, cykelåkning, aforismer och människan”. Jocke ingick äktenskap med Margareta Ehn och de fick tre barn: Andreas, Ullica och Mattias. De betydde väldigt mycket för honom. Efter skilsmässan gifte han sig några år senare med Tuija Häggblom, som gick bort rätt tidigt. Det blev några ensamma år tills han mot slutet av sitt liv fann en livskamrat i Kjerstin Sikström. De hade ett stort utbyte av det gemensamma intresset för sång och musik och blev

djupt fästa vid varandra. Under de sista åren av sitt liv drabbades Jocke, som alltid månat om sin hälsa, av en svår sjukdom, som bröt ner hans krafter. Det är många både i kyrkan och musiklivet i det svenska Finland som kommer att med familjen sakna Jocke Hanssons mångsidiga sakkunskap, inspirerande gemenskap och levande intresse för allt mänskligt liv.

Gustav Björkstrand
Nära vän och kollega

Per-Erik Isaksson

30.8.1933 – 17.7.2022

Den 19 juli halades flaggan på halvstång utanför Folkhälsanhuset i Brunakärr i Helsingfors. Kanslirådet, Samfundet Folkhälsans verkställande direktör (1981–1998) Per-Erik Isaksson hade söndagen innan lugn somnat in i Folkhälsans första seniorhus, som han ett kvartsekel tidigare tagit initiativet till. Med Per-Erik gick en del av vår moderna historia ur tiden, men resultaten av hans visioner, engagemang och arbete lever kvar, värda att respekteras och minnas.

Per-Erik var en aktivitets- och utvecklingsmänniska. Han verkade trivas bäst när han blev utmanad och njöt av att tänka nytt och stort. Idrotten blev tidigt en viktig ingrediens i hans liv. På idrottsplanen på hans födelseort Dalsbruk, erövrade han sina första medaljer och räknades senare som representant för idrottsklubben IK 32, till nationens absoluta topp på korta distanser.

Sitt arbetsliv förverkligade han i Helsingfors där hans plattform under nästan fyrtio år var Folkhälsan där han anställdes 1960. Dalsbruk och föräldrahemmet på Byholmen förblev ändå hans hjärtas hem. Det var till Dalsbruk och skärgården han åkte när det blev sommar och semester, det var här han koppelade av med båturer ut i havsbandet. Tallen, vid den stuga på Måsaolmen som han själv byggt, fick stå modell för den målning som pryder väggen i Folkhälsanhusets ljusgård.

Per-Erik hade en holistisk syn på hälsa och välbefinnande. Idrotten, dansen, teatern och musiken fick mycket plats i hans liv. Att människan själv kan och bör ta ansvar för sin hälsa blev en grundsten i hans friskvårdsfilosofi, som han gärna utvecklade och finslipade tillsammans med sina kolleger i den motvind som uppstår när alla inte tycker lika. ”Lev frisk” blev devisen för det hel- täckande förebyggande hälsovårdsprogrammet som vann både respekt och uppmärksamhet utöver landets gränser. Per-Erik intresserade sig tidigt för globalt samarbete. WHO valde 1986 Finland som modelland för sin hälso- strategi ”Hälsa för alla år 2000” och Per-Erik var ofta påläst och representa- tiv delegat på de kongresser som anordnades runtom i världen. Följande år stod Folkhälsan värd för den första nordiska hälsoupplysningskonferensen som hölls i Esbo och som Per-Erik var en av initiativtagarna till. Konferen- serna arrangerades med jämna mellanrum med målsättningen att lyfta upp det hälsofrämjande arbetet till samma betydelsenivå för folkhälsan som sjukvår- den. Per-Erik ägnade stor uppmärksamhet åt Norsams samnordiska kampanj ”Att åldras är att växa – det gäller dig”, som Folkhälsan var ordförande för under åren 1986–1991.

Då Per-Erik valdes till Samfundet Folkhälsans vd år 1981 ansåg han att Folkhälsan som en allmännyttig organisation skulle bli modell för den så kallade tredje sektorn vid sidan av den offentliga och den rent kommersiella sektorn. Han såg Folkhälsan som en experimentell föregångarorganisation med långtgående krav på rationalisering och starka effektivitetskrav, dock inte på bekostnad av vare sig fakta eller kvalitet. Hans vision låg som grund för bildandet av Mjölbolsta friskvårdsdistrikt där socialvården skulle integreras med hälso- och sjukvården för över ett kvartsekel sedan. Åsikten om att ett samhälle ska bedömas enligt det sätt de tar hand om sina äldre ledde till att äldreomsorgen togs in i Folkhälsans verksamhet vid sidan av den traditionella verksamheten för barn och ungdomar, habiliteringen och utbildningen.

Per-Erik påverkade aktivt sin omvärld, hans texter kring friskvård och tredje sektorn samlades i två böcker *Den tredje sektorn: en samhällsmodell för framtiden* (1997) och *Friskvården: en process, tankar om hälsa under 1980–90 talet* (1998). Per-Eriks insatser och engagemang har bidragit till att Folkhälsan senaste år kunde fira sitt 100-årsjubileum och med stolthet och glädje berätta sin historia.

Marianne Blom

sekreterare i Per-Eriks ledningsgrupp

Margaretha Wildtgrube

marknadsföringschef i Per-Eriks ledningsgrupp

Georg Henrik Wrede

Samfundet Folkhälsan verkställande direktör

Kurt Krister Krokfors

31.3.1938 – 9.4.2022

Krister Krokfors föddes och växte upp i Gamlakarleby. Efter studier vid Helsingfors universitet och Tampereen yliopisto verkade han några år som lärare i historia i Virkby och vid olika skolor i Helsingfors, tills han år 1974 blev yngre lektor i historia, samhällslära och ekonomikunskap vid Grankulla samskola. När grundskolereformen infördes tre år senare blev han den första rektorn för Gymnasiet Grankulla samskola, en tjänst han innehade fram till sin pensionering år 2001.

Under Kristers tid som rektor skedde många stora förändringar inom det finländska skolsystemet. Undervisningen blev kursformad, läsåret indelades i perioder, gymnasiet blev årskurslöst och man kunde avlägga spridd studentexamen. Den största förändringen, datoriseringen, tog han emot med stort intresse och lade ner mycken tid på att alltid förse skolan med den nyaste tekniken som fanns på marknaden. Han kämpade hårt för att Gymnasiet Grankulla samskola skulle få nya utrymmen och var en av de drivande krafterna bakom Nya Paviljongen, som invigdes 2002. Det harmade honom dock att lokalerna inte blev så stora och ändamålsenliga som han hade önskat.

För Krister var skolan ett skepp som han styrde med fast hand. Han kunde skollagar och paragrafer, vilket också var en trygghet för kollegiet. Han var mån om att allt skulle gå rätt till och sade ofta: ”Jag vill ha ryggen fri”. Han

understödde internationella projekt och lärarna gavs möjlighet att införskaffa fina undervisningsmaterial. Krister var en vän av rutiner, något som han själv också kunde skratta åt. I sin kännpaka gråa kostym var han en man med stor auktoritet. ”Sträng men rättvis” är ett uttryck som beskriver honom väl. När rektorns röst ljöd i centralradion och kallade någon till kansliet, var det många elever som lommade i väg med en sund respekt innanför västen och med lätt darr på manschetten. Som rektor höll han mest kurser i lagkunskap för abiturienter. På lektionerna rådde ordning och reda, men stämningen var god och rektorn var dessutom en erkänt utmärkt pedagog, som briljerade i lagkunskap. Bakom den till synes stränga fasaden fanns en torr humor som ofta kom till sin rätt i lite mindre sällskap.

Krister gifte sig med musikläraren Maisa Paunu år 1966 och familjen slog sig ner i Munkshöjden. Krister var också intresserad av musik och när det drog ihop sig till släktfester sjöng han gärna bas i den fyrstämiga kören. Av sin mor Astrid hade han blivit lärd att alla människor är likvärdiga, något som han också var mån om att föra vidare till sina egna barn. Han var generös till sin natur, snarare att i det tysta ekonomiskt hjälpa dem som var i behov av det. På fritiden trivdes han bäst ute i naturen och sommarstället i Heinola var ett kärt andningshål för honom. Han höll gärna till i växthuset som han fått av kollegerna, eller gjorde båtutfärder med familjen, ofta med hunden Carmen på paradplats.

Krister och Maisa flyttade till Grankulla år 2006, där han också under många år varit aktiv inom Rotaryklubben. Efter pensioneringen hade Krister tid för släktforskning och engagerade sig i barnbarnens liv. De två sista åren tillbringade han på Villa Breda, där han också somnade in. Krister Krokfors sörjs närmast av hustrun Maisa samt barnen Ylva och Kim med familjer.

Forna kolleger vid Gymnasiet Grankulla samskola genom

Marina Lindholm

Christer Laurén

3.7.1942 – 19.9.2022

”**N**är jag ser tillbaka på min forskarbana kommer jag att tänka på en mer eller mindre medveten strävan mot ett mål som utgjort drivkraften för mitt handlande. En annan sak är att hinder och stötestenar gör vägen ojämn och krokig eller rentav så besvärlig att det drömda målet tycks omöjligt att nå. Men en erfarenhet jag gjort är att ingenting är så svårt att jag inte klarar av det om jag är beredd att satsa långsiktigt arbete på att få det gjort.” Så skriver professor Christer Laurén i en av sina sista essäer i samlingen *Egna vägar och andras* (2020).

Christer Laurén blev student 1961 från Gamlakarleby svenska samlyceum och disputerade 1972 vid Åbo Akademi i svenska språket med avhandlingen *Predikanten som översättare*. Sin yrkeskarriär inledde han 1966 som lektor i latin och svenska vid Gamlakarleby svenska samlyceum. Hans akademiska karriär började 1970 vid Vasa handelshögskola/Vasa högskola/Vasa universitet. Han blev universitetet trogen som professor i svenska språket och avgick med pension 2009. Under perioden 1990–1994 var han prorektor vid universitetet. Sedan 1973 var han docent i svenska språket vid Åbo Akademi.

Christer hade vidsträckta visioner och en djärv entusiasm. Med hans initiativförmåga och energi byggdes Humanistiska fakulteten vid Vasa universitet och dess Institution för nordiska språk upp och utvecklades med sina

specialområden. Hans kontakter till danska och tyska fackspråksforskare väckte intresset för fackspråk och terminologi. Många av hans doktorander specialiserade sig inom området och förde hans arv vidare. Vasa universitet blev känt både i och utanför Europa för sin specialisering inom fackspråksforskningen. VAKKI, det forskarforum som fick sin början 1984, lever vidare ännu i dag, med Christers tydliga avtryck.

En konferensresa till Montreal 1978 gav Christer kontakter till flerspråkighetsforskare i Kanada och blev impulsen till hans andra specialområde. Han såg potentialen i flerspråkighetsforskning och vilka möjligheter den och språkbadet kunde öppna hemma i Österbotten och i Finland. Dagens språkbadslärare och språkbadsskolor i Finland har vuxit fram ur hans intresse för flerspråkighet och ur insikten att språk är en enorm resurs livet igenom. Han har varit sakkunnig vid kanadensiska, norska, svenska och danska universitet. Hans internationella förtroendeuppdrag är många liksom också åtagandena inom Norden och i det egna landet. Svenskan har spelat en speciell roll. Han har varit medlem i Svenska språknämnden i Finland 1976–1985 och dess ordförande 1985–1994. Åren 1986–1994 var han medlem också i Svenska språknämnden i Sverige.

Forskning och vetenskap är kärnan i Christers publicistiska verksamhet. Men hans lyra hade flera strängar. Han har gett ut prosa och poesi och medverkat i antologier.

Det fanns alltid mål och mening i hans verksamhet och en seghet som gjorde att nästan ingenting var omöjligt. När vi, hans kolleger, sviktade såg han alltid vägar även om marken var svårframkomlig. Den segheten och målmedvetenheten spillde av på kollegerna och på hans studenter och gjorde möjligt det som ibland tycktes omöjligt.

Många vänner och kolleger runt om i världen minns honom, med respekt och värme, som forskare och som kollega.

Marianne Nordman

Linda Lawast-Slotte

12.4.1933 – 9.9.2022

Linda Lawast föddes i Vasa. Hennes föräldrar och syskon var alla aktiva medlemmar i Evangelieföreningen, där också hennes pappa Paul Lawast var ofta anlitad som talare, även om hans egentliga jobb var filare på järnvägen.

Linda jobbade som äldre lektor i religion, psykologi och filosofi. Hennes långa lärarkarriär, som avslutades när hon gick i pension 1996, började egentligen redan på 1940-talet då hon som tonåring jobbade som guvernant i Vasa.

Hennes studier vid Åbo Akademi var mycket omfattande och de studiepoäng hon hade (om man räknar enligt dagens principer) var högre än många prästers eftersom hon hade vitsord även i psykologi – och så vitt jag minns även i filosofi. Hon har ofta berättat om hur roligt studenterna hade tillsammans. Bland de som studerade samtidigt fanns bland annat John Vikström, som senare blev ärkebiskop. Under studielivet i Åbo fick Linda vänner för livet och hon brukade berätta hur studenterna till exempel lekte kåldolmar på golvet i fakulteten. Studentföreningen hette KSÅA (Kristliga studenter vid Åbo Akademi). Där hade man mycket aktiviteter, och stämningen var alltid på topp.

Under Allhelgonahelgen 1954 träffade hon arkitektstuderande Carl-Johan Slotte under en studentandakt. Eftersom Carl-Johans moster Hjördis Ullner bodde i Åbo hette det senare att Carl-Johan allt oftare började åka till Åbo för

att hälsa på sin moster. I själva verket var det Linda han besökte. Hjördis gillade Linda så starkt att hon betalade för hela bröllopskalaset.

1958 vigdes Linda och Carl-Johan och prästen som förrättade vigseln var professor Helge Nyman, en av Lindas lärare som också blev en vän för livet och som besökte oss i Gäddvik ännu så sent som på 1990-talet.

Lindas intresse för sång vaknade redan under barndomen och år 1963 gav hon en debutkonsert i Helsingfors. Hon hade tre olika sånglärare – Naimi Friberg, Jolanda di Maria Petris (italiensk operasångerska bosatt i Finland) och Elsa Larcén (skånsk f.d. Wagnersångerska, tidigare verksam i Berlin). Jolanda och Elsa var två kvinnor om vilkas liv man kunde göra film när som helst, och alla dessa tre var också mycket högklassiga lärare. Lindas sångutbildning var alltså gedigen, och ibland frågade jag henne varför hon inte blev operastjärna, eftersom hon då hade fått högre lön. Hon svarade att läraryrket var hennes kall. Hon gav på 1970- och 80-talen också ut två skivor där hon sjöng sånger av Alexander Slotte, hennes svärfars farbror. Skivorna hette *Glädjen den dansar* och *Vägar att vandra*.

Lindas sångarkarriär avslutades 2005 på ett fint sätt: Femtio år tidigare hade hon på Magnus (Lindas studiekamrat) och Christa Bergroths bröllop i Åbo Domkyrka 1955 sjungit sången *Wo du hingehst, da gehe auch ich hin* (Dit du går, dit går ock jag). Sången kommer från Ruths bok i Bibeln och valdes sannolikt för att Christa kom från utlandet och flyttade till Finland. Under Magnus och Christas jubileumsövertäckningsfest i Snappertuna kyrka 50 år senare sjöng Linda samma sång, men sedan slutade hon uppträda. Hon ville sluta medan hon var på topp, så att inte folk skulle sitta i bänkarna och viska om att hennes röst inte längre bar. ”Gå alltid från en fest när det är som roligast”, sa Linda ofta.

Christoffer träffade ofta gamla elever till Linda och även Lindas båda söner var hennes elever i Mattlidens gymnasium. Ingen gammal elev sa någonsin ett ont ord om henne och ingen var heller likgiltig. Alla gav kommentarer av typen ”hon förstod mig, hon lärde mig psykologi så att jag förstod, jag har haft enorm nytta av hennes undervisning, hon var en härlig människa, jag glömmer aldrig vad hon lärde mig”. Man behövde bara nämna att man är Lindas son för att så att säga ”stiga i graderna” hos hennes gamla elever.

Eftersom hennes ämnen var religion och psykologi (i Drumsö svenska samskola och från 1976 i Mattliden, där hon jobbade längst) blev hon ofta skolans själavårdare. Elever som upplevt svåra saker eller hade emotionella problem hade ibland djupa diskussioner med henne efter skoldagens slut.

Linda födde tre barn – Christoffer, Carmela och Benedict. Carmela dog efter en månad och det var ett hårt slag för Linda. Hon ringde sin pappa och var förtvivlad när beskedet kommit om att man inget kunde göra. Pappan sa ”Carmela är redan omhändertagen” (det vill säga omhändertagen av Gud). Detta var en stor tröst för Linda och hon beundrade sin far och hans stora lugn och förtröstan.

Lindas make Carl-Johan var efter Helge Nymans död den enda arkitekten i Finland som var expert på kyrkorummets teologi och symbolik. Därför kompletterade Linda och Carl-Johan varandra på ett mycket bra sätt. De deltog till exempel båda i planeringen av Rastis förskola i Nordsjö på 90-talet – Linda som pedagog och Carl-Johan som arkitekt.

Linda var även länskonsulent i psykologi medan hon var lärare. Hon var också länge delegat i Kyrkomötet och många andra organ och tog även initiativ till Nätverk X, en grupp som arbetade med problematiken kring akademisk arbetslöshet. Denna arbetslöshet bland högutbildade och även många andra orättvisor i samhället tog Linda hårt och hon kände att hon på något sätt måste ingripa. Hon hade starka åsikter, och orättvisor berörde henne alltid starkt.

Efter pensioneringen var Linda utbildningskonsult och hade en firma som hette Linda Slotte Konsult. Under denna tid hade hon två favoritord: värdefrågor och värdediskussion. När hon höll föreläsningar i olika utbildningsinstitutioner och skolor poängterade hon att värdefrågorna måste redas ut i ett tidigt skede så att inte verksamheten blir haltande. För många var dessa värdefrågor då ett helt okänt begrepp. Linda påbörjade boken *I kunskapsträdets skugga* som tyvärr aldrig fullbordades. Hon hade inte tid att fullborda den bland annat eftersom hon skötte Carl-Johan, som insjuknade i alzheimer och avled 2017.

1974 drabbades Linda av celiaki och då visste man mycket lite om den sjukdomen. Det tog tid att reda ut varför hennes blodvärden sjönk så lågt. Hon var nära döden men överlevde bland annat tack vare goda läkare om Claes Friman. Hennes energi var hög – också när hemoglobinet låg på bara 53 orkade hon promenera i trappor. Hon verkade alltid att hitta energi någonstans ifrån, även när alla krafter var slut.

På 1980- och 90-talen älskade Linda att cykla för att vädra tankarna under långa cykelturer. Hon skidade också ensam långa vägar och blev en gång snöblind på isen utanför Helsingfors. Hon såg bara vitt, men hittade tillbaka tack vare föroreningsmolnen ovanför staden som visade henne riktningen mot hemmet.

Ett av Christoffers starkaste minnen från sin tid med Linda var när hon i

maj 1975 tog honom till en biograf för att se filmen *De tio budorden* (*The Ten Commandments*) från 1956 i regi av Cecil B. DeMille. Christoffer var mycket intresserad av antikens Egypten det året. En annan stor händelse var Lindas och Christoffers resa till Israel 1973 med Uskonnonopettajien liitto. Christoffer minns även ett tv-program om unga mammor som Linda och han tittade på under 2010-talet. Mammorna hade svårt att få tiden att räcka till. Linda hade svårt att förstå problematiken och sa efteråt: ”Jag hade inga sådana problem. När ni var små fanns det bara en enda sak som var viktig för mig och det var att ni hade det bra. Allt annat kom på andra plats”.

Till barnen framhöll Linda också att oberoende av hur mycket illa de kunde tänkas ha ställt till med var de alltid välkomna hem. Linda skulle när som helst ha gått i döden för sina närmaste. Hon ställde alltid upp för familj och vänner, oberoende av hur trött hon var. Hon höll flitigt kontakt med till exempel sörjande och grät med dem som grät, samt skrattade med dem som skrattade.

Efter ett fall i sin lägenhet midsommaren 2022 fördes Linda till sjukhuset och drabbades där av både en stroke och flera infektioner. Hon kom aldrig hem efter det. En lindrig covid i augusti tog bort hennes matlust och sedan levde hon bara tre veckor. Lindas energi började avta från början av 2022, och hon trodde själv inte att hon knappast skulle leva till slutet av 2023. Benedicts sista ord till Linda fem dagar innan hon dog var ”Ge inte upp, du är stark.” De orden berättar för oss vem Linda var. Hon gav aldrig upp i normala fall, men denna gång räckte energin inte till.

Lindas sista ord till Carl-Johan var ”vi ses på fredagen”. Han dog natten till den fredagen för 6 år sedan och dödsbudet kom från vårdhemmet på morgonen per telefon. De sågs på fredagen, men då var han död. Christoffers sista ord till Linda var ”vi ses på fredagen”. Hon dog tidigt på morgonen på fredagen och dödsbudet kom per telefon. Besöket skedde på fredagen som planerat, men Linda var död.

Sönerna började under det senaste året känna sig ganska beredda på att Linda kanske trots allt inte skulle bli 95 år, men hade nog önskat att få fira hennes 90-årsdag i april i år. Men så blev det tyvärr inte.

En av Lindas närmaste vänner frågade ofta om inte Linda borde flytta till ett servicehus. Ett sådant boende hade onekligen varit tryggare, tyckte också Benedict och Christoffer. Linda svarade alltid att hon inte behöver fundera på sådant eftersom Gud har allt i sin hand. Han kommer att ordna saken på bästa sätt, sa hon. Precis så gick det.

J. Christoffer Slotte

Ralf Långbacka

20.11.1932 – 27.7.2022

En av den finländska teaterns viktigaste 1900-talsregissörer är borta. Ralf Långbacka blev 89 år gammal.

Hösten 1950 var den som förändrade allt. Ralf Långbacka hade flyttat till Åbo för att studera svenska och filosofi vid Åbo Akademi, och så råkade han få syn på en affisch på Studentkårens vägg. Åbo Studentteater skulle återuppstå, och nu skulle intresserade ta kontakt. Så ramlade Närpeskillen som i tonåren hade varit intresserad av friidrott och matematik in i teatervärlden.

Sju år senare spelade slumpen ännu en gång en avgörande roll. Ralf Långbacka hade fått ett stipendium för studier i teatervetenskap i München. Under ett längre lov skulle hans amerikanska rumskamrat bila till Italien. De tog in på ett vandrarhem i Venedig och råkade träffa en studerande från Östberlin, som konstaterade att man måste uppleva Berliner Ensemble och Bertolt Brechts teater för att kunna se vart teatern är på väg.

Det fick Långbacka att flytta studierna till Västberlin, och under våren 1957 slukade han allt vad Berlin Ensemble kunde erbjuda.

För Ralf Långbacka blev det revolutionerande. All teater han tidigare sett existerade inte längre. Det var så här teater skulle göras, och när han sedan återvände till Finland var det fullständigt klart att det var regissör han skulle bli. Det var han som skulle hämta något helt nytt till finländsk teater.

När han själv långt senare tittade tillbaka på sitt liv, insåg han att det ju ändå inte var där och då som allting började. Egentligen hade han alltid varit regissör, redan som barn.

Ralf Långbacka växte upp i Närpes i ett lärarhem. Runt skolhuset fanns en skog som var barnens paradiset, där lekte man fram egna versioner av alla filmer man sett. Där var det Ralf som delade upp pojkarna i olika roller, och försökte få de andra att förstå hur man skulle leka Robin Hood.

I tonåren var han intresserad av idrott, var lovande häcklöpare och höjdhoppare och spelade som 16-åring fotboll i Närpes Krafts seniorlag. Och så var det matematiken, hans starka skolämne som senare gav honom ett vikariat som matematiklärare i Malax.

Ralf Långbacka hann med över hundra regier i många städer runtom i världen. Han gav ut två viktiga böcker om Bertolt Brecht och Anton Tjechov. Kärleken till musiken förde honom också till operavärlden. Han hann med så mycket att det är omöjligt att nämna annat än det absolut viktigaste.

Som att han 1960 som bara 27-åring utnämndes till chef för Åbo Svenska Teater, där han under tre år förnyade teaterns repertoar med moderna pjäser och klassikeruppsättningar. Eller att han 1967 blev ett centralt namn på Göteborgs stadsteater, där han på allvar fick utrymme att utveckla de idéer som han tidigare försökt introducera i Finland; det handlade om känslan för ensemblespel och om att vädja till intellektet. Han ville föra arvet efter Brecht vidare, som åskådare skulle man inte bara känna utan också förstå. Verkligheten skulle analyseras ur en samhälls- och inte psykologisk synvinkel.

Den perioden avslutades på ett fantastiskt sätt när hans regi av *Herr Puntilla* fick gästspela på Berliner Ensemble. Enligt uppgift var det första gången en utländsk version av en Brecht-pjäsa fick gästa Brechts teater. Vilken resa för killen från Närpes som hade fått skolkamrater att spela Robin Hood i skogen som ortens bönder en gång hade planterat runt skolbyggnaden!

Men kärleken till den Brechtska teatern och den socialistiska synen på teaterkonsten gjorde att han snart stod i centrum för en av landets mest uppmärksammade teaterkonflikter – den när han på Åbo Stadsteater tillsammans med Kalle Holmberg byggde upp en av Finlands mest mytomspunna teaterperioder. Mellan 1971 och 1977 drogs landets skådespelare till Åbo samtidigt som stadens borgerliga press och ledande personer jobbade fram en hatkampanj som skulle få publiken att bojkotta teatern. Men när de konstnärliga

framgångarna uppmärksammades inte bara i Finland utan också utomlands, blev duons Åboperiod en fantastisk framgång. Själv minns jag hur raden av turistbussar inte ville rymmas utanför teatern, flera kvarter därifrån var det trafikkaos när pjäser som Sju bröder eller Galileis liv spelades.

Intressant nog fick Ralf Långbacka aldrig något riktigt stort genomslag på svenska i Finland. Den uppsättning man minns honom för är Shakespeares *Som ni vill ha det* tillsammans med Teater Viirus på Kalvholmen utanför Helsingfors, 1993. Den teaterkvällen har beskrivits som magisk, en vandringsföreställning där allt blev rätt.

Det var faktiskt också på svenska som han gjorde sin sista teaterregi, Tjechovs *Tre systrar* på Wasa Teater 2003. En uppsättning som av många betecknades som allt för traditionell, trots att en underbar skådespelartrio gestaltade systrarna: Ylva Ekblad, Birthe Wingren och Joanna Wingren. Men så var Ralf Långbacka också en klassisk teaterman som alltid ville placera berättelsen och ensemblen i centrum. Han var en internationalist, han kände sig lika hemma i operavärlden som på Närpes teater, och han närmast föraktade 2000-talets postdramatiska teaterutveckling. "Hitta-på-teater", var hans syn på det nya.

Jag träffade honom sista gången sommaren 2021 i hans sommarparadis i Korpo. Min tanke var att göra ett personporträtt inför hans 90-årsdag i november 2022, och hade noggrant förberett frågor kring några centrala tider i hans liv – uppväxten i Närpes, första mötet med Åbo Studentteater, mötet med Brechts teater i Berlin, de revolutionerande åren med Åbo Stadsteater, den sista teaterregin i Vasa, och känslan när ingen längre ringer upp för att erbjuda jobb.

Men Ralf Långbacka var omöjlig att regissera. Han ville berätta om sitt liv på sitt sätt. Ibland kunde ett svar inledas med en femton minuter lång introduktion, och efter tre timmar hade jag inte alls hunnit med alla mina frågor. Vi gick ut för att ta några foton i trädgården, han berättade att han varit tvungen att flytta sitt arbetsrum från vinden till bottenvåningen eftersom hans knän inte orkade med alla trappor, och så skulle vi återkomma.

I augusti, tänkte jag, skulle vi träffas på nytt för att avsluta intervjun. Så blev det inte, och jag hann aldrig fråga vad han skulle syssla med i sitt arbetsrum. Men han hann berätta att arbetet med de egna memoarerna, som blev ett tredelat, över 2 000 sidor långt paket, fungerade som ett sätt att dra sig ur det hela utan att vara bitter.

Eller hur tiden på Åbo Stadsteater gjorde att han "brakade ihop", som han formulerade det. Då jag frågade om det inte hade varit lätt att ge upp då, för hatkampanjen och det fysiska illamåendet, konstaterade han bara att "vi hade beslutat att det här är vår chans att forma om finländsk teater, och då ger man inte upp".

När jag nu läser igenom allt som sades under den intervjun, fastnar jag för det som blev hans sista svar i hans sista intervju:

"För mig är det viktiga för en regissör att han vet någonting om livet. Det har varit bra att ha idrottat, att kunna musik, att älska natur, väldigt bra att ha läst filosofi. För en regissör finns det ingen kunskap som du inte kan använda."

"Jag har upplevt att alla de vägar jag gått i olika riktningar har fungerat som utvecklingsspår för mig. Jag tror att jag egentligen först i teatern upptäckte mig själv. Jag upptäckte mig själv där för där fanns någonting som hade funnits hos mig hela tiden, men som jag inte hade vetat om. Det är det viktigaste för mig. Att jag har fått leva det livet."

Tomas Jansson

Thure Malmberg

4.4.1938 – 22.11.2022

Journalisten och båtologen Thure Malmberg i Sibbo avled den 22 november i sviterna av covid-19. Han blev 84 år gammal.

Tidigare *HBL*-journalisten Staffan Bruun samarbetade med Thure Malmberg i tre årtionden. Bruun berättar att det inte gått många dagar sedan han inträdde på *HBL*:s redaktion 1980 förrän Thure kom in i hans rum.

”Du ska veta att Husis alltid då och då kommer att skicka ut dig på reportage till okända mål. Då hör det till dina uppdrag att köpa vykort med fartygsmotiv till min samling.” ”Aj, samlar du också på båtkort? Jag trodde jag var den enda”, var Bruuns spontana svar.

Nyheter med maritima förtecken fick Thure att gå på högvarv. Gick ett fartyg på grund tog det inte länge förrän han kunde bidra med både kaptenens namn och ett satellitnummer för att ringa upp fartyget.

Och den reporter som skrev ”den” om ett fartyg och inte ”hon” fick sina fiskar varma. Det gällde också att behärska förtecknen m/s och s/s i fartygsnamn, annars kom Thure ångande.

En av *HBL*:s mest lukrativa bilagor hette *Hamn och Sjöfart*. Den utkom årligen fram till 1990-talet. Förutom annonser fylldes sidorna av reportage från lastfartyg, hamnar och sjömanskyrkor. De flesta bidrag var signerade Thure Malmberg.

Thure Malmberg gjorde sig också ett namn inom det sjöhistoriska fältet. Som författare till en rad fartygsmonografier och rederihistoriker gjorde han ett viktigt och uppskattat arbete. Han skrev för många branschtidskrifter och premierades flera gånger. Passagerarfartyg, i synnerhet ångfartyg och FÅA var Thures specialgebit. Bland Thures böcker märks framför allt *De vita båtarna* (jte Arnold Neumann 1970), *Människor och båtar* (1983), *m/s J.L. Runeberg – ett fartygsporträtt* (1992 och i utökad och omarbetad version 2012), *Bore 1897–1997. Ett sekel finländsk sjöfart* (jte P-H Sjöström 1997), *Skärgårdsbåtar i Sibbo 1858–2000* (1998), *Femtio år med Silja* (jte Marko Stampehl 2007) samt *Kalla systrar från Åland på världens alla hav. Gustaf Eriksons kylfartyg* (jte Erik Hag 2013).

Minst lika betydande var det arbete han utförde som skapare av ”Thure Malmbergs sjöfartsarkiv” (TMS). Hur fröet såddes skildrade han år 2006 i boken *Sjöhistoriska arkivkällor*: ”Någon gång i slutet av 1940-talet tågade jag in på Finska Ångfartygs Aktiebolagets biljettkontor. Huset låg ett stenkast från Svenska Normallyceum, där jag gick. Jag kan ha varit kanske tio år, och jag var ute för att tigga broschyrer.”

Thure kunde då inte ana att det arbete som hade inletts skulle komma att sträcka sig över nio decennier. Sitt livsverk TMS överlät Thure till Sjöhistoriska institutet vid Åbo Akademi. Vid hans död omfattade arkivet nästan 30 väl-ordnade hyllmeter. Det unika är att det innehåller material av sådant slag som inte förvaras varaktigt i andra arkiv. Det gäller inte minst de enskilda fartygens och rederiernas omfattande flora av egna trycksaker.

Thure Malmberg gjorde sig även känd som skärgårdsvän med stark koppling till Östnyland. Typiskt nog träffade han hustrun Ninna ombord på en ångbåt, han på väg till Pörtö och hon till Emsalö. Hemmet fanns i Sibbo i nästan 50 år, somrarna tillbringades på Emsalö och Pörtö och under några år var han östnyländsk korrespondent för *HBL*. Hans intresse för sommarmiljöerna resulterade i bland annat boken *Pörtö skärgård*, tillsammans med Stella Jonasson och Gun Ahlfors. Thure medverkade även i *Emsalöboken I* och *Emsalöboken II* samt skrev otaliga artiklar med östnyländsk anknytning. Han tilldelades Sibbo kommuns kulturpris år 1999.

Kärleken till gamla båtar ledde också till en passion för m/s J.L. Runeberg. Under mer än 30 år blev det hundratals resor och stort engagemang i människorna kring rederiet. Han blev även hederspassagerare.

På havet rörde sig Thure också med m/s Motorbåten, en pentabåt byggd i Åbo på tidigt 1900-tal. Otaliga resor mellan Kalkstrand, Pörtö och Emsalö gjorde båten till en lokal sevärdhet med sin raka stäv och aningen för kortriggade Evinrudesnurra som gav upphov till ett säreget och litet plågat maskinljud som kändes igen på långt håll.

Intresset för båtar och resor spillde också över på hela familjen som deltog i fritids- och arbetsresor med de mest varierande fartyg. Thure sörjs närmast av hustrun Ninna, tre barn med familjer och barnbarn.

Staffan Bruun
Kasper Westerlund
Kim Malmberg

Pontus Nordling

25.7.1923 – 22.10.2022

Pontus Nordling känner de flesta lite äldre som radiomannen med den sonora rösten, jag också som chef, kollega och vän. Pontus föddes i Helsingfors 1923, växte upp i Hangö och Borgå och blev student från Borgå lyceum 1942.

Sen bar det av till Helsingfors universitet för studier men också jobb vid sidan om. Via *Studentbladet* blev det uppdrag för Rundradion och i något skede inträde till den prestigefyllda reportageavdelningen. Där fick han resa till de flesta länderna i Europa för reportageuppdrag, många gånger som enda svenska reporter på president Urho Kekkonens statsbesök. På den tiden var reportagen viktiga och uppskattade program. Det fanns ju ingen teve då utan journalfilmerna på bio och reportagen i radion var, förutom tidningar, fönstren ut till världen.

Pontus fick vara med om många både trevliga och dramatiska händelser, en av de största kan jag tänka var att få referera i direktsändning när Porkkala återlämnades efter parentesen.

I takt med att Rundradion så småningom införde egna nyhets- och aktualitets-program kom han in på nyhetsidan och blev chef för sändningen *Idag*, det som nu heter *Aktuellt*.

När Rundradion beslöt satsa mera på regional verksamhet blev Pontus chef för den svenska. Regionala sändningar fanns på olika håll men nu samlades allt under ett paraply. Småningom lyckades han utverka mera sändningstid och ganska snabbt blev det dagliga regionala nyhetssändningar förutom timmen på söndagsförmiddagen. Han ville inte heller bara sitta bakom sitt stora skrivbord på Sommargatan utan reste ofta runt till de fem regionerna i olika ärenden. Bland annat fungerade han som lärare på olika frilanskurser när det behövdes flera medarbetare, jag har själv gått en sådan.

När Pontus ringde upp och det var många stora R i Nordling visste man att någonting var på tok. Oftast var det nå som hade sagt något tokigt eller uttalat något ord fel. Pontus var en nitisk ”språkpolis”.

Pontus hade kommit överens om att, med veteranens rätt, pensionera sig när han fyllde 60. Men det visste ingen annan om. Så när vi uppvaktade honom och hade samlat in till en gräsklippare konstaterade han i sitt tacktal att vi har tur som aldrig mer behövde se honom där igen. Total överraskning!

Men det var inte sant för han kom senare ganska ofta på besök i samband med att han använde Rundradions gym och bibliotek. Dessutom gjorde han en del program, bland annat en omtyckt serie matprogram. För Pontus på fritiden var det både matlagning och trädgårdsodling på sin älskade stuga i Pernå som gällde.

För ett tag sen, när jag träffade Pontus sista gången, åkte vi till Elite på lunch med öl och snaps och allt. Då konstaterade han att livet på sista tiden hade blivit så enahanda, utan Dolly.

Pontus dog den 22 oktober i en aktningsvärd ålder av 99 år. Han sörjs närmast av sönerna Peter och Johan med familjer.

Stefan Forsman

Erik Sjöberg

14.7.1944 – 26.1.2022

En januaridag 2022 kom budet att Erik Sjöberg i Jakobstad gått bort. Hans mångfacetterade levnadsbana är svår att fånga i en kort minnesteckning. När han gick in för något gjorde han det helt och fullt, men han hade också förmågan att lämna aktiviteter som han blivit klar med. Nya impulser, nya bekanskap, nya diskussionsämnen var aldrig främmande för hans utåtriktade personlighet.

John Erik Sjöberg föddes i ett småbrukar- och fiskarhem i Monäs by i Munsala och växte upp i en syskonskara på fem. Resurserna var knappa men Erik fick möjlighet att studera. Student blev han vid Jakobstads samlyceum 1965 och fil.mag. vid Helsingfors universitet 1973, med psykologi som huvudämne. Efter att ha varit lektor vid Högvalla seminarium och rektor för Korsholms medborgarinstitut blev han 1975 lektor vid Svenska barnträdgårdslärarseminariet i Jakobstad och bara ett år senare dess rektor, efter May-Lis Virtanen som lett utbildningen sedan starten.

Erik tillträdde i ett skede när flera utmaningar förestod. Barnträdgårdslärarytbildningarna förstatligades och blev institut 1977. Antalet studerande i Jakobstad växte snabbt och utrymmesbehovet var skriande. Snart var planeringen av ett nytt hus igång och 1981 kunde det första helt nya och skräddarsydda institutet i landet invigas. Nästa reform var akademiseringen av

utbildningen. Erik medverkade starkt till den reformen som 1995 resulterade i Barnpedagogiska institutionen vid Åbo Akademis pedagogiska fakultet, då ännu förlagd till Jakobstad. Själv valde Erik dock att ta den tidigare lagda pension som institutsrektorerna erbjöds. Senare skulle han skildra en viktig utbildningsepok i boken *Tro-Hopp-Kärlek. Barnträdgårdslärarytbildningen i Jakobstad 1958–1995*.

Som pensionerad fortsatte Erik, som legitimerad psykolog, länge att bedriva egen verksamhet. Med tiden allt mera inriktad på att hjälpa klienter med flyktningbakgrund som ofta bar på minnen av traumatiska händelser.

Barndomsbygden i västra Munsala var präglad av frikyrka, nykterhetsrörelse, freds- och politisk framstegsvänlighet. Erik var baptist men byggde inga murar. Redan under studietiden var han engagerad i ekumeniskt arbete. I Jakobstad blev Betaniaförsamlingen hans andliga hem. I många år sjöng han i den kända Betaniakören. I en femtioårsintervju i *Jakobstads Tidning* berättade han om förankringen i baptismen, men också om intresset för den ortodoxa kyrkan där sonen Markus utbildat sig till präst. Det som tilltalade inom ortodoxin var den långa traditionen och inslagen av mystik, att allt inte behöver förklaras. Några år senare tog han steget fullt ut och konverterade. Han deltog sedan aktivt i det ortodoxa församlingslivet, utbildade sig till läsare och kunde leda bönestunder, oftast i den lokala tjasovnan på Korsgrundet. Nya Valamo betydde också mycket för honom. Han besökte klostret många gånger och fungerade flera år som frivillig sommarguide där.

Erik hade vida kulturella intressen och ett stort bibliotek. Han läste gärna de ryska klassikerna, särskilt Dostojevskij som han ofta återkom till. Bland svenska författare uppskattade han särskilt Olof Lagercrantz, som han personligen kände. Av lokala författare stod Lars Huldén, och dennes far Evert från Monå honom nära, liksom Monåssonen Kurt Högnäs. En insats för sin barndomsbygd gjorde han genom att leda några av de studiecirkel som samlade byarnas historia i bokform.

Under 1990-talet skrev Erik också bok- och musikrecensioner och kolumner på *Jakobstads Tidnings* kultursida. Han vurmade för klassisk musik, hade en stor skivsamling och var en flitig konsertbesökare, på senare år både i Helsingfors och Moskva. I yngre år hade han tagit lektioner i klassisk gitarr.

Med Eriks uppväxtbakgrund kom intresset för samhälle och politik naturligt. I Jakobstad valdes han in i stadsfullmäktige för socialdemokraterna och var även ordförande i socialnämnden.

Vid sidan av sina intellektuella intressen blev han under en period en ivrig motionspaddlare. Han genomförde välplanerade långfärder både i Insjöfinland och utomskärs, i Åbolands och Ålands skärgårdar. Han brann också för fotbollen. Jaro var laget i hans hjärta och utan laga förfall missade han nog ingen hemmamatch på Centralplanen.

I slutet av 2020 drabbades Erik av en svår lunginflammation. Han återhämtade sig småningom men hans lungkapacitet förblev nedsatt. Hans marginaler var inte stora även om han var aktiv till sin sista dag i livet.

Erik Sjöberg förblir sörjd och saknad av många, långt utanför familjekretsen.

Jan Kronholm,
mångårig vän

- Erik Sjöberg mottog SFV:s Hagforsmedalj år 1995.

Fritz-Olle Slotte

30.4.1946 – 15.8.2022

Om man vill porträttera Fritz-Olles liv, eller Fritte, som han kallades av sina vänner, blir bilden som om man skulle betrakta den genom ett kalejdoskop. Med den minsta vridning, läs byte av perspektiv, blommar de mest variationsrika och fantasifulle landskapen fram. Berättelsen är rik, fantasifull, färggrann, allmänbildad, humoristisk men samtidigt allvarlig, kärleksfullt krävande, tillåtande, sanningssökande.

I ett tv-program vid millennieskiftet om finlandssvenska kulturprofiler beskrivs Fritz-Olle som en mångsysslare. Frittes vänner kan lätt instämma i hur han beskrevs:

”Konst, teater, journalistik och skärgårdsutveckling står honom nära. Han kan också kallas en skrattande filosof, med ibland häpnadsväckande perspektiv på allt mänskligt. Han är djupt rotad i Öja, men blickar ständigt ut i världen.”

Fritte föddes på Nabban i Öja i en skara av fem bröder. Det lilla småbruket var beläget i en skärgårdsby och man kan med fog säga att Fritte förblev havet och skärgården trogen livet ut.

Hans väg gick till Handelsskolan i Vasa där han blev merkonom, men snart byttes skattebyrån i Karleby ut mot Tidningshuset Österbottningen där han arbetade som journalist under 70-talets början. Tiden var partipolitiskt polariserad och i synnerhet miljödebatten väckte känslor och Frittes intresse.

Men fiktionen och konsten drog. År 1975 flyttade han till Helsingfors, anställdes vid Underhållningsredaktionen på Yle och verkade där som tv-regissör och producent i 12 år. Vi minns produktioner som *Drängen*, *Sittande hund*, *De sju dödssynderna*, *Den stora Vilgotsjakten*. För den sistnämnda tilldelades han 1984 en Venla-utmärkelse tillsammans med författaren Daniel Katz.

Som återvändande österbottning hann han både leda Nordiska konstskolan i Karleby som rektor åren 1987–2002 och fungera som projektkoordinator för lokala utvecklingskontoret i Kronoby till sin pensionering. Fritz-Olle engagerade sig flitigt i bland annat miljövårdsfrågor i Öja fiskelag och var primus motor i utvecklingsarbetet med projektet Fiskarbyn i Långö.

Fritte kom att betyda mycket för utvecklingen av revykonsten i nejden. Hans produktion genomsyrades av en human syn på livet och samhället. Han hade förmågan att ta pulsen på samtiden, upptäcka vad folk oroade sig för och upprördes över och sedan hitta det komiska i det. Han kom att premieras med Kulturpris både lokalt och nationellt. Fritte tilldelades Folkbildningsmedaljen år 2012.

Jag frågade honom en gång när han hade tusen järn i elden, vad som är överst just nu? ”No er he han som näst kommer in djinom döre”, svarade Fritte. Och så kändes det. Fritte verkade alltid ha tid för en stunds dialog om tillvarons både små och stora ting.

”Det som inte är formulerat existerar egentligen inte”, svarade han på frågan om vad livets mening är.

Fritte sörjs av sambo, son och barnbarn, bonusbarn samt en stor skara släkt och vänner.

Mats Holmqvist

Utmärkelser:

- Venla, 1984, ”Den stora Vilgotsjakten”, (delat pris med Daniel Katz)
- Kulturpris, 2003, Svenska Kulturfonden
- Kulturpriset, 2012, Stiftelsen Kulturfonden för Gamlakarlebynejden
- Folkbildningsmedaljen, 2012, Svenska folkskolans vänner

Pehr Tonberg

1.3.1928 – 24.4.2022

Pehr Tonberg föddes i Nykarleby med efternamnet Mäenpää. Äldst av tre bröder, fick han tidigt ta ansvar eftersom modern blev ensamstående. Mamman och bröderna ändrade namn under Pehrs studietid till Tonberg. Han kom också tidigt med i församlingens och Kyrkans Ungdoms verksamhet och det präglade hela hans liv och livshållning. Han utexaminerades från Nykarleby Seminarium och tjänstgjorde först som folkskollärare i Närpes och senare under Nykarlebytiden i seminariets övningsskola, kommunala mellanskolan, grundskolans högstadium och som t.f. lärare vid Nykarleby seminarium. Han var skoldirektör i Nykarleby 1973–1990 och förlänades titeln undervisningsråd. Seminariets motto kunskapskälla, bildningshärd passade bra in på Pehr, han var vetgirig hela livet och hade kunskap om samhälle, kyrka, natur och kultur. Han dubbelarbetade som bibliotekarie vid Nykarleby stadsbibliotek 1969–1973.

Han var med i den första arbetsgruppen som grundade Finlands svenska skolmuseum i Munsala och senare blev han dess oavlönade intendent under många år. Han samlade och köpte, delvis för egna pengar, saker till skolmuseet under den tid han var aktiv.

Pehr var också en av initiativtagarna till att Svenska Konstskolan kom till Nykarleby och arbetade tillsammans med Svenska Konstskolans vänner aktivt för skolan.

Inom Nykarleby församling var Pehr en av stöttepelarna i fullmäktige, förvaltningsnämnd, olika arbetsgrupper, kyrkokören och samtalsgrupp för män, under många år. Han satt också i stadsfullmäktige 1969–1973.

Kristliga Folkhögskolan (Kredu i dag) lade skolans första rektor Johannes Nyström, på Pehrs hjärta. På Folkhögskolan hittade han också sin hustru Iris f. Nordman, som så många andra lärarstuderande, bara granhäcken skiljde de båda skolorna åt. Han satt under många år i Folkhögskolans direktion och deltog aktivt ännu på hösten i skolans festmiddag.

Pehrs stora intresse var musik, han grundade en ungdomsorkester, spelade cello i Nykarleby stråkorkester och var också dess dirigent. Han sjöng med i kammarkör och i Nykarleby kyrkokör där han också var vice dirigent. Vacker violin och cellomusik spelades av Folke och Daniel Nylund under Pehrs jordfästning, som förrättades av kyrkoherden Mats Edman.

Han skrev också musikrecensioner för olika tidningar under ett antal år.

Vår hembygd, hembygdskunskap för skolelever och *75 år på Himmelbacken Festskrift* utgiven av Kristliga Folkhögskolan var Pehr Tonberg huvudredaktör för. Han skrev boken *Forsby och Kyrkoby folkskolor* och dessutom en kort historik över Nykarleby stråkorkester och Nykarleby nykterhetsförening.

De sista åren bodde Pehr på Florahemmet, han var aktiv med sång och berättelser bland de boende tills coronan satte stopp för umgänget.

Nykarlebyborna saknar en aktiv, engagerad person och en välkänd profil i gatubilden.

Han sörjes närmast av barnen Christer, Carola och Nils-Erik med familjer och bror Runar med familj.

Görel Ahlnäs

Holger Wester

16.6.1942 – 20.3.2022

Fil.dr, docent Holger Wester föddes i Solf Söderfjärden och avled i sviterna av en halkolycka vid sitt hem i Jeppo.

Holger gick sina sex klasser i Söderfjärdens folkskola och kom sedan till Malax samskola. Efter mellanskolan blev det några år vid pojkyceet i Vasa. Holgers studentklass firar i år 60-årsjubileum, men vid denna fest saknas tyvärr Holger. Efter avlagd studentexamen var det Åbo Akademi som lockade och Holger avlade hum.kand.-examen vid Åbo Akademi och samma år också fil. mag.-examen vid Uppsala universitet.

Holger Wester kom första gången med i Finlands Pälsdjursuppfödarens Förbunds styrelse år 1979. Han var ordförande i två repriser och avgick ur styrelsen år 2002. Han hade då varit ordförande i hela 17 år och blev därmed den mest långvariga på ordförandeposten. Dessutom var han medlem i Turkistuottajat Oy:s styrelse i åtta år, varav fem som ordförande.

Med ordförandeskapet i förbundet följde en rad andra uppdrag inte minst inom nordiska och internationella organisationer såsom Saga, EFBA och IFTF där han verkade som styrelsemedlem och ordförande under flera perioder. Speciellt det nordiska samarbetet låg Holger varmt om hjärtat och han månade mycket om samarbetet inom branschen. Hans erfarenhet av styrelsearbetet inom KWH-koncernen kom många gånger branschen och dess organisationer

till nytta när svåra beslut skulle tas. Hans goda kontakter inom näringslivet var också till god hjälp för oss, som stod för den dagliga ledningen av verksamheten inom pälsbranschen.

Holger Wester hade ett annat intresseområde, som säkert gav honom stor tillfredsställelse, nämligen historieforskningen. Han skrev otaliga historiker om både städer, kommuner, företag och föreningar.

Han ägde två viktiga egenskaper för en god forskare nämligen uthållighet och noggrannhet. Han tillbringade otaliga timmar i arkiven och forskarsalarna och gjorde anteckningar med sin prydliga handstil. Holger deltog utöver detta även gärna i den offentliga samhällsdebatten. Han kunde ibland uppröras av hur en del frågor behandlades i samhället. Under årens lopp skrev han många insändare och debattartiklar och kunde oftast med forskarens klarsyn redogöra för sin uppfattning om saker och ting.

Jag lärde känna Holger på femtioalet i Malax samskola och sedan åter sågs vi på sjuttioalet i pälsnäringens organisationer. Holgers intresse för hembygden och hembygdsfrågor förde oss samman igen som pensionärer. Jag var ordförande i Malax museiförening och Holger valdes till ordförande för Finlands Svenska Hembygdsförbund år 2014 och var ännu ordförande vid sitt frånfalle. Dock hade han låtit oss förstå att när han fyller åttio vill han lämna ordförandeskapet. Men ödet ville något annat.

För Holger var Söderfjärden speciell och han var aktivt med i hembygdsföreningen och skrev även en historik om sin uppväxtmiljö Söderfjärden.

Vi är många som i dag saknar Holger. Han var en öppen, glad och humoristisk person, som hade lätt att komma överens med folk och verksam in i det sista.

Han sörjs närmast av hustrun Ulla och deras båda döttrar Sofia och Emma med familjer.

Gustav Smulter

Kollega och vän

Ulla-Stina Westman

11.5.1927 – 10.8.2022

”Punkten är min bästa vän”. Det var en av de teser Ulla-Stina Westman predikade för många generationer blivande finlandssvenska journalister. Onsdagen den 10 augusti satte sviterna efter en hjärtinfarkt punkt för hennes liv på vårdhemmet i Dickursby.

Ulla-Stina Berg föddes den 11 maj 1927 i Helsinge landskommun. Pappa Johan Berg var agronom och bedrev ett lantbruk i Dickursby. Mamma Helfrid var småskolelärare i Dickursby folkskola.

Många år av uppväxten på hemgården Haxas i Ånäs kom att präglas av vinterkriget och fortsättningskriget. Ulla-Stina var aktiv flicklotta och många var de dagar då hon satt i torn och spanade efter sovjetiska bombplan. Eller mer jordnära skalade potatis och serverade soppa åt soldater på ungdomsgården Helsinggård.

Efter kriget och studentexamen siktade Ulla-Stina först på att gå i sin fars fotspår och bli agronom. Hon fick praktisera på en gård norr om Stockholm där hon kom underfund med att hon inte gillade kossor. På nästa praktikplats i Vehmais kunde gårdsfolket snabbt konstatera att den unga praktikanten var mer intresserad av att sitta i biblioteket och läsa än av att mocka i ladugården.

Så det blev i stället studier i litteratur en fil.mag. och så småningom också studier i journalistik vid Syracuse university i New York. Vänner från tiden i

Syracuse och från sin tid som au pair i London höll Ulla-Stina kontakt med livet ut.

Ulla-Stina Berg inledde sin journalistiska bana på *Västra Nyland* i Ekenäs där hon också träffade sin blivande man Sten-Olof Westman 1958. Dottern Katarina föddes i Ekenäs 1959, medan familjen hade flyttat till Helsingfors då lillasyster Barbara föddes 1961.

Ganska snabbt blev det sedan dags för familjen att flytta tillbaka till Helsinge och till Stenkulla som skulle vara Ulla-Stinas hem resten av hennes aktiva liv. I Helsinge och Vanda var hon en aktiv föreningsmänniska, det svenska i Vanda låg henne varmt om hjärtat. För sitt jobb för det svenska i Vanda blev hon bland annat den första mottagaren av utmärkelsen Vandalaxen.

Ulla-Stina jobbade också aktivt i kvinnoorganisationen Zonta. Hon var med och grundade både organisationen i Vanda och den Zonta-klubb som grundades i det självständiga Estland. Också det här jobbet gav henne vänner för livet.

Ulla-Stina Westman var den som byggde upp journalistutbildningen vid Svenska social och kommunalhögskolan i Helsingfors. Det började som en ettårig kurs 1966. Efter det första året beslöt skolan att bygga upp en treårig journalistutbildning och ansvaret för den föll också på Ulla-Stina.

Som överlärare i journalistik vid Svenska social och kommunalhögskolan hann Ulla-Stina Westman i över 20 år undervisa entusiastiska blivande journalister och utveckla utbildningen. En av hennes årskullar firar 50-årsjubileum i år. Hälsningarna från dem hann hon få trots att hon inte hade någon möjlighet att delta i firandet.

Så här skriver en av hennes forna elever: ”Hennes entusiasm smittade, hennes iver att få oss att få en så allsidig bild som möjligt av medievärlden under ett enda studieår var imponerande. Ulla-Stina har faktiskt inspirerat otaliga mediejobbare i Svenskfinland.” Adjektiv andra av hennes forna elever använder om henne är bestämd, rättvis och krävande.

Journalistiken och skrivandet förblev viktiga för Ulla-Stina också efter att hon gått i pension. Bland annat var hon redaktör för Svenska folkpartiets tidning i Vanda, *Vandaposten*, och var med och skrev revyer för ungdomsföreningen i Dickursby.

Hon var efter sin pensionering väldigt aktiv i Vanda-SFP:s verksamhet och engagerade sig också i förbundet Svenska seniorer. Politik och samhälle var hon intresserad av fram till slutet.

Barnbarnen kallade Ulla-Stina för Moj och så har hon fått heta också för sina barnbarnsbarn. De var alla viktiga för henne och under årens lopp följde hon med både med- och motgångar. Moj upphörde aldrig att understryka hur viktigt det är att läsa mycket och hur viktigt det är att skaffa sig en utbildning att stå på.

Det är den Moj vi två döttrar, sex barnbarn och sju barnbarnsbarn minns.

Katarina Koivisto

Henrik "Hexi" Wilén

17.3.1959 – 9.3.2023

Henrik "Hexi" Wilén växte upp på Drumsö. Ända till sina sista andetag gav han uttryck för mycket starka känslor för "Druma". Han gick i Drumsö svenska samskola. Somrarna tillbringade han med mamma, mostrarna och kusinerna på Högsåra.

Smeknamnet Hexi fick han från "gårdshockeyn" på Drumsö, då mästarebacken Heikki "Hexi" Riihiranta i Hfrs IFK var hans stora idol. Klubben stod honom extra nära på äldre dar, då speciellt barnen Jespers och Malins friidrotts- och handbollsintresse fick honom att engagera sig i föreningens verksamhet, också som talare på 115-årsfesten.

Den egna aktiva karriären toppade han på handbollsplanerna, som målfarlig ytter i Dicken och – under studietiden vid Åbo Akademi – i Piffens FM-serielag. En tidig höjdpunkt var då han som 17-åring – och kapten i laget – var med om att lyfta Dicken till FM-serien. Glädjestunden blev för honom ändå ett litet trist minne. "På grund av att jag inte hade fyllt 18 kom jag inte in på banketten på Piraatti, utan det blev mammas makaronilåda för mig i stället".

Den episoden blev förstås ett bakslag för sällskapsmänniskan, som trivdes som fisken i vattnet i umgänget med kompisarna, alltid i händelsernas centrum med glada historier, som kryddades av hans förmåga att komma ihåg detaljer med en förbluffande exakthet.

- Ulla-Stina Westman mottog SFV:s Hagforsmedalj år 2003.

Det sistnämnda var givetvis en tillgång i jobbet som sportjournalist på *HBL*, där han senare också var ansvarig redaktör för pressklippen och debattsidan. På *HBL* var han från tidigt 90-tal med i det så kallade Tipsgänget, som nu saknar sin liverpoolfantast stort.

Sportjournalistmatcherna i fotboll mellan Helsingfors och Stockholm blev en tidig koppling till det nordiska och fotbollen för honom den stora hobby-sporten i hans olika nordiska hem, både på plan som aktiv oldboysspelare och på läktaren.

Till personligheten var Hexi en inspirerande handlingsmänniska. Hans nätverk i Norden var mycket stort. Han hade fötterna på jorden och hans snabba, ofta med humor kryddade, repliker kunde avslöja att han inte hade så mycket till övers för överdriven optimism.

Det nordiska samarbetet blev ledstjärnan i hans yrkeskarriär. Han arbetade för att Finland skulle köra sina bopålar allt djupare i den nordiska jorden. Otaliga är de debattartiklar, kolumner, bloggar, rapporter och tal som skapats med Hexis penna.

Pol.mag. Henrik Wilén var generalsekretare för Föreningarna Nordens Förbund FNF i Köpenhamn sedan 2015. Före det var han generalsekreterare för Pohjola-Norden i Finland och direktör för Nordens institut i Finland, Nifin. Han har dessutom arbetat som press- och kulturråd vid Finlands ambassad i Oslo och kulturråd i Stockholm.

Han läste mycket – skönlitteratur, fakta, dikter, olika tidningar och publikationer. På köpenhamnskt vis blev cykeln hans viktigaste fortskaffningsmedel. Somrarna efter att han hade fyllt sextio kunde han ses puttra omkring i Pellinge skärgård i familjens nyinförskaffade fiskebåt byggd i furu. Den trygga träbåten ”Karu” blev en symbol för hans kärlek till skärgården.

Hans livsiver bröts abrupt ned av en svår sjukdom.

Henrik Wilén sörjs närmast av hustrun Sonja och vuxna barnen Jesper och Malin och Jespers fästmo Therese.

Thomas Hallbäck
Henrik Stenbäck

Skicka in minnesrunor du skrivit till *minnesrunor.fi*

Minnesrunor.fi är webbplatsen för finlandssvenska minnesskrifter, nekrologer och minnesrunor. Här samlas på ett ställe minnesrunor över finlandssvenskar och personer nära knutna till finlandssvenskheten – varav ett urval årligen även publiceras i tryckt form i SFV-kalendern.

Grunden utgör de minnesrunor som sedan 1886 traditionellt publicerats i SFV-kalendern. Av detta material är minnesrunorna från 2004 och framåt kompletta, liksom andra som digitaliserats. Övriga runor är sökbara, med möjlighet att beställa avskrifter från SFV, som även upprätthåller webbsajten.

Föremålet för minnesrunan ska vara en svenskspråkig finländare, eller en annan finländare som gjort en viktig eller intressant arbets- eller frivilliginsats inom det svenska i Finland. Föremålet för runan behöver inte vara en känd eller berömd person. Minnesrunan ska vara skriven på svenska.

Skicka minnesrunan och en bild till redaktion@sfv.fi.

SFV 2022

Verksamhetsberättelse och bokslut

FOTO: PIA PETTERSSON

FOTO: LINUS LINDHOLM

Ökad verksamhet

Det har säkert inte undgått någon att SFV de senaste åren starkt utvecklat sin egen verksamhet. Det är viktigt att poängtera att SFV:s egna verksamhet inte handlar om ett stundens infall. Eller om att vi nu försöker tränga ut andra aktörer på samma områden. Allt sker nämligen enligt de mål vi ställt upp i SFV:s senaste strategi – en strategi som inte gör skillnad på mål och motiv för vår egen verksamhet, och mål och motiv hos de utomstående aktörer som får penningbidrag av oss.

I anknytning till detta har vi blivit mer noggranna när det gäller uppföljning och utvärdering. Vi ställer oss hela tiden frågan: Om vi gör detta, eller stöder detta, vad i samhället förbättras på riktigt? Vad sker det för förändring? Vi vet att de här frågorna innebär mer arbete för de som söker bidrag av oss, men responsen hittills har varit övervägande positiv. De många frågorna i vårt bidragssystem – som för övrigt är öppet året runt – hjälper även bidragssökande att hitta rätta former, mål och utvärderingssätt för sin egen verksamhet.

För år 2022 uppvisar SFV i sitt bokslut ett negativt resultat. Detta i kontrast till det rekordpositiva resultatet 2021. Det är liksom förra året viktigt att konstatera att resultaträkningens sista rad mycket sällan handlar om vilka verkliga resurser SFV förfogar över. Resultaträkningen återspeglar egentligen bara det faktum att SFV kontinuerligt, och helt enligt sin strategi, omfördelar egendom för att maximera egendomens avkastning. I tillägg tillämpar vi en försiktighetsprincip som innebär att egendomsvärden aldrig skrivs upp, endast ner.

Förr i världen kunde man visa upp jämna resultatsiffror från år till år genom att göra olika dispositioner och reserveringar. De här åtgärderna kallades inte helt felaktigt för bokslutskosmetik. Men idag ska man titta på bokslutets balans för att få en rättvis bild av SFV-verkligheten. SFV:s soliditet – det vill säga förhållandet mellan tillgångar och skulder – är fortsättningsvis den bästa man kan nå – föreningen är skuldfri. Och det innebär att även i ett spändare marknadsläge avkastar tillgångarna tillräckligt för SFV:s fortsatta verksamhet och bidragsgivning. Tillgångarna får dessutom ofta tillskott, eftersom vi årligen mottar flera donationer. För dem känner vi stor tacksamhet, inte bara för pengarna, utan även för det förtroendekapital som med donationerna investeras i vår verksamhet.

Johan Aura
kanslichef

Verksamhetsberättelse	135
Bokslut	142
Föreningens resultaträkning	142
Föreningens balansräkning	144
Föreningens finansieringsanalys	146
Föreningens noter till bokslutet	147
Koncernens resultaträkning	154
Koncernens balansräkning	155
Koncernens finansieringsanalys	157
Koncernens noter till bokslutet	158
Bokslutets underskrift	161
Revisionsberättelse	162
Förteckningar	167
Utskott och kommittéer	167
Publikationer	168
Aktiviteter och projekt	171
Pris, medaljer och vistelsestipendier	176
SFV:s donationsfonder 2022	194

Verksamhetsberättelse

VERKSAMHETEN

SFV är en allmännyttig förening som sedan 1882 främjar utbildning, kultur och fri bildning på svenska i Finland. Enligt föreningsstadgarna har SFV till syfte att *”främja svenskt bildningsarbete i Finland genom att understöda utbildning och bibliotek, bevilja studieunderstöd samt stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden”*.

I vår vision är SFV den svenska livslånga bildningsvägens stöttepelare och drivkraft.

SFV driver egen bildnings- och kulturverksamhet och delar ut bidrag, pris och stipendier. I verksamheten ingår bland annat Svenska studiecentralens verksamhet, litterära tävlingar, innovationstävlingen SFV Start, mentorskapsprogrammet SFV Changemaker, projektet Bildningskraft, medlemstidningen *SFV-magasinet*, årsboken *SFV-kalendern*, biografiserien, SFV-huset G18 och webbtjänsten Föreningsresursen. I konceptet Hos Vännerna erbjuder SFV finlandssvenska organisationer och föreningar kostnadsfri användning av SFV:s möteslokaler i Helsingfors, Vasa och Åbo.

SFV har från och med 1978 varit upprätthållare av läroanstalten Svenska studiecentralen som erhåller statsandelar för verksamheten. Studiecentralens uppgift är att som en del av den fria bildningen bevilja kursbidrag till organisationer eller studiecirkelbidrag till organisationer eller privatpersoner. Dessutom ordnar studiecentralen egna kurser, föreläsningar och seminarier som stöder detta syfte.

På utdelningsfesten i SFV-huset G18 den 20 april 2022 delade SFV ut pris och medaljer samt vistelsestipendiater.

Totalt delade SFV ut 2,2 miljoner euro som bidrag, pris och stipendier. I detta ingår även förmedlade bidrag på 318 700 euro. Utdelningen indelad i SFV:s sektorer var Kultur och bibliotek 298 800 euro (13,5 %), Fri bildning 632 200 euro (29,5 %) och Utbildning 1 226 700 euro (57 %). Bland de större bidragen kan nämnas bidragen till Tankesmedjan Magma på 110 000 euro, arbetsgruppen Framtidshopp vid HU på 100 000 euro, Svenska studiefonden på 100 000 euro och Sydkustens landskapsförbund på 83 000 euro.

Tabellen nedan är en översikt över den ordinarie verksamhetens kostnader i resultaträkningen 2020–2022. I översikten ingår även beviljade bidrag som redovisas skilt i slutet av resultaträkningen, under rubriken Fonder med egen täckning. Administrationen består av kostnaderna för styrelse och ledning.

	2022 t euro	2021 t euro	2020 t euro
Beviljade bidrag, pris och stipendier	2 153	2 159	1 880
Bildnings- och kulturverksamhet	1 951	1 697	1 411
Administration	743	723	686
Totalt	4 847	4 579	3 977

ORGANISATION OCH FÖRVALTNING

MEDLEMSKÅREN

Vid utgången av 2022 hade Svenska folkskolans vänner rf 338 personmedlemmar och en understödsförening.

Hedersmedlemmar i föreningen är professor **Ann-Mari Häggman** (hedersordförande) och hembygdsrådet **Bo Lundell**.

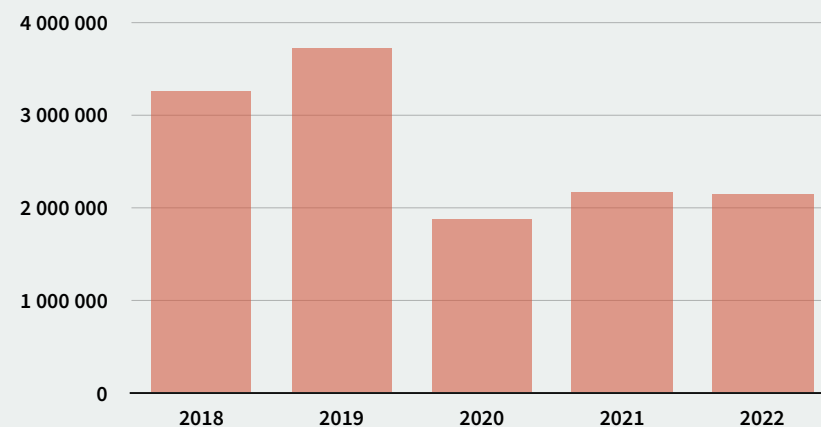
Vid sitt årsmöte den 21 april 2022 fastställde Svenska folkskolans vänner rf medlemsavgiften till 0 euro.

Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf hade 6 439 personmedlemmar vid utgången av 2022. Understödsföreningens årsmöte den 16 mars 2022 fastställde medlemsavgiften till 15 euro. Medlemsförmånerna var *SFV-kalendern* och tidskriften *SFV-magasinet* samt en rabatt på upp till 45 procent i Schildts & Söderströms nätbokhandel. Alla nya medlemmar fick som gåva en valfri bok ur SFV:s egen skriftserie.

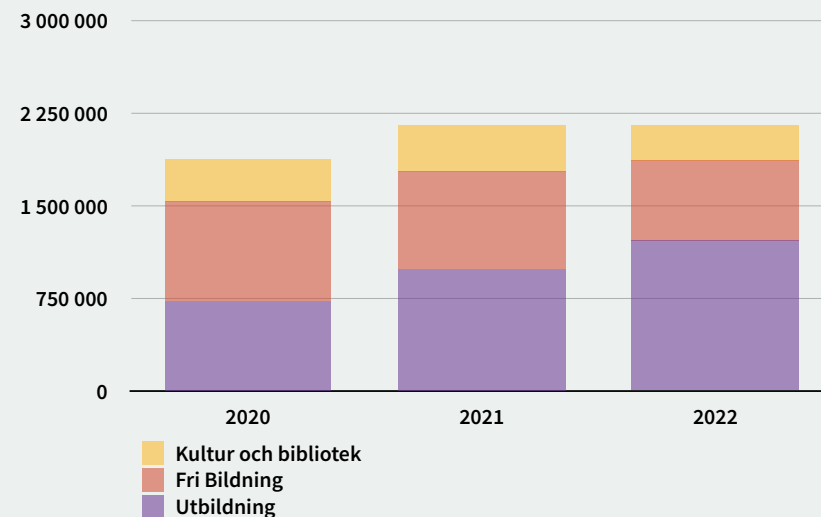
STYRELSEN

Styrelsen sammanträdde under året till tolv protokollförda möten. Antalet behandlade ärenden var 188.

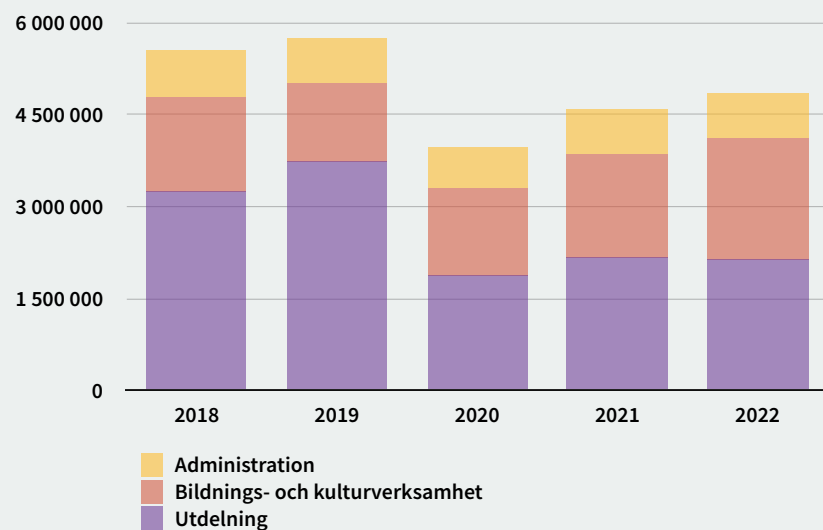
BIDRAGSUTDELNING 2018–2022, EURO

BEVILJADE BIDRAG PER SEKTOR 2020–2022, EURO

VERKSAMHETSKOSTNADER 2018–2022, EURO

Styrelsens sammansättning fram till årsmötet 2023 var (invald, närvaro): ordförande musikmagister **Wivan Nygård-Fagerudd** (2010, 12/12), vice ordförande jurist magister **Jan-Erik Stenman** (2017, 11/12), direktör för universitetsservice **Heidi Backman** (2013, 10/12), filosofie magister **Joakim Bonns** (2018, 12/12), filosofie doktor **Fredrik Hertzberg** (2019, 12/12), doktor i musik **Tomas Järvinen** (2020, 11/12), filosofie doktor **Åsa Lindberg** (2017, 12/12), direktör **Gun Oker-Blom** (2013, 10/12) och filosofie magister **Pia Widén** (2016, 10/12).

Styrelsens sekreterare var kanslichef **Johan Aura**.

Arbetsutskottet har förberett ärendena till styrelsens möten och avgjort löpande ärenden. Medlemmarna var **Wivan Nygård-Fagerudd** (ordförande), **Jan-Erik Stenman** (vice ordförande), **Heidi Backman** och **Tomas Järvinen**.

Sektorsutskotten har förberett bidragsansökningar till styrelsens möten. I sektorsutskottet för utbildning satt **Heidi Backman**, **Joakim Bonns** och **Gun Oker-Blom**, för kultur och bibliotek **Fredrik Hertzberg**, **Wivan Nygård-Fagerudd** och **Pia Widén** samt för fri bildning **Tomas Järvinen**, **Åsa Lindberg** och **Jan-Erik Stenman**.

KAPITALFÖRVALTNINGSRÅDET

Kapitalförvaltningsrådet är styrelsens rådgivande organ i frågor om placeringar och förmögenhetsförvaltning. Medlemmarna fram till årsmötet 2023 var diplomingenjör och ekonomie magister **Erik Palmén** (ordförande), ekonomie magister **Marjo Berglund**, ekonomie magister **Magdalena Lönnroth**, vicehäradshövding **Jarl Sved** och politices magister **Björn Teir**.

REVISORER

Till revisor valdes samfundet PricewaterhouseCoopers (PwC) med CGR **Eetu Anttonen** som huvudansvarig revisor.

PERSONALEN

Föreningens kanslipersonal var i medeltal 15 personer under räkenskapsperioden 13 personer 2021).

INKOMMANDE DONATIONER

Som donationer under tillförda medel i resultaträkningen redovisas totalt 604 000 euro. Donationerna består främst av Lillebil och Carl-Johan Stierncreutz testamente på 131 300 euro och ett legat från Stiftelsen för Åbo Akademi på 458 900 euro. Legatet är

ett årligt tillskott till Bröderna Oskar, Karl, Herman och Hjalmar Waselius fond. Beloppet utgör 2/8 av nettoavkastningen av en särskild fond, vars förvaltning sköts av stiftelsen.

EKONOMI OCH FRAMTIDA UTSIKTER

Verksamheten är huvudsakligen finansierad av förmögenhetens avkastning, men även av externa stöd som finansierar ungefär 16 procent av verksamhetskostnaderna. Det största externa stödet var statsandelar för studiecentralens kursverksamhet.

Resultatet före bokslutsdispositioner uppvisar ett underskott på 2,1 miljoner euro. I bokslutsdispositionerna förs bundna och självständiga fonders andel av resultatet mot fondkapitalet i balansräkningen. Efter bokslutsposter minskar underskottet till 1,4 miljoner euro. Det egna kapitalet inklusive självtäckande fonder uppgår till 94,3 miljoner euro vid räkenskapsperiodens utgång.

Underskottet beror på börsmarknadens låga kurser vid bokslutstidpunkten. Under året har omplaceringar i aktieportföljen medfört försäljningsvinster netto på 5,8 miljoner euro. Nedskrivningarna på bokslutsdagen var 7,1 miljoner euro.

För att säkerställa att föreningens förmögenhetsförvaltning genomgående och konsekvent är etiskt hållbar beaktas ESG-aspekterna, det vill säga frågor i anslutning till miljö, socialt ansvar och god förvaltnings sed. Enligt senaste ESG-analys av Nordea Private Banking blev SFV:s rating AA (AAA är högsta och CCC är lägsta betyg).

Inför kommande år uppskattar styrelsen att förmögenhetens avkastning fortsätter trygga verksamheten och utdelningen av bidrag och stipendier. Den nuvarande placeringsstrategin är mera global än tidigare och sålunda påverkas avkastningen av den ekonomiska utvecklingen i Finland och globalt.

I januari 2023 beslöt Svenska blindskolföreningen rf att lägga ner sin verksamhet och donera förmögenheten till SFV. Tillgångarna, vars preliminära värde är 37 miljoner euro, överförs till SFV under våren 2023.

KONCERNEN

I koncernens resultat- och balansräkning 2022 ingår dotterbolaget Axxell Utbildning Ab (ägarandel 65 %) och tre fastighetsbolag.

Axxell Utbildningen Ab erbjuder yrkesutbildning och fri bildning för ungdomar och vuxna. Axxell finns på åtta orter och har 3 000 studerande, varav 700 av dem är ungdomar. Personalstyrkan 2022 motsvarar 274 årsverken. Axxells verksamhet finansieras av statliga stöd.

Bokslut | Föreningens resultaträkning

	Not	Jan-dec 2022	Jan-dec 2021
Ordinarie verksamhet			
Intäkter			
Inkommande understöd	1	794 435,29	750 004,10
Litteraturförsäljning		2 581,13	2 956,71
Övriga intäkter		1 200,00	0,00
		798 216,42	752 960,81
Kostnader			
Personalkostnader & arvoden	3	-1 410 590,34	-1 321 614,95
Avskrivningar		-42 130,05	-38 989,96
Övriga kostnader		-1 241 092,32	-1 059 922,12
Beviljade bidrag och stipendier	2	-2 050 610,73	-2 056 616,12
		-4 744 423,44	-4 477 143,15
Ordinarie verksamhetens underskott		-3 946 207,02	-3 724 182,34
Tillförda medel			
Intäkter			
Donationer		604 049,98	365 536,08
		604 049,98	365 536,08
Investerings- och finansieringsverksamhet			
Intäkter			
Hysesintäkter		1 685 153,87	1 606 626,26
Aktierelaterad utdelning		2 472 427,52	2 761 457,98
Försäljningsvinster		7 174 956,55	8 702 237,98
Återförda nedskrivningar		0,00	3 288 820,10
Övriga intäkter		0,00	91,19
		11 332 537,94	16 359 233,51
Kostnader			
Personalkostnader & arvoden	3	-92 984,87	-89 535,16
Avskrivningar		-324 048,61	-305 107,94
Räntekostnader		-23 643,44	-23 649,18
Fastighetskostnader		-1 172 738,38	-1 134 502,09
Försäljningsförluster		-1 410 283,37	-2 553,36
Nedskrivningar		-7 138 529,25	-361 387,49
Övriga kostnader		-7 280,86	-14 740,21
		-10 169 508,78	-1 931 475,43
Investerings- och finansieringsverksamhetens överskott		1 163 029,16	14 427 758,08
Resultat av egen verksamhet		-2 179 127,88	11 069 111,82

	Not	Jan-dec 2022	Jan-dec 2021
Fonder med egen täckning			
Intäkter			
Aktierelaterad utdelning		167 707,86	113 417,80
Försäljningsvinster		41 386,29	0,00
		209 094,15	113 417,80
Kostnader			
Beviljade bidrag och stipendier	2	-102 080,00	-102 080,00
		107 014,15	11 337,80
Resultat före bokslutsdispositioner		-2 072 113,73	11 080 449,62
Bokslutsdispositioner			
Överföringar mot fondkapitalet			
Till fonder med egen täckning		-107 014,15	-11 337,80
Till bundna fonder	8.1	0,00	-3 960 299,34
Från bundna fonder	8.1	777 119,88	0,00
		670 105,73	-3 971 637,14
Räkenskapsperiodens resultat		-1 402 008,00	7 108 812,48

Forts. på nästa sida

Föreningens balansräkning

	Not	Dec 2022	Dec 2021
Aktiva			
Bestående aktiva			
Materiella tillgångar			
Mark- och vattenområden		5 393 341,22	5 187 573,77
Byggnader och konstruktioner		7 154 130,50	6 963 002,18
Maskiner och inventarier		242 911,43	249 450,29
	4	12 790 383,15	12 400 026,24
Investeringar			
Lånefordringar		5 718 391,00	3 408 128,51
Övriga aktier och andelar	5.2	73 150 892,59	80 191 384,30
		78 869 283,59	83 599 512,81
Bestående aktiva totalt		91 659 666,74	95 999 539,05
Rörliga aktiva			
Fordringar			
Övriga fordringar	7.1	109 684,38	463 728,06
		109 684,38	463 728,06
Kassa och bank		2 601 661,73	1 647 203,57
Rörliga aktiva totalt		2 711 346,11	2 110 931,63
Fonder med egen täckning			
Övriga aktier och andelar	5.3	1 187 960,11	1 203 693,67
Kassa och bank		147 222,82	24 475,11
		1 335 182,93	1 228 168,78
Aktiva totalt		95 706 195,78	99 338 639,46

Föreningens balansräkning

	Not	Dec 2022	Dec 2021
Passiva			
Eget kapital			
Fonder			
Bundna donationsfonder	8.1	33 247 996,57	34 025 116,45
Fria donationsfonder	8.2	35 459 011,33	35 100 292,07
Övriga fria fonder	8.3	1 948 656,44	1 948 656,44
		70 655 664,34	71 074 064,96
Resultat			
Resultat från tidigare år	8.4	23 685 780,19	16 935 686,97
Räkenskapsperiodens resultat		-1 402 008,00	7 108 812,48
		22 283 772,19	24 044 499,45
Eget kapital totalt		92 939 436,53	95 118 564,41
Främmande kapital			
Kortfristigt			
Skulder till kreditinstitut		0,00	1 725 000,00
Skulder till leverantörer		241 638,13	142 091,45
Övriga skulder	7.2	912 705,15	871 946,01
Resultatregleringar	7.3	277 233,04	252 868,81
		1 431 576,32	2 991 906,27
Främmande kapital totalt		1 431 576,32	2 991 906,27
Fonder med egen täckning			
Eget kapital	8.5	1 335 182,93	1 228 168,78
Passiva totalt		95 706 195,78	99 338 639,46

Föreningens finansieringsanalys

	Jan-dec 2022	Jan-dec 2021
Verksamhet		
Inbetalningar	773 216,42	753 960,81
Utbetalningar	-4 719 754,25	-4 233 294,50
	-3 946 537,83	-3 479 333,69
Investeringar		
Direktavkastning	3 211 379,73	3 257 118,88
Försäljning	19 800 288,64	18 304 070,80
Köp	-16 843 331,21	-24 007 081,08
	6 168 337,16	-2 445 891,40
Flöde	2 221 799,33	-5 925 225,09
Finansiering		
Förändring av skulder	-1 725 000,00	0,00
Räntor	-23 643,44	-23 649,18
	-1 748 643,44	-23 649,18
Flöde	473 155,89	-5 948 874,27
Inkommande donationer		
Donationer	604 049,98	369 514,71
Flöde	1 077 205,87	-5 579 359,56
Förändring av likvida medel	1 077 205,87	-5 579 359,56
Likvida medel vid årets början	1 671 678,68	7 251 038,24
Likvida medel vid årets slut	2 748 884,55	1 671 678,68

Föreningens noter till bokslutet

REDOVISNINGSPRINCIPER

MATERIELLA TILLGÅNGAR OCH AVSKRIVNINGAR

De materiella tillgångarna har aktiverats under bestående aktiva till direkt anskaffningsutgift.

Byggnader avskrivs till 4 procent på restvärdet. Renoveringar avskrivs lineärt under en period på 10–20 år. Maskiner och inventarier avskrivs lineärt under en period på 3–10 år.

Markområden avskrivs inte.

Avskrivningarna redovisas i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och investerings- och finansieringsverksamhet.

MOTTAGNA BIDRAG

Inkommande bidrag bokförs som intäkt till den del kostnader uppstår.

BEVILJADE BIDRAG

Bidragen kostnadsförs under det år de beviljas.

INVESTERINGAR

Bestående aktiva investeringar har aktiverats till direkt anskaffningsutgift. Bokföringsvärdet på marknadsnoterade värdepapper nedskrivs till marknadsvärdet om bokföringsvärdet överstiger marknadsvärdet. Nedskrivningen återförs om marknadsvärdet stiger. Vid realisering av aktier och andelar har FIFO-regeln använts.

DONATIONSFONDER

Donationsfonderna är indelade i bundna, fria och fonder med egen tackning. De bundna fondernas ändamål har bestämda syften. De fria fondernas avkastning får fritt användas för föreningens syften. Fonder med egen tackning har förutom bestämda syften även separata tillgångar som redovisas skilt från föreningen i resultat- och balansräkningen.

Räkenskapsperiodens ändringar i bundna fonder och fonder med egen tackning överförs i resultaträkningen mot fondkapitalet i balansräkningen. Insättningar till fria fonder överförs följande år inom eget kapital i balansräkningen – från tidigare års överskott till fondkapitalet.

1 INKOMMANDE UNDERSTÖD

Alla mottagna bidrag är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhetens intäkter.

	2022	2021
Understöd från den offentliga sektorn	706 842,85	687 004,10
Stöd från Understödsföreningen för SFV rf	0,00	43 000,00
Övriga bidrag från privata organisationer	87 592,44	20 000,00
	794 435,29	750 004,10

2 BEVILJADE BIDRAG OCH STIPENDIER

Beviljade bidrag, priser och stipendier är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och fonder med egen täckning. De förmedlade bidragen 2022 var 318 721,73 euro, den självfinansierade utdelningen var således 1 833 969,00 euro.

	2022	2021
Ordinarie verksamhet	2 050 610,73	2 056 616,12
Fonder med egen täckning	102 080,00	102 080,00
	2 152 690,73	2 158 696,12

3 INFORMATION OM PERSONALEN

Föreningen har i medeltal haft 15 anställda under 2022. Motsvarande antal 2021 var 13.

Personalkostnader och arvoden är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och investerings- och finansieringsverksamhet. Föreningens totala kostnader för personal och arvoden framgår i följande tabell.

	2022	2021
Arvoden till styrelsen & kapitalförvaltningsrådet	88 250,00	90 900,00
Löner till anställd personal	1 103 411,71	999 549,40
Övriga arvoden	74 518,56	104 832,00
Arbetspensionsförsäkringsavgifter	209 899,34	189 170,14
Övriga lagstadgade försäkringar	27 495,60	26 698,57
	1 503 575,21	1 411 150,11
Övriga specifikationer		
	2022	2021
Revisionsarvoden (mot faktura)	27 405,35	23 621,50
Arvoden till ordförande Wivan Nygård-Fagerudd	28 500,00	31 650,00
Löner och förmåner till kanslichef Johan Aura	260 752,80	258 095,04

4 FÖRÄNDRINGAR I MATERIELLA TILLGÅNGAR

	Bokförings- värde 1.1	Ökning	Minskning	Avskriv- ningar	Bokförings- värde 31.12
Mark- och vattenområden	5 187 573,77	240 000,00	-34 232,55	0,00	5 393 341,22
Byggnader och konstruktioner	6 963 002,18	548 355,15	-42 300,60	-314 926,23	7 154 130,50
Maskiner och inventarier	249 450,29	44 713,57	0,00	-51 252,43	242 911,43
	12 400 026,24	833 068,72	-76 533,15	-366 178,66	12 790 383,15

5 FÖRÄNDRINGAR I INVESTERINGAR

	Bokförings- värde 1.1	Ökning	Minskning	Värde- relgeringar	Bokförings- värde 31.12
--	--------------------------	--------	-----------	-----------------------	----------------------------

Aktier och andelar inkl. självtäckande fonder

5.1 Övriga aktier och andelar

Börsaktier	29 581 611,16	0,00	-13 782 505,98	-1 997 318,23	13 801 786,95
Placeringsfonder	34 360 612,51	14 000 000,00	0,00	-5 078 906,88	43 281 705,63
Onoterade aktier	5 479 709,93	0,00	0,00	0,00	5 479 709,93
Bostads/fastighetsaktier	11 973 144,37	0,00	-135 190,04	-62 304,14	11 775 650,19
	81 395 077,97	14 000 000,00	-13 917 696,02	-7 138 529,25	74 338 852,70

Föreningen

5.2 Övriga aktier och andelar

Börsaktier	28 377 917,49	0,00	-13 766 772,42	-1 997 318,23	12 613 826,84
Placeringsfonder	34 360 612,51	14 000 000,00	0,00	-5 078 906,88	43 281 705,63
Onoterade aktier	5 479 709,93	0,00	0,00	0,00	5 479 709,93
Bostads/fastighetsaktier	11 973 144,37	0,00	-135 190,04	-62 304,14	11 775 650,19
	80 191 384,30	14 000 000,00	-13 901 962,46	-7 138 529,25	73 150 892,59

Självtäckande fonder

5.3 Övriga aktier och andelar

Börsaktier	1 203 693,67	0,00	-15 733,56	0,00	1 187 960,11
	1 203 693,67	0,00	-15 733,56	0,00	1 187 960,11

6 MARKNADSNOTERADE INVESTERINGAR

Nedan jämförs marknadsvärdet med bokföringsvärdet för de marknadsnoterade investeringarna.

	2022	2021
Börsaktier		
Bokföringsvärde 31.12	13 801 786,95	29 581 611,16
Marknadsvärde 31.12	23 440 929,12	49 939 060,31
Skillnad	9 639 142,17	20 357 449,15
Placeringsfonder		
Bokföringsvärde 31.12	43 281 705,63	34 360 612,51
Marknadsvärde 31.12	46 414 321,10	39 539 547,13
Skillnad	3 132 615,47	5 178 934,62
Totalt		
Bokföringsvärde 31.12	57 083 492,58	63 942 223,67
Marknadsvärde 31.12	69 855 250,22	89 478 607,44
Skillnad	12 771 757,64	25 536 383,77

7 VÄSENTLIGA POSTER BLAND FORDRINGAR OCH SKULDER

	2022	2021
Forordningar under rörliga aktiva		
7.1 Övriga fordringar		
Inkommande stöd och donationer	25 000,00	300 000,00
Källskatt på aktieutdelning	50 479,63	37 252,18
Övriga fordringar	34 204,75	126 475,88
	109 684,38	463 728,06
Kortfristigt främmande kapital		
7.2 Övriga skulder		
Obetalda beviljade bidrag	713 963,04	720 713,92
Övriga skulder	198 742,11	151 232,09
	912 705,15	871 946,01
Resultatregleringar		
7.3 Passiva resultatregleringar		
Periodiserade löner och semesterlöner inklusive försäkringsavgifter	277 233,04	252 868,81

8 EGET KAPITAL

	2022	2021
8.1 Bundna donationsfonder 1.1	34 025 116,45	30 064 817,11
Ändringar i kapitalet		
Kapitalinsättningar	12 672,30	6 800,00
Avkastning	418 077,82	5 162 848,46
Beviljade bidrag och stipendier	-1 207 870,00	-1 209 349,12
Ändringar i kapitalet totalt	-777 119,88	3 960 299,34
Bundna donationsfonder 31.12	33 247 996,57	34 025 116,45
8.2 Fria donationsfonder 1.1	35 100 292,07	34 397 101,78
Kapitalinsättningar	358 719,26	703 190,29
Fria donationsfonder 31.12	35 459 011,33	35 100 292,07
8.3 Övriga fria fonder		
Studiecirkelfonden	5 455,02	5 455,02
Gården Annegatan 12	93 134,23	93 134,23
Solvalla-Finns Ab	1 681 879,26	1 681 879,26
Uppskrivningsfond	168 187,93	168 187,93
Övriga fria fonder 1.1 och 31.12	1 948 656,44	1 948 656,44
8.4 Tidigare års överskott 1.1	24 044 499,45	17 638 877,26
Kapitalinsättningar till fria donationsfonder	-358 719,26	-703 190,29
Tidigare års överskott 31.12	23 685 780,19	16 935 686,97
Räkenskapsperiodens resultat	-1 402 008,00	7 108 812,48
Eget kapital 31.12	92 939 436,53	95 118 564,41
8.5 Fonder med egen täckning 1.1	1 228 168,78	1 216 830,98
Ändringar i kapitalet		
Avkastning	209 094,15	113 417,80
Beviljade bidrag och stipendier	-102 080,00	-102 080,00
Ändringar i kapitalet totalt	107 014,15	11 337,80
Fonder med egen täckning 31.12	1 335 182,93	1 228 168,78
Eget kapital inklusive fonder med egen täckning 31.12	94 274 619,46	96 346 733,19

9 SÄKERHETER OCH ANSVARSFÖRBINDELSER

	2022
Leasingansvar	
Förfaller under nästa räkenskapsperiod	28 344,48
Förfaller senare	4 971,00
Resterande kapitalinbetalningsförbindelser till	
Private Equity-bundna placeringar	9 776 206,65

Koncernens resultaträkning

	Jan-dec 2022	Jan-dec 2021
Ordinarie verksamhet		
Intäkter	25 461 827,37	25 299 031,20
Kostnader		
Personalkostnader	-16 627 136,30	-16 344 451,46
Avskrivningar	-210 382,96	-240 997,55
Övriga kostnader	-13 048 932,20	-12 357 497,22
Kostnader totalt	-29 886 451,46	-28 942 946,23
Ordinarie verksamhet totalt	-4 424 624,09	-3 643 915,03
Tillförda medel		
Intäkter	604 049,98	365 536,08
Tillförda medel totalt	604 049,98	365 536,08
Investerings- och finansieringsverksamhet		
Intäkter	11 937 291,81	16 891 787,05
Kostnader		
Personalkostnader	-107 284,98	-103 817,88
Avskrivningar	-396 863,74	-386 474,40
Övriga kostnader	-10 098 782,70	-1 907 096,55
Kostnader totalt	-10 602 931,42	-2 397 388,83
Investerings- och finansieringsverksamhet totalt	1 334 360,39	14 494 398,22
Fonder med egen täckning		
Intäkter	209 094,15	113 417,80
Kostnader	-102 080,00	-102 080,00
Fonder med egen täckning totalt	107 014,15	11 337,80
Resultat före bokslutsdispositioner	-2 379 199,57	11 227 357,07
Bokslutsdispositioner		
Överföringar mot fondkapitalet		
Till fonder med egen täckning	-107 014,15	-11 337,80
Till bundna fonder	0,00	-3 960 299,34
Från bundna fonder	777 119,88	0,00
Bokslutsdispositioner totalt	670 105,73	-3 971 637,14
Andel av intressebolagens resultat	-111 073,58	163 695,76
Minoritetsandelar	165 271,35	-26 606,03
Räkenskapsperiodens resultat	-1 654 896,07	7 392 809,66

Koncernens balansräkning

	Dec 2022	Dec 2021
Aktiva		
Bestående aktiva		
Materiella tillgångar		
Mark- och vattenområden	11 117 636,35	10 911 868,90
Byggnader och konstruktioner	11 347 368,38	11 182 166,24
Maskiner och inventarier	692 715,56	608 848,10
Övriga materiella tillgångar	21 825,69	47 284,77
Förskottsbetalningar och pågående arbeten	145 069,73	100 141,34
Materiella tillgångar totalt	23 324 615,71	22 850 309,35
Placeringar		
Lånefordringar	5 718 391,00	3 408 128,51
Övriga aktier och andelar	64 491 282,79	71 642 848,08
Placeringar totalt	70 209 673,79	75 050 976,59
Bestående aktiva totalt	93 534 289,50	97 901 285,94
Rörliga aktiva		
Omsättningstillgångar	184 614,85	182 621,16
Fordringar		
Långfristiga fordringar		
Övriga fordringar	539 402,82	0,00
Kortfristiga fordringar		
Försäljningsfordringar	580 923,39	623 345,35
Övriga fordringar	855 767,56	1 622 740,03
Resultatregleringar	149 592,74	121 966,85
Kortfristiga fordringar totalt	1 586 283,69	2 368 052,23
Fordringar totalt	2 125 686,51	2 368 052,23
Kassa och bank	5 261 878,84	4 793 257,47
Rörliga aktiva totalt	7 572 180,20	7 343 930,86
Fonder med egen täckning		
Placeringar	1 187 960,11	1 203 693,67
Kassa och bank	147 222,82	24 475,11
Fonder med egen täckning totalt	1 335 182,93	1 228 168,78
Aktiva totalt	102 441 652,63	106 473 385,58

Forts. på nästa sida

Koncernens balansräkning

	Dec 2022	Dec 2021
Passiva		
Eget kapital		
Fonder	70 655 664,34	71 074 064,96
Resultat		
Överskott från tidigare år	23 868 217,91	16 834 127,51
Räkenskapsperiodens överskott	-1 654 896,07	7 392 809,66
Resultat totalt	22 213 321,84	24 226 937,17
Eget kapital totalt	92 868 986,18	95 301 002,13
Minoritetsandel	1 501 452,80	1 666 724,15
Främmande kapital		
Långfristigt		
Lån från kreditinstitut	590 957,10	742 858,50
Övriga skulder	540 000,00	540 000,00
Långfristigt totalt	1 130 957,10	1 282 858,50
Kortfristigt		
Erhållna förskott	653 146,94	648 938,33
Skulder till kreditinstitut	149 520,00	1 874 520,00
Skulder till leverantörer	1 215 967,64	831 554,94
Övriga skulder	1 552 337,19	1 680 437,72
Resultatregleringar	2 034 101,85	1 959 181,03
Kortfristigt totalt	5 605 073,62	6 994 632,02
Främmande kapital totalt	6 736 030,72	8 277 490,52
Fonder med egen täckning, eget kapital	1 335 182,93	1 228 168,78
Passiva totalt	102 441 652,63	106 473 385,58

Koncernens finansieringsanalys

	Jan-dec 2022	Jan-dec 2021
Verksamhet		
Inbetalningar	25 363 618,22	25 433 118,84
Utbetalningar	-29 799 032,82	-28 881 972,42
	-4 435 414,60	-3 448 853,58
Investeringar		
Direktavkastning	3 685 235,10	3 395 108,72
Försäljning	19 800 288,64	18 304 070,80
Köp	-16 888 918,57	-24 007 081,08
	6 596 605,17	-2 307 901,56
Flöde	2 161 190,57	-5 756 755,14
Finansiering		
Förändring av långfristiga skulder	-1 876 901,40	-150 541,94
Räntor	-296 970,07	-32 648,36
	-2 173 871,47	-183 190,30
Flöde	-12 680,90	-5 939 945,44
Inkommande donationer		
Donationer	604 049,98	369 514,71
Flöde	591 369,08	-5 570 430,73
Förändring av likvida medel	591 369,08	-5 570 430,73
Likvida medel vid årets början	4 817 732,58	10 388 163,31
Likvida medel vid årets slut	5 409 101,66	4 817 732,58

Koncernens noter till bokslutet

REDOVISNINGSPRINCIPER

UPPRÄTTANDE AV KONCERNBOKSLUTET

I koncernbokslutet ingår dotterbolagen

- Axxell Utbildning Ab, ägarandel 65,45 %
- Asunto Oy Topeliuksenkatu 8, helägt
- Fastighets Ab Folkfast i Helsingfors, helägt
- Kiinteistö Oy Karyll-Salpa, ägarandel 51 %

Intressebolagen i koncernbokslutet är

- Fastighets Ab Torgvägen 3, ägarandel 50 %
- Schildts & Söderströms Ab, ägarandel 21,4 %

Följande enheter ingår inte i koncernbolaget för att deras inverkan i koncernbokslutet har konstaterats vara obetydlig

- Fastighets Ab Solgården i Hangö (i likvidation), helägt dotterbolag, ingen verksamhet
- Ab Svenska Rum Oy, helägt dotterbolag, ingen verksamhet
- Stiftelsen barnens och ungdomens väl i Esbo sr, SFV:s styrelse bildar även styrelse för stiftelsen
- Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf

Koncernens interna transaktioner, fodringar, skulder och ägarandelar har eliminerats.

DONATIONSFONDER

Donationsfonderna är indelade i bundna, fria och fonder med egen täckning. De bundna fondernas ändamål har bestämda syften. De fria fondernas avkastning får fritt användas för föreningens syften. Fonder med egen täckning har förutom bestämda syften även separata tillgångar som redovisas skilt från föreningen i resultat- och balansräkningen.

Räkenskapsperiodens ändringar i bundna fonder och fonder med egen täckning överförs i resultaträkningen mot fondkapitalet i balansräkningen. Insättningar till fria fonder överförs följande år inom eget kapital i balansräkningen – från tidigare års överskott till fondkapitalet.

INFORMATION OM PERSONALEN

	2022	2021
Personalantalet i medeltal	289,7	290,3

Personalkostnader och arvoden är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och investerings- och finansieringsverksamhet. Koncernens totala kostnader för personal och arvoden framgår i följande tabell.

	2022	2021
Löner och arvoden	13 900 839,70	13 716 264,99
Arbetspensionsförsäkringsavgifter	2 491 534,90	2 365 200,95
Övriga lagstadgade försäkringsavgifter	342 046,68	366 803,40
	16 734 421,28	16 448 269,34

EGET KAPITAL

	2022	2021
Bundna donationsfonder 1.1	34 025 116,45	30 064 817,11
Ändringar i kapitalet		
Kapitalinsättningar	12 672,30	6 800,00
Avkastning	418 077,82	5 162 848,46
Beviljade bidrag och stipendier	-1 207 870,00	-1 209 349,12
Ändringar i kapitalet totalt	-777 119,88	3 960 299,34
Bundna donationsfonder 31.12	33 247 996,57	34 025 116,45
Fria donationsfonder 1.1	35 100 292,07	34 397 101,78
Kapitalinsättningar	358 719,26	703 190,29
Fria donationsfonder 31.12	35 459 011,33	35 100 292,07
Övriga fria fonder		
Studiecirkelfonden	5 455,02	5 455,02
Gården Annegatan 12	93 134,23	93 134,23
Solvalla-Finns Ab	1 681 879,26	1 681 879,26
Uppskrivningsfond	168 187,93	168 187,93
Övriga fria fonder 1.1 och 31.12	1 948 656,44	1 948 656,44
Tidigare års överskott 1.1	24 226 937,17	17 537 317,80
Kapitalinsättningar till fria donationsfonder	-358 719,26	-703 190,29
Tidigare års överskott 31.12	23 868 217,91	16 834 127,51
Räkenskapsperiodens resultat	-1 654 896,07	7 392 809,66
Eget kapital 31.12	92 868 986,18	95 301 002,13
Fonder med egen täckning 1.1	1 228 168,78	1 216 830,98
Ändringar i kapitalet		
Avkastning	209 094,15	113 417,80
Beviljade bidrag och stipendier	-102 080,00	-102 080,00
Ändringar i kapitalet totalt	107 014,15	11 337,80
Fonder med egen täckning 31.12	1 335 182,93	1 228 168,78
Eget kapital inklusive fonder med egen täckning 31.12	94 204 169,11	96 529 170,91

Bokslutets underskrift

Helsingfors den 20 april 2023

Wivan Nygård-Fagerudd

ordförande

Jan-Erik Stenman

vice ordförande

Heidi Backman

Joakim Bonns

Fredrik Hertzberg

Tomas Järvinen

Åsa Lindberg

Gun Oker-Blom

Pia Widén

Revisionsanteckning

Över utförd revision har i dag avgetts berättelse.

Helsingfors den 24 april 2023

PricewaterhouseCoopers Ab

Eetu Anttonen, CGR

Revisionsberättelse

Till medlemmarna i Svenska folkskolans vänner rf

Revision av bokslutet

UTTALANDE

Enligt vår uppfattning ger bokslutet en rättvisande bild av koncernens och föreningens ekonomiska ställning samt av resultatet av deras verksamhet i enlighet med i Finland ikraftvarande bestämmelser gällande upprättande av bokslut och det uppfyller de lagstadgade kraven.

REVISIONENS OMFATTNING

Vi har utfört en revision av bokslutet för Svenska folkskolans vänner rf (FO-nummer 0200129-3) för räkenskapsperioden 1.1.2022–31.12.2022. Bokslutet omfattar koncernens samt föreningens balansräkning, resultaträkning, finansieringsanalys och noter.

GRUND FÖR UTTALANDET

Vi har utfört vår revision i enlighet med god revisionsred i Finland. Vårt ansvar enligt god revisionsred beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar för revisionen av bokslutet.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

OBEROENDE

Vi är oberoende i förhållande till föreningen och koncernföretagen enligt de etiska kraven i Finland som gäller den av oss utförda revisionen och vi har i övrigt fullgjort vårt yrkes-etiska ansvar enligt dessa.

STYRELSENS ANSVAR FÖR BOKSLUTET

Styrelsen ansvarar för upprättandet av bokslutet och för att bokslutet ger en rättvisande bild i enlighet med i Finland ikraftvarande bestämmelser gällande upprättande av bokslut samt uppfyller de lagstadgade kraven. Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta ett bokslut som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på misstag.

Vid upprättandet av bokslutet ansvarar styrelsen för bedömningen av föreningens och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om man avser att likvidera föreningen eller koncernen, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ än att göra något av dessa.

REVISORNS ANSVAR FÖR REVISIONEN AV BOKSLUTET

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida bokslutet som helhet innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionsred alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i bokslutet.

Som del av en revision enligt god revisionsred använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i bokslutet, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risker för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av föreningens eller koncernens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i ledningens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.

- drar vi en slutsats om lämpligheten i att styrelsen använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av bokslutet. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om föreningens eller koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i bokslutet om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om bokslutet. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en förening eller en koncern inte längre kan fortsätta verksamheten.

- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i bokslutet, däribland upplysningarna, och om bokslutet återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

- inhämtar vi tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis avseende den finansiella informationen för enheterna eller affärsaktiviteterna inom koncernen för att göra ett uttalande avseende koncernbokslutet. Vi ansvarar för styrning, övervakning och utförande av koncernrevisionen. Vi är ensamt ansvariga för vårt uttalande.

Vi kommunicerar med dem som har ansvar för föreningens styrning avseende, bland annat, revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den, samt betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat under revisionen.

ÖVRIGA RAPPORTERINGSSKYLDIGHETER

ÖVRIG INFORMATION

Styrelsen ansvarar för den övriga informationen. Den övriga informationen omfattar verksamhetsberättelsen.

Vårt uttalande om bokslutet täcker inte övrig information.

Vår skyldighet är att läsa den övriga informationen i samband med revisionen av bokslutet och i samband med detta göra en bedömning av om det finns väsentliga motstridigheter mellan den övriga informationen och bokslutet eller den uppfattning

vi har inhämtat under revisionen eller om den i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter. Det är ytterligare vår skyldighet att bedöma om verksamhetsberättelsen har upprättats enligt gällande bestämmelser om upprättande av verksamhetsberättelse.

Enligt vår uppfattning är uppgifterna i verksamhetsberättelsen och bokslutet enhetliga och verksamhetsberättelsen har upprättats i enlighet med bestämmelserna om upprättande av verksamhetsberättelse.

Om vi utgående från vårt arbete på den övriga informationen, drar slutsatsen att det förekommer en väsentlig felaktighet i verksamhetsberättelsen, bör vi rapportera detta. Vi har ingenting att rapportera gällande detta.

Helsingfors den 24 april 2023

PricewaterhouseCoopers Oy

Revisionsammanslutning

Eetu Anttonen

CGR

FOTO: FRIDA LÖNNROOS

Förteckningar

UTSKOTT OCH KOMMITTÉER

PRISKOMMITTÉER FÖR SFV:S LITTERÄRA TÄVLINGAR

Arvid Mörne-tävlingen: litteraturvetaren **Jonas Ellerström** (ordförande), författaren **Karin Erlandsson** och författaren, litteraturvetaren **Ylva Perera**.

Solveig von Schoultz-tävlingen: litteraturvetaren **Jonas Ellerström** (ordförande), författaren **Karin Erlandsson** och författaren, litteraturvetaren **Ylva Perera**.

BIOGRAFIKOMMITTÉN

SFV:s biografikommitté beslutar om utgivningen i SFV:s biografiserie samt ordnar med några års mellanrum symposier med biografier och personhistoria som tema. Kommittén träffas regelbundet och kommunicerar även elektroniskt. Under mötena behandlas inlämnade förslag till nya biografier, inlämnade manus, samt utgivnings- och symposietidtabeller. Medlemmarna vid utgången av år 2022 var **Gustaf Widén** (ordförande), **Berndt Arell**, **Eva Costiander-Huldén**, **Anna Friman**, **René Gothoni**, **Fredrik Hertzberg**, **Ann-Mari Häggman**, **Henry Rask**, **Anna Övergaard** och **Rabbe Sandelin** (sekreterare).

KOMMITTÉER FÖR SFV:S UTMÄRKELSER OCH FÖRFATTARVISTELSE PÅ BISKOPS ARNÖ

En gemensam kommitté för Folkbildningspriset, Kulturpriset, Brobyggarprijet, Hagforsmedaljen och Folkbildningsmedaljen bestod av SFV styrelseledamöterna **Wivan Nygård-Fagerudd** (ordförande) och **Pia Widén** samt av **Sebastian Gripenberg**, **Marit Lindqvist** och **Sixten Westerby**.

Stipendiekommittén för en tre veckor lång författarvistelse på Biskops Arnö bestod av **Fredrik Hertzberg** (ordförande), **Peter Sandström** och **Maria Lassén-Seger**.

Priskommittén för SFV:s Svensklärarpris bestod av ordföranden för Svensklärarna i Finland rf **Satu Pessi** och **Seija Westerholm**.

PRISNÄMNDEN FÖR TOPELIUSPRISET

Topeliusprisets prisnämnd består enligt prisets statuter av tre medlemmar från SFV:s styrelse och tre medlemmar från Publicistförbundet. SFV:s styrelseordförande leder ordet

för prisnämnden. SFV:s representanter år 2022 (för att besluta om Topeliuspriset 2023) var **Wivan Nygård-Fagerudd** (ordförande), **Joakim Bonns** och **Fredrik Hertzberg**.

PRISKOMMITTÉN FÖR FREDRIKA RUNEBERG-STIPENDIET

Fredrika Runeberg-stipendiet delas ut av Fredrika Runebergs stipendiefond som förvaltas av Svenska Kulturfonden. I Fredrikakommittén ingår representanter för följande organisationer: Finlands svenska Marthaförbund, Svenska kulturfonden, Svenska Kvinnoförbundet och Svenska folkskolans vänner. SFV representerades av **Gun Oker-Blom** och **Camilla Nordblad**. Till årets Fredrika 2022 utsågs frivilligarbetaren **Gunilla Luther-Lindqvist** som i flera års tid drivit insamlingar och organiserat leveranser av förnödenheter till personer som tvingats fly krig och konflikt.

UNDERSTÖDSFÖRENINGEN FÖR SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER RF

Styrelsemedlemmarna i Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf är **Bernt Morelius** (ordförande), **Stefan Andersson** (vice ordförande), **Gun Sandberg-Wallin**, **Johan Aura** och **Camilla Nordblad** (sekreterare).

STIFTELSEN BARNENS OCH UNGDOMENS VÄL I ESBO

SFV:s styrelsemedlemmar är även styrelse för Stiftelsen barnens och ungdomens väl i Esbo sr.

PUBLIKATIONER

I publikationsserien *Skrifter utgivna av Svenska folkskolans vänner* utkom två böcker i SFV:s serie med biografier över finlandssvenska personligheter. **Pia Heikkiläs** biografi över **Anna Bäckström** blev volym 234 i SFV:s bokserie, och nummer 20 i SFV:s biografiserie. **Annvi Gardbergs** och **Matias Kaihovirtas** biografi över **Allan Wallenius** blev volym 236 i SFV:s bokserie, och nummer 21 i SFV:s biografiserie. Böckerna fick stor uppmärksamhet i form av artiklar och recensioner, och goda publiksiffror under mässor, evenemang och litterära träffar. I publikationsserien gavs år 2022 även ut samlingskrifter med vinnarbidragen i Arvid Mörne- och Solveig von Schoultz-tävlingarna.

SFV:s medlemstidning *SFV-magasinet* utkom med fyra nummer under år 2022. Upplagan låg på cirka 7 500 exemplar. Tidningen distribueras till alla SFV-medlemmar samt till bibliotek och andra intressenter. År 2022 presenterades i varje nummer olika organisationer, föreningar och projekt som mottagit SFV:s bidrag. Tidningen publicerade även personintervjuer och kommenterande texter i form av kolumner

FOTO: PIA PETTERSSON

och längre essäer. I tidningen ingick även varje gång SFV-kansliets kontaktsida, en presentations- och siffersida gällande SFV:s verksamhet, samt aktuell och uppdaterad föreningslivsinformation från Föreningsresursen.

SFV:s årsbok *SFV-kalendern* utkom i slutet av juni. *SFV-kalendern 2022* var den 136:e årgången i serien, den första utgåvan publicerades 1886. Innehållet bestod av artiklar som tangerade SFV:s syftesparagrafer och verksamhetssektorer. *SFV-kalendern 2022* innehöll på traditionellt vis även minnesrunor över bemärkta finlandssvenskar som gått bort, samt ekonomisk information om SFV:s verksamhet 2021.

AKTIVITETER OCH PROJEKT

UTDELNINGEN AV PRIS, MEDALJER OCH VISTELSESTIPENDIER

År 2022 utdelades SFV:s pris- och medaljer samt vistelsestipendier på föreningens traditionella vår- och utdelningsfest den 20 april 2022. Liksom tidigare år var nomineringsprocessen gällande pristagare och medaljörer öppen för allmänheten via ett fortlöpande öppet formulär på webbsidan sfv.fi/tipsa.

Lillholmsstipendiet för kulturarbetare, bibliotekarier och pedagoger inom fri bildning, Beijarholmsstipendiet för undervisande personal inom småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen och andra stadiets utbildning samt ett tre veckor långt vistelsestipendium för en författare på Biskops Arnö Nordens Folkhögskola vid Mälaren i Bålsta beviljades även detta år. För andra året i rad utdelades tillika två stipendier på kursen Lärare skriver i form av en fem dagar lång skrivarkurs på Nordens Folkhögskola Biskops Arnö i Sverige. Stipendiet är ett samarbete mellan SFV, Lärarstiftelsen i Sverige och Biskops Arnö Nordens Folkhögskola, som sedan 2012 genomfört kursen Läraren skriver på Lärarstiftelsens uppdrag.

SFV:S STUDIECENTRAL

SFV har från och med 1978 varit upprätthållare av läroanstalten Svenska studiecentralen och erhåller statsandelar för verksamheten. Studiecentralens uppgift är att som en del av den fria bildningen bevilja kursbidrag till organisationer eller studiecirkelbidrag till organisationer eller privatpersoner. Dessutom ordnar Studiecentralen egna kurser, föreläsningar och seminarier som stöder detta syfte. Genom webbplatsen Föreningsresursen får föreningar och organisationer kunskap, råd och tips om föreningsverksamhet.

Sammanlagt 906 kurser och studiecirkel genomfördes i samarbete med finlandssvenska förbund och föreningar. Dessa hade sammanlagt 13 722 deltagare. I statistiken ingår 22 av SFV:s studiecentral arrangerade egna kurser, föreläsningar och andra evenemang (totalt 115 h) för 624 organisationsanställda och föreningsaktiva. Föreningsresursen svarade på ca 120 frågor.

Bildningskraft är SFV:s satsning för att även på finlandssvenskt håll ge gnista till diskussionen om bildningens roll – en diskussion som redan länge pågått till exempel i Sverige. Slutmålet för projektet är att främja konstruktiv dialog inom det fria kunskaps-sökandet som motvikt till åsiktsbubblor, populism och polarisering. Under 2022 har Bildningskraft-projektet främst fokuserat på nå ut till allmänheten och aktörer inom den fria bildningen i Svenskfinland. Till verksamheten hörde en online bokcirkel om bildningsantologin, lokala samtal om videoinspelningar, poddar och presentationer av projektet vid SFV:s egna evenemang samt vid Förbundsforum för förbundsaktiva i Svenskfinland. Lokala bildningssamtal och projektpresentationer ordnades i Vasa, Åbo, Karis, Lovisa och Helsingfors. Samtalen, presentationerna och bokcirkeln leddes av **Jonas Ahlskog**.

SFV Changemaker är ett mentorskapsprogram för unga i socialt entreprenörskap och ledarskap som riktar sig till unga mellan 18–25 år som vill få stöd och inspiration för att skapa förändring. Programmet består av workshops, föreläsningar, teambuilding och stöd i att utveckla en egen idé. Varje deltagare får en mentor matchad utifrån det ämne den unga brinner för och den samhällsutmaning man vill lösa. Sammanlagt 11 unga antogs till programmet och 9 fullföljde SFV Changemaker 2022. SFV Changemaker genomfördes i samarbete med Ashoka Nordic.

Innovationstävlingen **SFV Start!** Inledde sin andra omgång i december 2022. Denna gång tävlar de deltagande lagen om att hitta på nyskapande och verkningsfulla lösningar som motverkar utanförskap bland barn och unga i åldern 6–16.

Sammanlagt tolv lag antogs till tävlingen, som fortsätter under våren 2023 med final i slutet av maj. Den totala prissumman är 120 000 euro. Vinnarlaget får 60 000 euro och två andra lag 30 000 euro för att vidareutveckla och förverkliga sina idéer. Man kan följa med SFV Start! både på sociala medier och på projektets webbsida start.sfv.fi, där utmaningstävlingen presenteras i detalj.

FOTO: PIA PETTERSSON

SFV-huset G18 vid Georgsgatan 18 i Helsingfors fortsatte under 2022 som ett förenings- och organisationshus. Hyresgästerna i huset och Förbundsarenans medlemsförbund och organisationerna fick kostnadsfritt använda festsalen och en möteslokal (inom konceptet Hos Vännerna) för sina möten och tillställningar. Från torsdag till söndag hyrs festsalen ut kommersiellt av husets restauratör.

Hos Vännerna är SFV:s koncept, där finlandssvenska organisationer och föreningar kostnadsfritt får använda SFV:s möteslokaler i Helsingfors, Vasa och Åbo, för till exempel årsmöten, bildningshöjande sammankomster eller kortkurser. Reservering och bokning sker via webben. Bokningsantalen var för Helsingfors 544, för Vasa 127 och för Åbo 11, sammanlagt 782 bokningar år 2022.

SFV:s webbplats sfv.fi betjänar bidrags- och stipendiesökande och är samtidigt inkörsport för nominerings- och ansökningsprocesser, tävlingsinformation, evenemangsanmälan, publikationsinformation och medlemskontakter. På sidorna hittas kontaktuppgifterna till SFV:s administration och personal, liksom redovisning av SFV:s årliga utdelning och föreningens ekonomiska resultat.

SFV:s webbtjänst Föreningsresursen fortsatte på adressen *foreningsresursen.fi* som en unik informationsportal med fakta, tips och råd gällande föreningsliv i Svenskfinland, avsedd för föreningsaktiva och andra intresserade. Under 2022 påbörjades arbetet med att förnya webbsidan för att ge en mer överskådlig bild av innehållet.

SFV:s webbtjänst minnesrunor.fi fortsatte samla minnesskrifter, nekrologer och minnesrunor över finlandssvenskar, och personer nära knutna till finlandssvenskheten. Ett urval nya runor publiceras årligen även i *SFV-kalendern*. Grunden utgör de minnesrunor som sedan 1886 traditionellt publicerats i *SFV-kalendern*. Nyare runor är kompletta, liksom andra som digitaliserats på förfrågningar av allmänheten. Antalet förfrågningar gällande ännu inte digitaliserade runor ökade år 2022.

Uppslagsverket Finland på adressen *uppslagsverket.fi* fortsatte år 2022 betjäna publiken med vedertagen information om Finland. Utredningarna kring uppslagsverkets redaktionella framtid fortsatte. För tillfället arbetar ingen aktivt med innehållet, endast påtalade brister rättas till.

SFV:s vistelsestipendiater erbjöds möjlighet och uppmuntrades till att blogga om sina upplevelser på Beijarholmen och Lillholmen, på adresserna *beijarholmen.blogg.fi* och *lillholmen.blogg.fi*.

Snälla Hjältar utställningen turnerade i olika bibliotek runtom i Österbotten med vernissage i Larsmo Bibliotek 16.3.2022. Utställningen bestod av collage som hängts upp på väggarna till en kub, som barn kunde krypa in i. Collagen hade gjorts av barnen på de daghem och förskolor som deltog i tävlingen Snälla hjältar under hösten 2021. Tävlingen gick ut på att skapa ett collage utgående från boken *Mitt Bottenliv* av **Linda Bondestam**. Utställningen fortsätter att turnera i huvudstadsregionens bibliotek våren 2023.

PRIS, MEDALJER OCH VISTELSESTIPENDIER

SFV delar sedan flera år tillbaka ut alla sina pris (förutom Topeliuspriset), medaljer och vistelsestipendier under sin vår- och utdelningsfest i SFV-huset G18. Utdelningsfesten hölls den 20 april 2022 i festsalen i SFV-huset G18. SFV delar sammanlagt ut fyra stora pris, Folkbildningspriset, Kulturpriset, Brobyggarpriiset och Christoffer Grönholms pris. De två sistnämnda alternerar årligen med varandra.

FOLKBILDNINGSPRISET

SFV:s folkbildningspris, 15 000 euro, som instiftades 1942 på initiativ av skolrådet John Österholm tillföll pedagogie doktor, professor **Mirjam Kalland**, vars gärning genomsyras av ett outtröttligt engagemang för barnens välbefinnande. I hennes banbrytande forskning har barnets och familjens välmående stått i centrum i över tre decennier. Hon är ständigt aktuell; under coronapandemin studerade hon exempelvis hur restriktionerna påverkade det socioemotionella måendet hos förskolebarn och deras familjer, forskning som bygger grund för bättre insatser framöver i motsvarande situationer.

I rollen som profilerad samhällsdebattör och kolumnist har Mirjam Kalland rakryggat tagit ställning också i laddade frågor, sakligt och med precision samt personligt engagemang, och alltid med en konstruktivt lösningsorienterad attityd. Hon äger förmågan att omvandla forskarens insikter också till konkreta och vardagsnära rekommendationer för föräldrar – tillbringa tid tillsammans, åk på utflykt och låt bli att titta på mobilen hela tiden. Att Mirjam Kalland valt forskningen framom andra möjliga karriärvägar gagnar samhället på bred front, och som aktiv skribent och föreläsare har hon gjort och gör en betydande insats också utanför den akademiska världen.

Mottagaren av Folkbildningspriset: **Mirjam Kalland**.

FOTO: TAGE RÖNNQVIST

Mottagaren av Kulturpriset: Kajsa Dahlbäck.

FOTO: EMILIA WIK

KULTURPRISET

SFV:s kulturpris utdelas ur Signe och Ane Gyllenbergs fond, instiftad år 1965 av kommerserådet Ane Gyllenberg. Priset ges enligt statuterna ”för väl utförd gärning Finlands svenska kultur till fromma”. Prisets storlek är 15 000 euro och gick till sopranen, doktorn i musik **Kajsa Dahlbäck**, som genom sitt målmedvetna och engagerade arbete vitaliserat barockmusiken i Finland. Hon är en av de främsta i sin genre, och hennes hisnande virtuosa skivinspelningar har rönt uppmärksamhet i såväl hemlandet som internationellt. Som grundare av och konstnärlig ledare för festivalen *Vasa Baroque* har Dahlbäck jobbat med högsta kvalitet som ledstjärna. Därtill har hon genom sina många projekt oförtrutet skapat arbetstillfällen för andra proffsmusiker – också under den för kulturbranschen svåra period som coronapandemin innebar, då Dahlbäck som debattör enträget och välargumenterat ifrågasatte omfattningen av begränsningarna samtidigt som hon fann alternativa lösningar för att nå publiken. I sin doktorsavhandling riktade hon strålkastarna barocktidens kvinnliga sångare och kompositörer, och fördjupade med det kunnandet om en nära nog osynlig grupp av betydelse för musikens utveckling. Som sångpedagog delar hon också med lyhördhet och smittande entusiasm sitt kunnande till unga adepter. Med sin utsökta sångkonst och mångsidiga gärning har Kajsa Dahlbäck gjort en heljuten insats för konstmusiken i Finland.

BROBYGGARPRISET

Brobyggarpriiset, 10 000 euro, instiftades av SFV:s styrelse 2011 och tilldelas en person som ökat förståelsen och toleransen för det svenska i Finland. **Jaan Siitonen** mottog SFV:s brobyggarpriis 2022 för sin värdefulla insats i arbetet för positivare attityder till det svenska språket i Finland. Själv hade Jaan en negativ inställning till svenskan under skoltiden, men beslöt resolut att mota de egna fördomarna genom att göra militärtjänstgöring i Dragsvik. Den positiva upplevelsen gjorde att en idé om att hjälpa andra att undvika onödiga fördomar väcktes under studietiden vid Svenska social- och kommunalhögskolan. Han tog kontakt med svensklärare och bad att få komma och berätta sin historia. Denna verksamhet gav upphov till Språkambassadörerna, som vid det här laget innebär att över 130 språkambassadörer gjort över 1 200 skolbesök och nått 18 000 elever. Attityderna till svenska har visat sig vara positivare än vad många kanske trott, och språkambassadörerna hjälper eleverna att omvandla de positiva attityderna till en vilja att verkligen lära sig språket.

FOLKBILDNINGSMEDALJEN

Folkbildningsmedaljen har delats ut sedan SFV:s 80-årsjubileum år 1962, och ska enligt statuterna tillfalla en eldsjäl som spridit kunskap och bildning genom ett ideellt engagemang på svenska. Till medaljen hör en prissumma på 2 500 euro. År 2022 delades fem Folkbildningsmedaljer ut till:

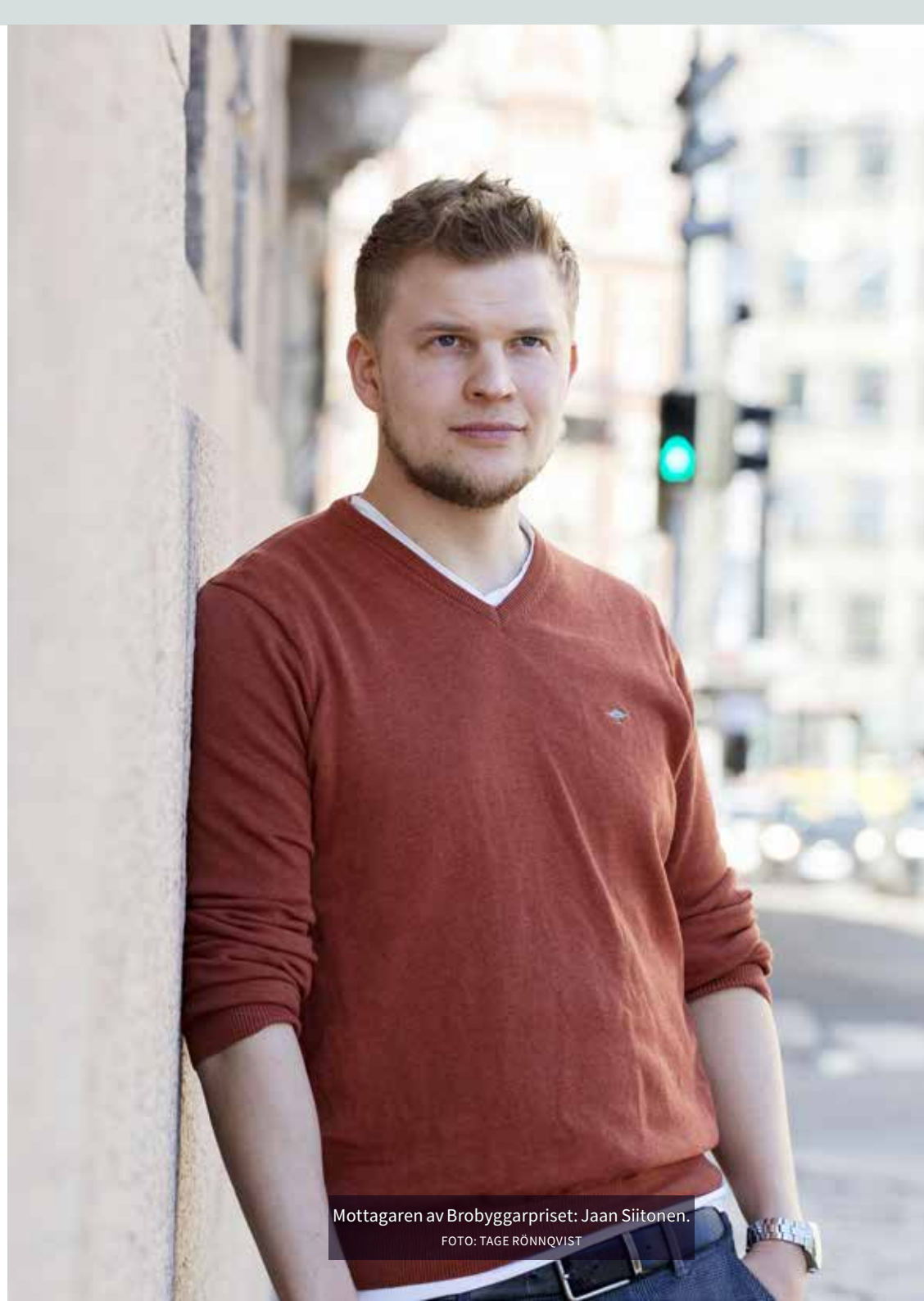
Göran Backman, kulturskapare inom bl.a. historia och musik, pensionerad rektor, Oravais. Genom sitt brinnande engagemang inom Oravais historiska förening har Göran Backman tillsammans med välvilligt hjälpande händer byggt upp en tidsbeskrivande historisk miljö som återspeglar livet i Oravais på 1700- och 1800-talet. Turister och skolklasser besöker årligen denna beaktansvärda plats och tar del av dramapedagogiska upplevelser på området i form av tidsresor, äventyr och guidningar.

Christoffer Holm, manusförfattare, skribent och doktorand, Åbo. Som skicklig manusförfattare har Christoffer Holm och hans team genom sina teater- och filmprojekt lyckats få människor att stanna upp, ifrågasätta och se på det förflutna och vår samtid ur nya perspektiv. Dokumentärfilmen om Harpaskoglinjen har idag nått runt en halv miljon finländare. Genom den och övriga dokumentärhistoriska film- och teaterprojekt förmedlar Christoffer Holm en bildningsgärning både till allmänheten och skolor ur nya synvinklar.

Tomy Karlsson, pensionerad redaktör, Hangö. Som en sann lokalhistoriker har Tomy Karlsson skrivit otaliga böcker i form av bildverk, bokserier, forskningsböcker och, inte att förglömma, en humoristisk upplaga om östersjöskepparen **Arthur Fagerström**, *Päron-Pålle – ett Hangöoriginal*. För stunden arbetar han med sin tjugosjunde lokalhistoriska Hangöbok, del femton i serien *Hangö i tiden*, en redigerad sammanställning av material som ingått i lokaltidningen från 1891. Hans helhjärtade engagemang har påtagligt bidragit till att värna hemortens historia.

Ulf Långbacka, kördirigent, kompositör, Åbo. Dirigenten och musikvetaren Ulf Långbackas långvariga arbete för Florakören och Brahe Djäknar, med den klingande studentsången i Vårdbergsparken under hans ledning, har redan i sig skrivit ett viktigt kapitel i den finländska musikhistorien. Med kompositioner som operan *Henrik och Häxhammaren*, *Mässa i Mångfaldens tid* samt ett stort antal körverk som framförts både i Finland och utomlands har Ulf Långbacka även etablerat sig som en kompositör av rang.

Monica Rosendahl, företagare, Borgå. Som initiativtagare till grundandet och bevarandet av Postbacken, backstugusittarområdet i Illby, är Monica Rosendahl själen bakom oräkneliga talkoarbeten, hantverkardagar och teaterprojekt i detta unika friluftsområde. Genom sina många förtroendeuppdrag arbetar Monica metodiskt för det

Mottagaren av Brobygggarpriset: Jaan Siitonen.

FOTO: TAGE RÖNNQVIST

FOTO: PIA PETTERSSON

svenska språket i regionen. Återupplivandet av Runebergsfirandet i hemstaden Borgå räknas som ett av hennes mest betydande specialprojekt.

HAGFORSMEDALJEN

Hagforsmedaljen delades första gången ut vid SFV:s hundraårsjubileum år 1982. Hagforsmedaljen ges som erkänsla för förtjänstfull gärning till förmån för den svenska kulturen och det svenska språket i Finland. Även till den medaljen hör en prissumma på 2 500 euro. År 2022 delades fem medaljer ut till:

Anna Brummer, sjukhusmusiker, Helsingfors. Med musiken som redskap möter Anna Brummer empatiskt och osjälviskt människor i slutskedet av deras liv. Med sitt lugnande, dock pragmatiska förhållningssätt, har hon kommit att bli en stöttepelare för både anhöriga och patienter. Föreställningen *Vid livets gräns*, som synliggör musikens betydelse på en sjukhusavdelning, är ett av de mest betydande uppdrag Anna Brummer genomfört. Hennes värdefulla insatser lämnar ingen oberörd.

Siv Björklund, professor, Eugmo. Siv Björklunds forskning inom två- och flerspråkighet, där det svenska språket ingår som ett av språken, har varit banbrytande. Hon var med och startade språkbud i svenska i Finland och hennes doktorsavhandling var även den första inom just detta ämne i Finland. Sedan dess har Siv Björklund arbetat med att hitta innovativa och motiverande sätt att undervisa i och på svenska för elever med annan språklig bakgrund.

Peter Lindbäck, landshövding, Ödkarby, Åland. Peter Lindbäck är och förblir en sann förespråkare för både den kulturella och den språkliga gemenskapen mellan det fasta Finland och Åland. Hans mångsidiga insatser för samarbete, i kombination med lokalpolitiska engagemang och fokus på speciellt åländska ungdomars fortsatta universitetsstudier på fastlandet, gör Peter till en betydande brobyggare mellan Åland och Finland.

Pavel Petrov, fri skribent, historiker, Helsingfors. Pavel Petrov vet av erfarenhet vad språk- och kulturintegration betyder för en människas nya liv i ett nytt land. Ursprungligen från Ryssland anlände han till Finland som tonåring, lärde sig i första hand finska men insåg snabbt fördelarna med att lära sig svenska, som han började studera på egen hand. Idag helt tvåspråkig är Pavel en av eldsjälarna bakom *Svenska.fi*, en förening för invandrare som vill integreras på svenska och i större utsträckning ta del av den finlands-svenska kulturen.

Carola Sjöblom, biträdande rektor, Jakobstad. Carola Sjöblom, den drivande kraften bakom ett mångårigt biblioteks- och läsprogram, som med tiden involverat allt

fler lärare och ämnen förtjänar med fog epitetet ”En tyst slitvarg med helhetstänkande och som inte ger upp”. Skolbiblioteket i Sursik bär idag Carolas fingeravtryck som ett exceptionellt välfungerande och modernt skolbibliotek. Den välbesökta nordiska skolbibliotekariekonferensen på Hanaholmen år 2009 var ett av Carolas hjärteprojekt, där hon och hennes team av frivilliga eldsjälur jobbade dygnet runt för att förverkliga en högklassisk och internationell konferens.

SVENSKLÄRARPRISEN

SFV har sedan år 2003 tillsammans med Svensklärarna i Finland rf delat ut pris till svensklärare i de finskspråkiga skolorna. Mottagarna nomineras av medlemmarna i Svensklärarna i Finland, och prissumman är 5 000 euro. Prisen ska enligt statuten ges till svensklärare som inspirerat och motiverat sina elever eller studerande till studier i svenska, ökat kunskaper och intresse för de nordiska länderna, nordisk gemenskap och samarbete, och/eller främjat samarbete mellan svensklärare inom olika gemenskapsformer och nätverk för att främja utvecklandet av undervisning, läromaterial, utbildning eller fortbildning:

Följande personer beviljades SFV:s svensklärpris 2022:

Sanna Huuskonen, gymnasielärare, Lahden lyseo, Lahtis
Marketta Keisu, lektor i svenska, Haaga-Helia, Helsingfors
Maritta Mielty, lektor, Polisyreshögskolan, Tammerfors
Janne Mämmi, lektor, Koulutuskuntayhtymä Tavastia, Tavastehus
Johanna Säiniö, lektor i svenska, Espoonlahden lukio, Esbo

SFV:S VISTELSESTIPENDIER 2022

Skrivarstipendium för lärare / Biskops Arnö. SFV delade för andra gången ut Skrivarstipendium för lärare. Syftet med Skrivarstipendium för lärare är att ge lärare verktyg att aktivt delta i det offentliga samtalet om skola och utbildning. Stipendiemottagaren får kostnadsfritt delta i den fem dagar långa skrivarkursen Lärare skriver på Nordens Folkhögskola Biskops Arnö i Sverige. År 2022 arrangerades kursen under tiden 25–29 juli 2022.

Stipendiet ges årligen till två lärare. År 2022 tillföll stipendiet:

Christina Mickos, lektor, Lovisa gymnasium, Lovisa.

Sandra Lillqvist, ämneslärare årskurs 6–9, Grundskolan Norsen, Helsingfors.

Mottagaren av Topeliuspriset – det finlandssvenska publicistpriset 2022 Peter Buchert.

FOTO: PIA PETTERSSON

Båda stipendiaterna visade i sin ansökan stort intresse för att skriva om utbildningspolitiska frågor och hade en klar uppfattning om för vem hon skriver och i vilka forum texterna kan publiceras. Båda är kända som driftiga lärare med vilja att påverka i samhällsaktuella debatter.

FÖRFATTARVISTELSE / BISKOPS ARNÖ

Det tre veckor långa vistelsestipendiet för författare på Biskops Arnö vid Mälaren i Bålsta instiftades år 2018. Stipendiet är tänkt som inspiration för en författare i början av karriären, och som hittills gett ut åtminstone en, maximalt tre böcker. SFV bekostar uppehållet samt en tur- och returreisa. Vistelsestipendiet ska utnyttjas under perioden första april till sista mars därpå följande år. Vistelsestipendiet tillföll:

Rosanna Fellman, poet, Åbo. Estradpoeten och skribenten Rosanna Fellmans uppkäftiga spoken word-influerade dikter blottar samhällets marginaler och avigsidor. Ständigt beredd att sparka uppåt, skriver Fellman innerligt passionerad, politisk och privat dikt med kraft att ruska liv i läsaren.

VISTELSESTIPENDIUM PÅ BEIJARHOLMEN, INGÅ SKÄRGÅRD

I enlighet med donatorn Birgit Ekbergs instruktioner ger SFV årligen möjlighet åt finlandssvenska lärare och undervisande personal inom småbarnspedagogik att söka ett vistelsestipendium för en sommarvistelse på Beijarholmen i Barösund, Ingå. Stipendiet delas upp i två separata perioder.

Agneta Lundmark, pedagogisk sakkunnig, Helsingfors, och **Sara Razai**, S2-lärare inom Helsingfors stad, under perioden 15.5–14.7.2022

Minna Beijar, förskolelärare i språkbud, daghemmet Lokki, Kyrkslätt, under perioden 16.7–15.9.2022.

VISTELSESTIPENDIUM PÅ LILLHOLMEN, VÄSTANFJÄRD

Hemmanet Lillholmen i Västanfjärd på Kimitoön testamenterades till SFV år 1970 av justitierådet Walter Backman. Kulturarbetare, bibliotekarier och lärare inom fria bildningen kan ansöka om ett vistelsestipendium. Också här delas sommaren upp i två vistelseperioder:

Inga-Lill Leskinen-Sundqvist, språklärare i svenska som främmande språk, Borgå under perioden 15.5–14.7.2022

Gunnar Högnäs, informatiker, Åbo, under perioden 16.7–15.9.2022.

TOPELIUSPRISET – DET FINLANDSSVENSKA PUBLICISTPRISET

Syftet med Topeliuspriset, som instiftades 1990 av SFV och Finlands svenska publicistförbund, är dels att premiera dagens svenska journalistik, dels att lyfta fram Zacharias Topelius journalistiska gärning. Prisnämnden, med medlemmar både från SFV och Finlands Svenska Publicistförbund, fattar sitt beslut på basen av nomineringar som de båda organisationernas medlemmar gjort. Nämnden får inte komma med egna förslag. Prisnämnden gav år 2022 **Peter Buchert** priset på 7 500 euro med följande motivering: Peter Buchert är en mångsidig och klarsynt journalist, som behandlar såväl miljö- och klimatfrågor som politik med samma gedigna kunskap och omdöme. I nyhetsuppslag, analyser och reportage närmar han sig konstruktivt vår tids största frågor, alltid utan pekpinnar och ständigt med läsaren i tankarna. Peter Buchert har förmågan att förmedla komplicerade samband mellan människa och miljö, även på detaljnivå, samt analysera globala miljöproblem och deras relevans för Finland. Hans miljöjournalistik är i en klass för sig i Svenskfinland. Topeliuspriset 2022 delades ut den 14 januari under ett seminarium om vetenskapsjournalistik som arrangerades av SFV och Publicistförbundet i SFV-huset G18.

LITTERÄRA TÄVLINGAR

Syftet med SFV:s litterära tävlingar är att främja intresset för att skriva skönlitteratur. Vartannat år gäller tävlingarna dikter, vartannat år noveller. Det finns två tävlingar: Arvid Mörne-tävlingen för under 30-åringar (instiftad 1986), och Solveig von Schoultz-tävlingen för de som fyllt 30 år (instiftad 2004). Båda tävlingarna har samma pris-summor: I pris 5 000 euro, II pris 3 000 euro och III pris 2 000 euro. Första pristagaren erbjuds även en kortkurs i skrivande på Nordens Folkhögskola Biskops Arnö i Sverige. Kortkursen äger rum på sommaren och pågår fem dagar. Därutöver får alla som premierats i SFV:s litterära tävlingar delta i ett skrivarseminarium.

Till **Arvid Mörne-tävlingen** 2022 skickades in sammanlagt 136 tävlingsbidrag. År 2022 gällde tävlingen dikter.

Första pris, 5 000 euro, gick till **Cim Dahlblom**, Tranvik Sund, Åland, för diktsviten *Havets kvarnar* som med grafisk skärpa i detaljerna tecknar en alkoholistvardag med blandmissbruk, bakfyllor, AA-möten, återfall, pengabrist och en avgrundsdjup ensamhet. Svärtan hade kunnat bli outhärdlig om inte framställningen burits av en sprakande energi och språket haft sådan fin närhet till rockkulturens rytmer och rekvisita. Poesin spräcker än en gång mörkret och släpper in ljuset.

Första pristagaren i Arvid Mörne-tävlingen Cim Dahlblom.

FOTO: ANDERS KARLSTRÖM

Första pristagaren i Solveig von Schoultz-tävlingen Tiina Pitkälä.

FOTO: HANNAH ZEPPEN

Andra pris, 3 000 euro, gick till **Jorunn Lavonius** från Åland, bosatt i Malmö, för en anarkistisk men samtidigt disciplinerad diktsvit präglad av intellektuell hunger, humor och maktanalys. Med samtalspartners som **Michel Foucault**, **Donna Haraway** och SJ:s kundtjänst rör vi oss genom digitala vildmarker där sex är en transaktion och närvaro något riktigt osäkert. Stilen är chattspråksliknande och komprimerad, men den värld som texten öppnar är stor.

Tredje pris, 2 000 euro, gick till **Henrika Biström**, Åbo, för en diktsvit som undersöker en tillvaro där berättelser är förbjudna och poesi är ett beroende. Med mörk underton leker poeten fram en fiktiv verklighet med Orwellska drag. Diktsviten tänjer på gränserna och vågar använda humor för att beskriva en värld som egentligen inte ligger så långt borta från vår egen.

Ett hedersnämmande gick till **Amanda Aumanen**, Vasa, för en diktsvit om utforskande, nattliga äventyr och natur. Dikterna zoomar in och ut mellan världsrymden och vallmons håriga ben och rymmer blinkningar såväl till **Edith Södergran** som till **Astrid Lindgren**. Med samma intensitet gestaltas både en oro över att känna sig liten och hafsigt och ett trotsigt hopp om att trots allt höra till världen.

Ett hedersnämmande gick till **Stella Michael**, Hyvinge, för en diktsvit om att greppa ett instrument – flöjten – som en livlina. Här tecknas sorgen över en anhörigs död: en dynamisk rörelse går genom diktjagets kropp som spelar, springer, klär sig och hukar vid kistan. En svit med tyngd och lätthet, brus och klang, som rör sig genom nuets många lager.

Sammanlagt 108 bidrag skickades in till SFV:s nittonde **Solveig von Schoultz-tävling**, som år 2022 gällde dikter.

Första pris, 5 000 euro, tilldelas **Tiina Pitkälä**, Berlin, Tyskland, för sex dikter som handlar om att närma sig minnen och människor, samtidigt som de blottar hur det brännande och sanna kräver avstånd. I fragment som är lika retsamt gäckande som poetiskt precisa rör vi oss mellan kondensen i ett vattenglas till Östersjöns grumliga botten. Dikternas ömsinta uppmärksamhet öppnar en hel värld.

Andra pris, 3 000 euro, går till **Ricky Lindén**, Ingå, för diktsviten *Fem diktär froån mormorsstugon/Fem dikter från mormorsstugan*. I fem dikter på närpesiska förankras tematiken att söka sitt hem och sin tillhörighet på hemspråket, samtidigt som dikterna öppnar sig bortom det invanda. Form och tematik förstärker varandra elegant i en svit där skribenten lyckas skapa både oro och trygghet.

Tredje pris, 2 000 euro, tilldelas **Hannele Luhtasela**, Helsingfors, för dikter som i **Gösta Ågrens** kölvatten (men i motsatt riktning) rör sig genom den österbottniska skärgården, en kajakfärd som växer till ett samtal med färdkamraten, en dialog med Ågrens bok *Hid* och en upptäcktsfärd bland öar, fyrar och vågor efter resans system, den undflyende poesin själv.

Ett hedersomnämning går **till Valter Holmström**, Helsingfors, för sviten *Insektstroferna*, som förmedlar känslan av pandemitillvaron på ett nytt sätt. Klaustrofobi, det okontrollerbara och att slutligen anta en annan form är teman i sviten, som med sparsamma medel effektivt kastar oss in i isoleringen.

Ett hedersomnämning går till **Julia Åman**, Helsingfors, för en diktsvit om vildvatten och inre stormar. I ett halsbrytande vigt, svarthumoristiskt språkflöde utforskas såväl själens ostadiga meteorologi i nuet som dess rötter i barndomen. Kaoset städas inte upp, men får konturer som tecknar både skönhet och sorg.

Donationsfonder 2022

I rapporten redovisas bokföringsvärdena för donationsfonderna per 31.12.2022.

Fondgrupperna är bunda fonder (B) 33,2 miljoner euro, fria fonder (F) 36,1 miljoner euro och självständiga fonder (S) 1,3 miljoner euro. Bokföringsvärdet för samtliga donationsfonder är 70,6 miljoner euro. Fondernas antal är 422.

Donationer 2022 till fria fonder bokförs 1.1.2023 inom eget kapital i balansräkningen. Dessa fonder kan därför inte avstämmas mot bokslutet 2022.

KOD	NAMN, GRUNDAD, GRUPP	EURO
D272	Handlanden K.G. Adolfssons fond 1956 B	22 463
D304	Hanna Agnisbäckers fond 1964 B	60 265
D406	Dir.cant. Emil Ahlskogs fond 1987 F	298 303
D393	Gerda Ahlströms minnesfond 1984 B	63 051
D204	Arthur och Aina Alléns fond 1938 F	1 660
D329	Agnes Anderssons fond 1969 F	15 337
D179	Bröderna Antells folkhögskolefond 1932 B	3 333
D481	Dagny och Waldemar Appelgrens fond 2002 F	149 617
D284	Arbetets vänners i Wiborg fond 1960 B	97 659
D422	Elin och Hans Arppes fond 1989 B	77 579
D159	Charlotte Askolins fond 1923 B	8 245
D111	Johan Askolins donationsfond 1902 B	25 189
D106	Aurorafonden 1898 B	4 368
D314	Anna Elisabet Backmans fond 1967 F	19 287
D328	Läraren Gustaf Knut Backmans fond 1969 B	160 402
D332	Justitierådman Walter Backmans fond 1970 B	175 943
D402	Dagmar och Oskar Bergenströms minnesfond 1985 B	125 415
D466	Birger och Rakel Berglunds fond 2000 F	350 667
D239	Elin Bergstadi fond 1948 F	1 743
D380	Edith och Henrik Bergströms fond 1980 F	244 720

D455	Jan-Henrik Björcks fond 1997 B	103 106
D322	Emil Björkells livräntefond 1968 B	40 687
D433	Kerstin Björklunds minnesfond 1992 B	28 676
D137	Napoleon Björkströms skolfond 1913 B	6 069
D258	Heinrich Otto Blanketts fond 1952 B	69 196
D222	Fru Maria Lovisa Blanketts gåva 1944 B	1 063 135
D454	Greta Blomfeldt-Lindroos och Eric Lindroos fond 2009 B	50 024
D213	Frans Otto och Selma Catarina Blomqvists fond 1941 F	1 660
D364	Johanna Alina Blomqvists fond 1975 F	2 921
D529	Nils Johan Blomqvists fond 2009 B	12 023
D419	Ninno och Tage Blåfields fond 1988 F	13 544
D492	Professor Göran von Bonsdorffs fond 2004 F	22 520
D216	Nadine von Bonsdorffs minne 1942 B	2 029
D100	Henrik Borgströms fond 1882 F	12 017
D214	Gösta och Gertrud Branders Gåva 1941 F	297 545
D167	Karl Theodor Brobergs fond 1926 B	10 808
D375	Dipl.Ling. Lennart Bromans fond 1978 B	11 796
D441	Elina och Karl Bruhns fond 1994 F	114 043
D413	Gunnar Bäcks minnesfond 1988 F	13 663
D401	Signe och Anders Bäcks minnesfond 1985 F	10 625
D447	Hembygdsrådet Helmer W:son Bäckmans fond för den svenska saken 1995 F	236 263
D347	Signe Böckermans fond 1973 F	22 057
D194	Ernst Mathias Calonius fond 1937 B	5 994
D574	Pirkko och Hans Carlanders fond 2016 F	10 000
D395	Friherre Bengt Carpelans fond 1984 F	109 083
D580	Greta och Harry Carpelans fond 2018 B	484 353
D202	Tor Carpelans fond 1937 F	25 362
D579	Ulla Birgitta Carpelans minnesfond 2018 B	484 353
D289	Alfhild och Maria Castréns fond 1960 B	146 711
D335	Maria Castréns fond 1970 B	115 115
D396	Brita Cavonius fond 1985 F	122 574
D224	Edvin Cavonius premiegåva 1944 F	53 679
D334	Margit och Gösta Cavonius fond 1970 B	36 175

D337	Tandläkare Walborg Cederbergs fond 1971 F	24 632
D476	Professor Henrik Cederlöfs fond 2002 B	37 112
D360	Professor Johannes Cederlöfs fond 1974 B	46 862
D458	Rafael och Viking Collianders fond 1998 B	20 346
D310	Carl Magnus Creutz stipendiefond 1965 B	1 781
D193	Anders Edvard Dahls fond 1936 B	173 673
D302	Ninni och John Dahls gåva 1963 B	598 174
D128	Olivia Dahls testamente 1909 F	5 610
D333	Sylvia Dahlmans fond 1970 F	526 628
D349	Signe och Åke Dalbergs fond 1973 F	8 897
D256	Axel Damstens fond 1952 B	68 888
D491	Jur.lic. Georg C. Ehrnrooths fond 2004 B	82 828
D457	Eva och Caj Ehrstedts stipendiefond 1997 B	59 321
D399	Birgit och Ivar Ekbergs fond till förmån för finlandssvenskt bildningsarbete 1985 B	898 515
D269	Hugo Ekhammars fond 1955 F	17 196
D499	Greta och John Ekholms minnesfond 2005 F	85 005
D367	Lärare Harry Ekholms minnesfond 1975 B	7 568
D164	Johan Henrik Eklunds stipendiefond 1925 B	3 237
D287	Gabriella och Evert Ekroths fond 1960 F	488 306
D108	Elementarkursfonden 1899 B	10 496
D373	Ebba M. Enboms fond 1978 F	1 660
D275	Hulda Rosalie Engbergs fond 1957 F	293 390
D298	Märta Engbloms fond 1962 F	24 366
D535	Pehr Gustaf Engmans fond 2016 F	187 891
D489	Undervisningsrådet Nils Göran Engströms fond 2003 F	10 000
D449	Östen Engströms fond 1995 B	46 439
D237	Alina och Emil Erflunds gåva 1947 B	151 367
D285	Thure Ertmans fond 1960 B	27 553
D524	Fastighetsrådet Henrik Estlanders fond 2008 F	20 000
D110	Hedvig Falckens fond 1901 F	18 026
D486	Fallläker Teaters fond 2003 B	92 578
D474	Fallläkers fond 2001 B	498 914
D184	Ax. Tor. Federleys fond 1934 F	7 071

D135	Ida Federleys fond 1912 F	302 738
D115	Viktor Federleys fond 1904 F	45 047
D501	Erik och Sylvi Feldts fond 2005 B	527 481
D107	Femte februari-fonden 1898 F	12 615
D515	Finlands svenska lokomotivmannafond 2008 B	4 810
D514	Karl Evert Finnbergs minnesfond 2008 B	1 455
D117	Kr. Fr. Forsius fond 1906 F	3 585
D428	Elna Forsmans stipendiefond 1991 F	6 639
D500	Bo Fredrikssons minnesfond 2005 F	252 195
D192	Irene Frelanders fond 1935 F	7 635
D362	Irene och Rosa Frelanders minnesfond 1974 B	56 856
D136	Ivar och Aina Friemans fond 1912 B	48 388
D358	Tekla Frostells minnesfond 1974 B	18 136
D123	Kronofogden B.F. Fröbergers biblioteksfond 1908 B	11 066
D506	Föreningen Gabelsbergers fond 2006 B	10 287
D227	Föreningen Svensk-Finlands Vänners understödsfond 1945 B	79 218
D366	Försäkringsbolaget Svensk-Finlands fond 1975 F	28 172
D149	Familjen Gahmbergs barnträdgårdsfond 1920 B	109 126
D127	Karl Knut Galetskis fond 1909 F	180 190
D144	General G.E. Galindos testamente 1918 F	72 069
D453	Carl Jacob och Nanna Gardbergs fond 1996 F	43 572
D438	Eva Gardbergs fond 1993 B	81 388
D118	A.G. Geitlins fond 1906 F	8 996
D418	Stipendiefonden Gerkmans kamratskapspris 1988 B	14 241
D156	Florentin Granholms fond 1922 F	1 660
D101	Vilhelm Grefbergers stipendiefond 1886 B	23 720
D467	Rolf Grönbloms bildningsfond 2000 F	63 070
D303	Frans Bruno Gröndahls fond 1963 F	225 669
D297	Maria och Frans Bruno Gröndahls minnesfond 1962 F	3 286
D305	Ernfrid Grönholms fond 1964 F	186 406
D300	Ester Adèle Grönlunds fond 1963 F	328 976
D440	Edmund Wilhelm Guerillots fond 1993 F	279 680
D371	Vivi och Åke Gulins fond 1977 F	1 666 613

D494	Ole Gustafssons stipendiefond 2004 B	16 252
D311	Signe och Ane Gyllenbergs fond 1965 B	863 743
D197	Fil.dr K.J. Hagfors stipendiefond 1937 B	33 561
D507	Viva och Ragnar Hanssons fond 2006 F	26 980
D155	Otto Hartmans fond 1922 B	6 594
D122	Makarna Heikels idrottsfond 1908 B	55 221
D264	Ester och Artur Heikkiläs fond 1954 B	6 050
D376	Skolföreståndare Georg Helmers fond 1979 B	44 686
D487	Helsingfors folkskolors lärare- och lärarinneförenings fond 2003 B	1 956 946
D270	Gust. Ad. Helsingius minnesfond 1956 B	8 957
D390	Adéle och Martha Henrikssons fond 1983 F	397 959
D363	Eini Henrikssons fond 1975 B	201 929
D424	Ola-Hillevi och Rolf Herlers stipendiefond 1989 B	8 150
D263	Hertonäs-Degerö svenska småskoleförenings fond 1954 B	5 473
D109	Wilhelmina Hisingers donationsfond 1899 F	72 103
D397	Edit Holmbergs fond 1985 F	15 470
D341	Mårten Holmbergs fond 1972 F	4 548
D425	Elin och Karl Holmqvists minne 1989 F	98 328
D327	Lärarinnan Maja Holmqvists fond 1969 F	65 497
D361	Anna och John Holmströms fond 1974 F	35 481
D482	Ann-Mari Holmströms fond 2002 F	120 000
D576	Redaktör Gustav Holmströms minne 2017 F	52 000
D241	Hanna Holmströms fond 1948 F	113 333
D113	Theodor Holmströms folkhögskolefond 1904 B	394 712
D331	Konsul Viktor Hovings fond 1970 F	2 822
D456	Ester och Evert Huldéns minnesfond 1997 B	23 635
D404	Skolföreståndare Lennart Häggbloms fond 1986 F	7 038
D450	Paul Häggglunds stipendiefond 1995 B	5 508
D477	Marianne Häggströms fond 2002 B	243 444
D283	Anna och Johan Höglunds minnesfond 1959 B	14 394
D403	Kerstin Inbergs minnesfond 1985 B	519 917
D205	Mårten Ingmans fond 1938 B	3 498
D443	Ingå Gillets minnesfond 1994 B	52 545

D271	Elin och Gertrud Janssons fond 1956 F	1 660
D278	Hilding Janssons minnesfond 1958 F	2 988
D480	Professor Jan-Magnus Janssons fond 2002 B	99 657
D431	Olof M. Janssons fond 1992 B	144 314
D478	Paul Janssons fond för främjande av amatörmusiken i Svenskfinland 2002 B	14 881
D511	Frank Jernströms minnesfond 2007 F	7 105
D281	Lärare Arthur Johanssons gåva 1959 B	2 837
D231	Oskar Johanssons fond 1946 F	12 283
D257	Sanny Johanssons fond 1952 F	23 603
D465	Johan Johnsons fond för kulturverksamhet 2000 B	28 702
D352	Fingal Juslins minnesfond 1973 B	3 873
D351	Walfrid Juslins minnesfond 1973 B	2 029
D338	Ebba och Jaakko Juvas fond 1971 B	157 067
D522	Kamratförbundet för Östra Nylands folkhögskolas stipendiefond 2008 B	17 270
D356	Ester och Naema Kanzéns fond 1973 B	25 144
D301	Elsa Karlssons och Inga Wiks fond 1963 B	34 377
D460	Karl Erik Karlssons fond 1998 B	4 016
D348	Kasaböle privata svenska folkskolas fond 1973 B	107 567
D315	Sigrid och Jacob Kaustells fond 1967 F	5 876
D286	Eva och Henrik Kihlmans fond 1960 B	2 444 364
D152	Lennart Kihlmans donationsfond 1921 F	14 142
D229	Konstitutionella arbetarföreningens i Helsingfors bildningsfond 1945 B	22 177
D379	Agnes och J.R. Korkmans fond 1980 F	30 640
D503	Helena Korvelas fond 2006 F	52 685
D412	Beda och Felix Kreanders minnesfond 1988 B	6 100
D427	Ilmari och Nanny Kriegs minne 1990 B	165 115
D523	Kristinestad stads stipendiefond 2008 B	14 391
D158	Kristinestads kulturfond 1922 B	3 740
D323	Ethel och Ragnar Krogius fond 1968 F	24 034
D124	Mimmi Kroijerus fond 1908 F	19 818
D464	Kvinnliga teologie studerandes fond 1999 B	2 941
D116	Vaktmästare K.J. Kymlanders fond 1905 B	3 527
D320	Kyrkoby gamla syförenings fond 1968 B	4 159

D308	Ebba Kåhlmans fond 1964 F	11 552
D228	Kamrer Henrik Kåhlmans fond 1945 B	5 506
D266	Nils Källströms fond 1954 B	44 054
D232	Agnes och Robert Lagus fond 1946 B	39 869
D240	Aina Lagus fond 1948 B	2 029
D280	Nanna Medea Lagus fond 1958 F	47 438
D488	Lappfjärds folkhögskolas stipendiefond 2003 B	16 498
D173	Karl Alexander Laurells biblioteksfond 1929 B	3 454
D195	Georg Lauréns fond för kulturändamål i Österbotten 1937 B	23 127
D175	Lars Algot Laurens fond 1930 B	3 297
D130	Frans Robert Leschs fond 1911 F	8 996
D238	Jenny Lesches minne 1947 B	1 571 927
D246	Oskar Jakob Less fond 1951 B	44 100
D448	Ebba och Gerda Linds fond för den svenska saken 1995 F	143 794
D293	Alice Lindebergs fond 1962 B	126 600
D407	Edit Lindbergs fond 1987 F	162 928
D199	Gustaf Evert och Irene Lovisa Lindbergs minnesfond 1937 B	6 622
D446	Lektor, filosofie kandidaten Edit Matilda Lindbloms minnesfond 1994 F	3 001
D290	Aina Sofia Lindbäcks fond 1961 F	76 020
D220	Johan Alfred och Charlotta Wilhelmina Lindebergs fond 1943 F	5 677
D260	Astrid och Helmer Lindells fond 1953 F	47 238
D103	Tulluppsyningsman Lindéns fond 1891 F	25 229
D153	Målarmästare C.A. och hans Hustru Ulrika Charlotta Lindfors testamentsfond 1921 F	70 841
D463	Henry och Ulla Lindfors fond 1999 F	505 947
D306	Lars E. Lindfors stipendiefond 1964 B	2 241
D577	Svante Lindhs fond 2017 F	191 436
D374	Roger Lindholms stipendiefond 1978 B	2 633
D394	Anna och Evert Lindqvists fond 1984 F	326 918
D439	Göta och Erik W. Lindroos fond 1993 F	265 582
D242	Emil Artur Lindroths fond 1949 F	113 333
D325	Essi och Boris Lindstedts fond 1969 B	10 927
D512	Maj-Lis, Åke och Maj-Britt Lindströms fond 2008 B	56 756
D483	Svea Lindström-Siréns och Sven Siréns fond 2002 B	290 130

D531	Lovisa svenska köpmannaförenings fond 2009 F	50 429
D251	Selma Lundells fond 1951 F	1 660
D182	G.A. Lundenius fond 1934 F	70 841
D294	Sofia Lundqvists fond 1962 F	18 059
D382	Sofia och Jakob Lundqvists fond 1981 B	651 965
D217	Bonden Adolf Adrian Långstedts fond 1943 B	36 241
D575	Kosti-Ohto Lönnqvists fond 2016 F	563 021
D147	Otto August Malms donationsfond 1919 B	36 197
D165	Aina och E.W. Malmbergs fond 1926 B	17 377
D369	Anna och Oscar Malmbergs minnesfond 1976 F	70 841
D426	Alfred, Olga och Agda Malmgrens fond 1989 F	142 462
D172	Fru Anna Malmqvists fond 1928 B	4 962
D368	Folkskollärare Maria Mangs fond 1976 B	2 029
D215	Henrik Wilhelm Mangströms fond 1942 B	6 029
D435	Ebba och Ragnar Mannils fond 1993 F	87 066
D417	Ethel och Birger Marnilas fond 1988 B	174 381
D234	Gösta Masalins gåva 1947 F	1 660
D326	Mataskärsfonden – Edvin Bergroths donation för nyländska bildningssträvanden 1969 B	625 392
D493	Björn-Eric Mattssons minnesfond 2004 B	12 257
D295	Lektor Signe Mattssons fond 1962 F	55 637
D459	Irina Matvejews fond 1998 B	6 762
D226	Runar Meinanders fond 1945 F	21 545
D423	Ulla och Ragnar Meinanders fond 1989 F	11 698
D148	General C.O. Melåns biblioteksfond 1920 B	12 169
D225	Ellen Emilia Mélarths fond 1944 B	26 049
D146	Minnet Av 1918 års frihetskamp 1919 F	38 276
D138	Kollegan A.W.E. Modeens fond 1914 F	1 660
D247	Referendarierådet Karl Modeens fond 1951 F	188 921
D343	Ernst och Elsa Montells samt Aune Josefssons minnesfond 1972 B	32 273
D392	Professor Anders Myhrmans fond 1983 B	71 526
D243	Systrarna Aina och Alma Nordbergs fond 1949 F	2 822
D336	Valter och Ingrid Nordllings fond 1971 F	228 292
D206	Gustaf Victor och Emilia Sofia Nordlunds fond 1938 F	276 094

D162	Petrus Nordmanns minnesfond 1923 B	51 267
D157	Nordsjö-Botby skoldistrikts fond 1922 B	72 738
D169	Anna och J.A. Nordströms fond 1926 B	12 400
D504	Else-Maj Nordströms fond 2006 F	233 036
D296	Mathilda Nordströms fond 1962 F	3 618
D112	Wilhelmina Nordströms fond 1903 B	56 814
D143	Hovrädinnan Augusta Nummelins fond 1917 B	10 625
D261	Hilma Nybergs fond 1953 F	1 660
D330	Nybro folkskolas i Mörskom fond 1970 B	8 547
D267	Gustil och Artur Nygrens fond 1955 B	14 484
D346	Gerda Maria Nyholms fond 1973 F	51 421
D140	Wilhelm Nyholms fond 1915 F	28 848
D516	Ernst Einar Nylunds fond 2008 B	1 268
D292	Nina Nylunds fond 1961 F	46 475
D105	Nyländska understödsfonden 1897 F	6 705
D415	Kerttu och Arvid Nymans fond 1988 F	33 196
D387	Johan och Sofia Nyqvists fond 1982 F	57 231
D131	A.J. Nysteds fond 1911 F	1 660
D533	Karl-Edvard och Gunvor Nysténs fond 2009 F	54 355
D497	Stig och Maire Nyströms fond 2005 F	77 379
D537	Tor-Erik Näsmans fond 2010 F	245 653
D400	Adèle Ohlströms fond 1985 B	107 709
D174	Axel Immanuel Olins fond 1930 F	2 822
D416	Hjördis och Hugo Olins fond 1988 F	728 242
D161	Carl Alexander Palins fond för Estlands svenskar 1923 B	118 790
D207	Frans Palmros fond 1938 B	40 291
D208	Elin Palmros fond 1938 B	63 679
D212	Hedvig Palmros fond 1941 B	37 071
D102	Bröderna Paqualins fond 1891 F	1 660
D429	Eugenia Paulus fond för unga finlandssvenska kvinnliga författare 1991 B	160 938
D521	Pernå kommuns stipendiefond 2008 B	24 049
D411	Eine Pihls fond 1988 B	195 034
D262	Einar Pontáns fond 1954 F	25 551

D255	Publikationsfonden 1952 F	47 979
D125	Emil och Berta Randéns fond 1909 B	21 044
D318	Åke och Wivan von Rehausens fond 1967 B	332 221
D344	Maria Renfors fond 1972 F	253 189
D189	Riihimäki svenska folkskolas fond 1935 F	1 660
D573	Elsa och Waldemar Riskas fond 2015 B	193 842
D357	Överstelöjtnant Nils Roos fond 1973 F	259 496
D163	Fredrik och Wini Rosbergs fond 1924 B	31 531
D359	John Rosbergs och fru Lycka Rosbergs fond 1974 F	21 710
D223	Ida Rosqvists folkhögskolefond 1944 B	2 265
D350	Olga och Robert Rosteds fond 1973 B	12 014
D444	Joel Rundts fond 1994 F	7 303
D218	Johan Sigfrid Rönnbergs fond 1943 B	12 128
D209	S. Salovius fond 1939 B	6 028
D432	Johan Helmer Sandelins och Linnéa Backlunds fond 1992 F	1 518 005
D316	Ellen och Olga Sandholms minne 1967 B	473 514
D309	Karin Sandholms fond 1965 F	31 703
D505	Håkan Sandströms fond 2006 B	26 026
D498	Tom Sandströms fond för den finlandssvenska hembygdens framtid 2005 B	29 673
D530	Börje Saxbergs fond 2009 B	45 241
D120	Estrild Schildts minne 1907 B	10 538
D391	Holger Schildts stipendiefond 1983 F	73 410
D313	Auda Schulmans fond 1966 F	569 793
D414	Astrid och Valter Siemssens fond 1988 F	53 546
D279	Wolter Simbergs fond 1958 B	4 460
D408	Helmer och Anne-Marie Sippels minnesfond 1987 F	14 000
D385	Sigward W. Sippels fond 1981 F	14 000
D384	Stig Sige Sippels minnesfond 1981 F	14 000
D383	Waldemar och Hjördis Maria Sippels minnesfond 1981 F	14 000
D484	Matilda och Johan Viktor Siréns fond 2002 B	194 158
D186	J.F. Skipparis fond 1934 F	56 666
D178	Alida Skogs minne 1932 B	2 524
D510	Synnöve och Karl-Gunnar Skogbergs fond 2007 B	11 403

D201	Småskolefonden 1937 B	6 683
D570	Svanhild och Jan-Erik Snells samt Inga Sahrbergs fond 2013 B	1 014 247
D377	Kanslirådet Kaj Snellmans fond 1979 F	74 426
D145	Bergsrådet Seth Sohlbergs fond 1918 F	576 622
D353	Solvalla barnträdgårdsfond 1973 B	6 753
D299	Sottungsby-Westersundom småskoleförenings fond 1963 B	82 929
D183	Evelina och Viktor Spjuts understödsfond 1934 B	4 962
D104	S:t Petersburger Liedertafel-fonden 1895 B	2 941
D342	Anna Stenbergs fond 1972 F	4 515
D370	Anna-lisa Stenbergs fond 1977 F	6 042
D245	Ellen Stenbäcks fond 1950 F	6 706
D236	Josef och Emma Stenbäcks minnesfond 1947 B	1 937
D378	Irene och Halvdan Stenholms fond 1979 F	3 126 426
D581	Lillebil och Carl-Johan Stierncreutz fond 2022 F	131 343
D170	Karl Gustaf Strandbergs fond 1927 B	5 179
D409	Agda Maria och Gigge Strandviks fond 1987 B	33 749
D132	Adhemar Strengs fond 1911 F	2 855
D528	Stroke och afasifonden 2009 B	78 408
D282	Ester och Georg Ströms fond 1959 F	23 072
D398	Karin Ströms fond 1985 F	18 590
D253	Stina Maria Strömbergs minnesfond 1952 B	3 462
D340	Harry Waldemar Strömmers fond 1971 F	174 281
D473	Vivi Strömsténs minne 2001 F	25 389
D536	Alf Ståhlbergs fond 2017 F	151 517
D248	Edla och Reinhold Ståhlbergs fond 1951 B	6 342
D198	Axel Ståhlströms fond 1937 B	8 245
D151	Ständiga medlemmars fond 1920 F	57 529
D445	Jarl Sundborgs minnesfond 1994 F	3 320
D160	Anders Gustaf Sundbergs fond 1923 F	1 660
D259	Anna Sundholms fond 1952 B	82 702
D502	Erik Vilhelm och Else Maria Svarfvars fond 2005 B	221 461
D181	Svensk hyllningsfond 1933 F	147 863
D166	Svensk minnesfond 1926 F	714 946

D187	Svenska bildningens vänners i Brahestad fond 1934 F	12 747
D339	Svenska bildningens vänners i Sockenbacka fond 1971 B	213 589
D319	Svenska brevinstitutets fond 1968 B	106 775
D171	Svenska Dagens skolgåva 1928 B	2 029
D254	Svenska folkskolans i Lönnhammar fond 1952 F	1 660
D388	Svenska folkskolans vänners 100-årsfond 1982 F	223 100
D509	Svenska folkskolans vänners 125-årsjubileumsfond 2007 F	168 850
D345	Svenska folkskolans vänners jubileumsfond 1972 F	1 310 019
D203	Svenska folkskolans vänners studiefond 1938 B	192 065
D233	Svenska förbundets fond 1947 B	3 255
D355	Svenska föreningens i Östermyra fond 1973 B	1 114 488
D513	Svenska kamratförbundet vid statsjärnvägarnas fond 2008 B	237 667
D520	Svenska kamratförbundet vid statsjärnvägarnas rf:s hyllningsfond 2008 B	567
D517	Svenska kamratförbundet vid statsjärnvägarnas studiefond 2008 B	659
D519	Svenska kamratförbundets vilohemsfond 2008 B	2 249
D291	Svenska skolfonden 1961 B	614 221
D168	Svenska småskoleseminariets i Helsingfors bostadsfond 1926 B	115 541
D436	Svenska studieandelskassans fond 1993 B	28 197
D150	Svensk-Finlands musikfond 1920 B	1 937
D221	Syföreningens utbildningsfond 1943 B	99 173
D141	Kanslirådet Carl Synnerbergs fond 1915 F	180 190
D268	Systemkonen Björkells fond 1955 B	57 911
D121	Janne Söderströms skolfond 1907 B	22 096
D389	Eva och Bjarne Takolanders fond 1982 F	72 103
D235	Nina Tallbergs fond 1947 F	6 606
D525	Inga Tallqvists fond 2008 F	222 099
D317	Rosa Tammelanders minnesfond 1967 B	4 460
D365	Josef Emil Teirs fond 1975 F	338 836
D219	Rusthållaren Frans Tennbergs fond 1943 B	110 255
D177	Mårten Thors stipendiefond 1932 B	25 461
D312	Dipl.ing. Paul Thorwalls understödsfond 1966 S	1 335 183
D134	Mathilda Thölgrens fond 1912 F	61 978
D200	Johan Fredrik Timpers fond 1937 F	22 673

D133	Karl Emil Tollanders fond 1912 F	95 775
D321	Vera Torckells minnesfond 1968 B	31 038
D139	Nikolaj August och Mathilda Maria Turdéns fond 1915 B	20 186
D273	Sigrid Vaenerbergs fond 1956 F	8 598
D288	Viks småskolefond 1960 B	8 686
D114	Västra Nylands musikfond 1904 B	4 217
D518	Ina och Emil Wahlroos fond 2008 B	949
D190	Ingrid Wasastjernas fond 1935 B	17 377
D191	Selma Wasastjernas fond 1935 B	183 657
D244	Elsa Wasastjernas fond 1949 F	9 461
D527	Anita och Helge Waselius fond 2008 B	2 692 399
D252	Ellen och Hjalmar Waselius fond 1952 B	152 062
D571	Hedvig Waselius fond 2014 B	1 500 307
D176	Bröderna Oskar, Karl, Herman, Artur och Hjalmar Waselius fond 1931 F	9 700 895
D126	Aug. och Matilda Weckströms fond 1909 F	108 121
D274	Martin Wegelius och Richard Faltins fond 1957 B	8 151
D569	Ernst Rafael Wesanders fond 2013 B	856 565
D372	Leif Westerbergs minnesfond 1978 F	9 428
D381	Christel och Hilding Westerholms fond 1980 F	4 183
D437	William Magnus Wickbergs fond 1993 B	1 340 000
D462	Einar och Rut Wickströms minnesfond 1999 F	42 028
D185	Lilly Wickströms minnesfond 1934 B	5 506
D532	Arkitekt Marita Wickströms fond 2009 F	421 666
D307	Justitierådman Tor Wickströms fond 1964 F	3 187
D196	Nanny Widerholms fond 1937 B	3 297
D249	Gustaf Wiklunds minnesfond 1951 B	2 763
D250	Ruth och Paul G. Wiklunds fond 1951 B	2 398
D386	Birger Rudolf Wikströms fond 1982 F	78 310
D265	Elin Wilhelmssons fond 1954 F	171 763
D154	Jordbrukaren Janne Winkvists testamente 1921 F	2 822
D210	Ane Winqvists fond 1939 F	2 822
D211	Hanna Winqvists fond 1939 B	38 552
D129	Robert Ådahls fond 1910 F	3 618

D142	Alexandra Åhmans fond 1916 F	7 801
D277	Eric och Johanne Åkessons fond 1958 B	178 710
D405	Viktor Öhbergs fond 1986 F	15 038
D582	Gun Österbergs fond 2020 F	317 239
D468	Pär Österbergs fond för Barösunds framtid 2000 B	257 286
D442	Östsvensk samling i Grankulla 1994 B	2 158

